

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2017 / 10 FİYATI: 5 TL

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Kutlu Olsun!

Sonsuza Dek Cumhuriyet

Nuray Bartoschek'in yazısı 6. sayfada

**Özersin
Ailesi'nin
Hukuk
Koleksiyonu
Başkent
Üniversitesi
Kütüphanesi'nde** Sh: 30

Kemal Arı:
**Buhara
Milli
Hareketi
ve Türk
Kurtuluş
Savaşı**
Sh: 57

Cengiz Özakıncı:
**Cumhuriyetin
Aşiretle
İmtihani** Sh: 12

Muazzez İlmiye Çığ:
**Öğretmenlik
Anılarım** Sh: 122

Necdet Pamir:
“Ezber Bozan
Kaynak”
Shale Gazi
Sh: 72
Öğüt Yazman:
**Bu Nasıl
Bir Dünya?**
Sh: 78

Necdet Pamir'in, "Enerjinin İktidarı" başlıklı kitabı, üçüncü basımını yaptı. Yeni basımda, tüm veriler ve enerji alanındaki projeler güncellenirken, geleceğe yönelik senaryolardaki ve politikalandaki değişiklikler yer aldı. Kitap, enerji tüketiminin tarihsel evrimini; teknik, ekonomik ve jeopolitik boyutlarıyla ele alıyor. Enerji alanında geleceğe yönelik farklı senaryolar; ABD, Rusya ve AB'nin enerji politikaları ve stratejileri, gelişmekte olan yeni kaynak ve teknolojiler ile çok daha fazlası, akıcı bir üslupla yazıya dökülüyor... "Türkiye'de petrol var mı?", "Petrol bulunan kuyular betonla kapatılıyor mu?", "Ezber bozan kaynak: 'Kaya' gazı", "Dünya petrol rezervleri tükeniyor mu?" gibi sorulara, yalın ve bilimsel yanıtlar veriliyor. "Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığı, 2000'li yıllardan bu yana, resmi söylemdeki gibi azaldı mı? Yoksa tam tersine arttı mı?", "ABD'nin petrolde ve doğal gazda dışa bağımlılığı sona eriyor mu? ABD Orta Doğu'dan elini ayağını çekecek mi?", "AB'nin enerjide ve özellikle doğal gazda, Rusya'ya bağımlılığını kırması mümkün görünüyor mu?" gibi çok sayıda sorunun yanıtları da bu kitapta veriliyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anıtsal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Gülbüz Atabek, Kaya Karan,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal Arı, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydinel, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Haluk Cansın, Nevin Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan, Sezin San Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga, Melek Şirin Tolga, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Orhan Velidedeoğlu, Dr. Öğüt Yazman, Aylin Yengin, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No:159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 25 / 09 / 2017

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

MUZAFFER İZGÜ

29.10.1933 - 26.08.2017

UNUTMAYACAĞIZ

İŞIKLAR İÇİNDE OL
HUZUR İÇİNDE UYU

- 5 Neden Seviyorsun?**
Dr. Ufuk Akyol
- 6 Benim Adım Cumhuriyet**
Nuray Bartoschek
- 7 Cumhuriyet 29 Ekim 1923'de Kurulmadı, İlan Edildi**
Dr. Cihangir Dumanlı
- 12 Cumhuriyet'in Aşiretle İmtihanı** *Cengiz Özakıncı*
- 18 Gerçek Zafer** *Kaya Boztepe*
- 25 Cumhuriyet Yeniden Doğuş**
Tekin Özertem

Özersin Ailesi'nin Hukuk Koleksiyonu Başkent Üniversitesi Kütüphanesi'nde
B.D. Yazı Grubu

- 32 Atatürk ve Anıtkabir**
A. Erdem Akyüz
- 39 Söylev** *Yaşar Öztürk*
- 45 Mütareke'de Ne Alıp Satıyorduk?** *Zeki Sarhan*
- 51 İsmet İnönü ve Uluslararası Siyaset** *Cengiz Önal*
- 56 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 57 Buhara Milli Hareketi ve Türk Kurtuluş Savaşı**
Prof. Dr. Kemal Arı
- 62 Shakespeare'i Bir Filmde Oynattık** *Mete Akyol*
- 67 Tom Amca'nın Kulübesi**
Necef Uğurlu
- 72 Shale Gazı** *Necdet Pamir*

- 78 Bu Nasıl Bir Dünya?**
Dr. Öğüt Yazman
- 83 Venüs'ün Doğuşu**
Haluk Erdemol
- 87 Dinler ve Kültürler Mozayisinde Yaşamak**
Mehmet Ünver
- 92 Muzaffer İzgü** *Yaşar Öztürk*
- 99 Alt Yapılar Çöktü** *Metin Gören*
- 102 Bilgi Bilgelik Hoşgörü**
Konur Ertop
- 107 Davranışlarımız Hayvanların Doğasını Değiştiriyor**
Sabriye Aşır
- 114 İçinden Gökkuşluğu Geçen Şelaleler**
İzlen Şen Toker
- 118 Ayva Sarı Nar Kırmızı Sonbahar!** *Sabri Kemal*
- 122 Muazzez İlimiye Çığ'dan Mektup Var**
- 127 Ona Nasıl Yardımcı Olabilirsiniz?** *Nilay Karatosun*
- 131 Şamanizm** *Yahya Aksoy*
- 134 Atlas'ın Yükü Hepimizin Yükü!**
Berk Yüksel
- 139 Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San Sungunay
- 143 Mesih ve Mehdi Öğretisi**
Gürbüz Evren
- 148 Çocuklarda Motor Becerileri**
Sedem Demir
- 44 *Dünyalık*
- 50 *Bilginizi Denetleyin*
- 98 *İlk Dersimiz Türkçe*
- 151 *Çözümler*
- 152 *Yarının Büyüklüğü*
- 154 *Bulmaca*
- 156 *Satranç*
- 158 *Bize Gönderilen Kitaplardan*
- 160 *Bir Fotoğraf Bin Sözcük*

Beni Hatırlayınız

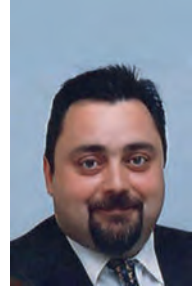

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- Eğitim işlerinde mutlaka başarılı olmak gereklidir. Bir milletin hakiki kurtuluşu ancak bu surette olur. (1922)
- Eğitim ve öğretimde uygulanacak olan usûl, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir zorbalık aracı, yahut medenî bir zevkten ziyade maddî hayata uygun olmayı sağlayan uygulamalı ve kullanılabilir bir araç haline getirmektir. Bizim takip edeceğimiz siyasetin temeli evvelâ mevcut cehaleti ortadan kaldırmaktır. Ayrıntıya girmekten sakınarak, bu fikrimi birkaç kelime ile açıklamak için diyebilirim ki, mutlaka bütün köylüye okumak, yazmak ve vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıtacak kadar coğrafî, tarihî, dinî ve ahlâki bilgiler vermek ve dört işlemi öğretmek eğitim programımızın ilk hedefidir. (01.03.1922 TBMM)
- Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı surette bütün öğrenim derecelerindeki öğretim ve eğitimlerinin uygulamalı olması mühimdir. Memleket çocukları, her tahsil derecesinde ekonomik hayata katkı, etkili ve muvaffak olacak surette donatılmalıdır. Millî ahlâkımız, medenî esaslarla ve her türlü fikirlerle artırılmalı ve takviye olunmalıdır. Bu çok önemlidir; özellikle dikkatinizi çekerim. Korkutmaya dayalı ahlâk, bir fazilet olmadıktan başka güvene de lâayık değildir. (25.08.1924 Muallimler Birliği Kongresi)
- Görülüyor ki, en mühim ve en verimli vazifelerimiz eğitim işleridir. Eğitim işlerinde derhal muvaffak olmak lazımdır. Bir milletin gerçek kurtuluşu, ancak bu surette olur. Bu zaferin temini için hepimizin tekcan ve tekfikir olarak esaslı bir program üzerinde çalışması lazımdır. Bence bu programın esas noktaları ikidir:
 1. Sosyal hayatımızın ihtiyaçlarına uygun olması.
 2. Çağdaş gerekliliklere uygun olmasıdır.(27.10.1922 Bursa Öğretmenlere Hitap)

K Atatürk

Neden Seviyorsun?

"Seviyorum" diyen bir kişiye sorulamayacak bir soru var: "Neden Seviyorsun?"

"Sevmiyorum" diyene de soramazsınız "Neden Sevmiyorsun?" diye.

Sevmenin veya sevmemenin nedeni olmaz, bunlar açıklama gerektirmez. Seversiniz veya sevmezsiniz, o kadar...

Nedeni, niçini olmaz. Beğenmek öyle mi ama? "Beğeniyorum" dediğinde kişiye sorarsınız:

"Neden?"

Buna bir cevap verebilmelidir. Neden beğendiğini veya da neden beğenmediğini bilir.

Sevilmemenin en etkin intikamıdır "beğenilmek".

Öyle bir şiir yazarınız ki sizi sevmediğini söylemiş olanlar dahi

"beğenmiyorum" diyemez.

Öyle bir şarkı bestellersiniz ki...
Öyle bir resim yaparsınız... Öyle bir roman yazarınız ki...

Öyle bir başhekim, terzi, turist rehberi, CEO, ayakkabı boyacısı olursunuz ki...

Öyle bir söyleminiz olur ki, Öyle bir ülke kurarsınız ki, kimse, hiç kimse sizin için "Beğenmiyorum" demez... Diyemez.

"Neden?"

sorusuna verebileceği hiçbir cevap bırakmazsınız ortaya koyduğunuz

eserinizi, işiniz ile.

Varsın sevmesinler sizi, siz onları, sizi beğenmek zorunda bıraktınız ya...

Sevmeyenlerden de, sevilmemekten de alabileceğiniz en etkin intikam "beğenilmek"tir. •

ufukakyolbd@gmail.com

**Sevmenin
veya
sevmemenin
nedeni
olmaz,
bunlar
açıklama
gerektirmez.**

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Benim Adım Cumhuriyet

Ben özgürlüğüm,
Düşüncesi hür, vicdanı hür bireyler isterim,
Esaret barınamaz bende.
Din, dil, ırk, etnik köken etkilemez beni,
Ayrım gözetmem insanlar arasında,
Çünkü ben sosyal devletim.
Adaletim ben, hukuk devletiyim,
Yasalar karşısında herkes eşittir bende.
Ben cumhurum, halkım ben
Halk seçer, halk yönetir bende,
Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
Baba mirası değil, **Ata** emanetiyim ben,
Benim adım **Cumhuriyet**,
Çocuklarınızın aydınlık geleceğiyim ben.
Karanlığa, cehalete, esarete yenik düşmemek için
Tek seçenek var, sonsuza dek Cumhuriyet.
Cumhuriyet bayramımız kutlu olsun.

nuraybartoschekbd@gmail.com

Yılmazdan Yorulmadan

Dr. Cihangir Dumanlı

Cumhuriyet 29 Ekim 1923'de Kurulmadı, İlan Edildi.

*“Demokrasinin tam ve en bariz hükümet şekli
Cumhuriyettir” M. Kemal Atatürk*

Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış, orduları dağılmış, savaş yorgunu, yoksul Türk ulusu Atatürk'ün önderliğinde olağanüstü zor koşullarda tam bağımsızlık hedefiyle ulusal kurtuluş savaşı vermiştir.

Ulusal kurtuluş savaşıımız sadece yurdumuzu işgal eden emperyalist güçleri kovalamakla sınırlı kalmamış, aynı zamanda başta padişah ve hükümetleri olmak üzere

re emperyalizmin yerli işbirlikçileri ile de mücadele edilmiştir.

Her savaşın bir siyasi hedefi vardır. Kurtuluş savaşıımızın siyasi hedefi de Mustafa Kemal'in Sam-sun'a çıkarken kararlaştırdığı:

- “Ulusal sınırlar içinde,
- Ulusal egemenliğe dayalı,
- Tam bağımsız yeni bir devlet kurmak” tır.

Ulusal sınırlar Misak-ı Milli (*Ulusal Ant*) ile tanımlanmıştır.

Ulusal egemenlik demek Osmanlı Hanedanı'nın egemenliğine son vermek demektir.

Tam bağımsızlığın anlamı da başta kapitülasyonlar olmak üzere ulusumuzu sömüren tüm sömürü araçlarından kurtulmaktır.

Bunun adı meşrutiyetten cumhuriyete geçiştir.

Atatürk, Erzurum kongresinde kendisine “Yoksa Cumhuriyete doğru mu gidiyoruz?” diye soran muhatabına **“Hâlâ şüphen mi var?” demiştir.**

Atatürk gençlik yıllarından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmekte olduğunu görmüş, imparatorluk yerine ulusal egemenliğe dayalı “yeni bir devlet” kurmayı hedeflemişti. O yıllarda açıkça telaffuz edilmese de bu “yeni devlet” cumhuriyetti.

Atatürk Erzurum kongresi günlerinde Mazhar Müfit Kansu'ya özel bir defter alarak söylediklerini yazmasını ister. Yazdırdığı ilk madde şudur:

“Zaferden sonra devletin şekli

cumhuriyet olacaktır.”¹

Yine Erzurum kongresinde kendisine “Yoksa cumhuriyete doğru mu gidiyoruz? “ diye soran muhatabına “Hâlâ şüphen mi var?” demiştir.²

Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışından itibaren tüm faaliyetleri bağımsız bir Cumhuriyet kurmaya yönelik olmuştur.

Cumhuriyet bir günde (29 Ekim 1923'de) değil, bir süreç içerisinde kurulabilmiştir.

Bu sürecin önemli aşamaları şunlardır:

- 22 Haziran 1919'da Amasya Bildirisi ile ulusun yazgısının yine ulusun azim ve kararı ile belirlenece-

ğinin açıklanması,

- 23 Temmuz-7 Ağustos Erzurum Kongresi'nde doğu illerinin vatanın ayrılmaz parçası olduğunun ilanı,

- 4-11 Eylül 1919 Sivas Kongresi'nde tüm direniş örgütlerinin Anadolu ve Rumeli Müdafayı Hukuk Cemiyeti (ARMHC) adı altında birleştirilmesi,

- Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde “İrade-i milliyeyi hakim kılmak” ilkesinin kabul ve ilan edilmesi,

- Sivas Kongresi'nden sonra

Ankara'ya harekete kadar ARMHC temsil heyeti tarafından yürütme erkinin eylemli olarak kullanılmaya başlanması (vali ve komutan atamaları),

- 12 Eylül 1919'da İstanbul Hükümeti ile bağlantının kesilmesi,

- 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılması ve en yüksek merci olarak ilan edilmesi,

- 20 Ocak 1921'de yeni bir Anayasa yapılması,

- Emperyalistlerin yerli işbirlikçilerinin çıkardığı isyanların bastırılması,

- Yokluklar içinde düzenli bir ordu kurularak yurdun işgalden kurtarılması,

- 30 Ekim 1922 tarihli "Osmanlı İmparatorluğu'nun inkiraz bulup (sona erip) TBMM hükümeti teşkil ettiğine dair heyeti umumiye kararı" (karar No: 307)

- 1 Kasım 1922 tarihli TBMM'nin hukuku hakimiyet ve hükümranının mümessili hakikisi (egemenliğin gerçek temsilcisi)

olduğuna dair heyeti umumiye kararı (*Karar no: 308, Saltanatın Kaldırılması*)

- 7 Kasım 1922'de son padişahın ülkeden kaçması.

Bütün bunlar başlangıçta belirlenen "ulusal egemenliğe dayalı tam bağımsız yeni bir devlet" kurmanın planlı adımlarıdır. Cumhuriyet bu süreç içinde gelişerek 29 Ekim 1923'de doğmuş ve ismi konulmuştur. Yukarıdaki adımların hangisi tam olarak Cumhuriyetin kuruluşu anlamına gelmektedir? diye bir soru sorulursa, bızce cevap "hepsi birden" olmalıdır.

Cumhuriyet halkın egemenliğini doğrudan doğruya veya seçtiği temsilciler aracılığı ile kullandığı bir devlet şeklidir.³ Yukarıda belirtilen adımlar da bu amacı gerçekleştirdiğinden bunları yapmakla esasen Cumhuriyet kurulmuş olmaktadır.

Cumhuriyetin ilanı ise 29 Ekim 1923 tarihinde "Teşkilatı Esasiye Kanununun Bazı Mevaddının

Mustafa Kemal Paşa 'vatani kurtardık, mücadelemiz bitti' diye düşünmüyordu. Ona göre asıl mücadele yeni başlıyordu.

Tevzihan Tadiline Dair Kanun” (Anayasanın Bazı Maddelerinin Açıklığa Kavuşturularak Değiştirilmesi Hakkında Yasa) başlığını taşıyan bir anayasa değişikliği ile gerçekleşmiştir. Görüldüğü gibi bu anayasa değişikliği olmayan yeni bir şeyi ortaya koymamış, zaten (yukarıdaki adımlarla) kurulmuş olan Cumhuriyeti açıklığa kavuşturmuştur (tevzih etmiştir).

1921 Anayasasının birinci maddesi “Hakimiyet milletindir. İdare usulu halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir” (Egemenlik ulusundur. Yönetim şekli ulusun yazgısını kendisinin eylemleri olarak yönetmesi esasına da-

yanır) demektir.⁴ Bunun anlamı (açıkça yazılmasa da) cumhuriyettir.

29 Ekim 1923’de yapılan anayasa değişikliğinin Anayasa Komisyonu raporunda Cumhuriyetin zaten kurulmuş olduğu şu ifadelerle vurgulanmaktadır:

“Egemenliğin ulusa ait olması ve idare usulünün milletin mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmek esasına dayanması **zaten cumhuriyet demek olduğundan...**”⁵

29 Ekim 1923’de Atatürk’ün İnönü ile birlikte hazırladıkları yasa teklifi Meclis’e sunuldu. Teklif oybirliği ile **“Yaşasın Cumhuriyet!”** sesleri ile kabul edildi.

Cumhuriyet nasıl ilan edildi?

O tarihte yürürlükteki anayasa-ya göre bakanlar kurulu (icra vekilleri heyeti) TBMM tarafından ayrı ayrı ve gizli oyla seçilmekte idi. Bu durum seçimde zorluklar çıkartıyor ve uyumlu bir kabine oluşmasını engelliyordu. Oysa içinde bulunulan koşullarda devrimleri gerçekleştirecek uyumlu bir kabineye gereksinim vardı.

Atatürk bu hukuki zorluğu yapay bir hükümet krizine dönüş-türerek yıllardan beri aklında olan cumhuriyetin ilanını gerçekleştirdi.

25 Ekim'de kabine Atatürk'ün telkini ile istifa etme kararı aldı.

27 Ekim'de başbakan Fethi Okyar ve bakanlar istifa etti. Yeni bir hükümet kurulamadı, planlanan hükümet krizi çıktı.

28 Ekim'de Atatürk yakın arkadaşlarını Çankaya Köşkü'nde akşam yemeğine çağırdı ve konuyu tartıştılar. Bu gecenin sonunda Atatürk **"Arkadaşlar, yarın Cumhuriyeti ilan ediyoruz"** dedi. O gece Atatürk ve İsmet İnönü ertesi gün Meclis'e sunulacak yasa teklifini hazırladılar.

29 Ekim'de hükümet krizi CHP grup toplantısında ve TBMM genel kurulunda tartışıldı bir sonuç alınamadı. Daha önce kararlaştırılan senaryoya göre Atatürk'e düşüncesi soruldu Atatürk bir saat izin istedi bir saatin sonunda kürsüye gelerek önceki gece İnönü ile birlikte hazırladıkları yasa teklifini sundu. Teklif oybirliği ile **"Yaşasın Cumhuriyet!"** sesleri ile kabul edildi.

29 Ekim 1923 tarih ve 364 sayılı **Teşkilatı Esasiye Kanununun Bazı Mevaddının Tevzihan Tadiline Dair Kanun'a** göre.⁶

- Türkiye Devletinin hükümet şekli Cumhuriyettir (madde 1)
- Türkiye Reisicumhuru devletin reisidir (madde 11)
- Başvekil Reisicumhur tarafından meclis üyeleri arasından seçilir ve diğer vekiller Başvekil tarafından yine Meclis üyeleri arasından seçilir. Vekiller listesi Cumhurreisi tarafından meclisin onayına sunulur. (madde12).

Böylece hem o zamana kadar açıkça tanımlanmayan bir devlet başkanlığı makamı tanımlanmış oluyor hem de devrimleri gerçekleştirecek uyumlu bir hükümet kurulmuş oluyordu.

Aynı gün (29 Ekim) yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimine 159 üye katıldı Atatürk 158 oyla Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı seçildi (42 yaşında idi). Çekimser bir oy Atatürk'ün kendi oyu idi.⁷

Ertesi gün (30 Ekim) Atatürk İsmet İnönü'yü ilk Başbakan olarak görevlendirdi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk hükümeti kuruldu. • *cihangirdumanlibd@gmail.com*

1- Andrew Mango Atatürk The Biography Of The Founder Of Modern Turkey, Overlook Press, New York, 1999, p. 238 2- Lord Kinross, Atatürk Bir Millet'in Yeniden Doğuşu, Çev: Necdet Sander, Altın Kitaplar, İstanbul, 2013, s.220 3-Meydan Larousse, CİLT 3 S.95 4- Suna Kişi Şerif Gözübüyük, Türk Anayasa Metinleri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.91 5-Mazhar Müfit Kansu, Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, Cilt 2, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 2009, s.596 6-Kili, Gözübüyük a.g.e. s.103 7-Şeket Süreyya Aydemir, Tek Adam 3. Cilt,Remzi Kitabevi, İstanbul, 1965 s.157

Otopsi
Cengiz Özakıncı

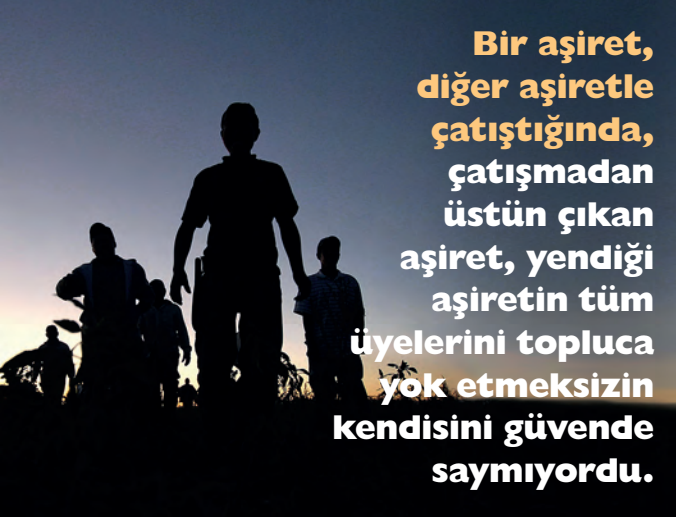
Cumhuri Aşiretle İmtihanı

Kişisoyu yeryüzünde yüzbinlerce yıl kana soya dayalı, insan ve yurttaş haklarının kırıntısı dahi bulunmayan aşiret toplulukları biçiminde yaşadı.

Aşiret topluluğunun soydaşlığa dayalı yasaları, suç ve cezanın kişiselliğini tanımıyor, aşiretin bir üyesine yapılan saldırı, tüm aşirete yapılmış sayılıyordu. Saldırının bağlı olduğu aşiretin diğer üyeleri, o saldırıya katılmamış olsalar dahi, salt saldırgan o aşiretin üyesidir diye topluca suçlu sayılıyordu. “Kan davası” denilen Aşiret yasası uyarınca, biri diğerini öldürdüğünde cezası ölümdü; fakat katil ceza olarak öldürüldüğünde, bu kez de katilin yakınları onun öcünü almaya, katili öldüreni öldürmeye hak kazanır; karşılıklı öldürüşmelerin sonu aşiretlerin birbirlerini yoketmesine dek uzanırdı.

A dramatic, high-contrast image featuring the silhouette of a man from behind, holding a handgun in his right hand. He stands in a dark, smoky or misty environment, with a bright, glowing light source behind him, creating a silhouette effect. The ground is covered in dark, textured debris. The text 'yet'in is overlaid in a bold, red, sans-serif font on the left side of the image.

yet'in

**Bir aşiret,
diğer aşiretle
çatıştığında,
çatışmadan
üstün çıkan
aşiret, yendiği
aşiretin tüm
üyelerini topluca
yok etmeksizin
kendisini güvende
saymıyordu.**

Suç ve cezanın bireysel olmayışı, aşiretler arası soykırımcılığı doğurmuştu. Bir aşiret, diğer aşiretle bir nedenle çatıştığında, çatışmadan üstün çıkan aşiret, yendiği aşiretin tüm üyelerini topluca yok etmeksizin kendisini güvende saymıyordu. Eğer yendiği aşiretin üyelerini sağ bırakacak olursa, yenilen aşiret bir süre sonra toparlanacak, “kısasa kısas” ve “intikam” yasası uyarınca, öç almak için saldıracaklardı. Bunu önlemenin biricik yolu, yenen aşiretin yenilen aşireti geride bir tek bebek dahi bırakmaksızın, kadın çocuk ayırmadan topluca öldürmesiydi.

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildiğinde, Anadolu'nun doğusunda halkın büyük bölümü Cumhuriyet'in amaçladığı insan ve yurttaş haklarına kökten aykırı aşiret düzeninde yaşıyordu. Ziya Gökalp, 1922'de Diyarbakır'da bir

yandan Yeni Mecmu'a'yı yayımlarken, bir yandan da aşiret yapılarına ilişkin incelemelerini yazmaktaydı.

- "Bu inceleme iki rapordan ibarettir. 99 sahifedir. Dört nüsha olarak hazırlanmıştır. Bunlardan biri Atatürk'e gönderilmiştir. Atatürk nüshası Hasan Reşit Tankut'ta idi. Rahmetli Tankut defteri kendisine Atatürk'ün,

çalışmalarında istifade edersin diye 1937'de armağan ettiğini söylerdi." (Ziya Gökalp, "Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler", 3. bas. Kaynak y., s.13)

Ziya Gökalp, bu raporda, Doğudaki aşiret yapılarını özetle şöyle anlatıyordu:

- "Bir öldürme gerçekleştiğinde (...) kan davası ortak sorumluluğu, katilin hamsesine (beşinci göbeğe dek amcaoğullarına) düşer. Katilin üçüncü göbeğe kadar olan akrabalarına hiçbir biçimde bağışlama yoktur. (..) Öldürülenin hamsesi (beşinci göbeğe kadar amca çocukları) tarafından bunların evleri, eşyaları ve kendileri genellikle mahv ve perişan edilecektir." (s.29)

- "Ortak Sorumluluk Kuralı: Bir öldürme ya da gasp ve hırsızlıktan yalnızca fail sorumlu değildir, aşiret haricinde ise bütün aşireti hatta bendi sorumludur." (s.41)

• "Aşiret Suçları: Burada çok önemli bir hukuk sorunu ortaya çıkıyor. Aşiret suçları, bireysel suçlarla bir tutulabilir mi? Bireysel suçlar, bireyin topluma başkaldırısı demektir. Oysa ki bir aşiret kişisi, bir aşiret suçunu işlerken, kişisel bir tutkuya tabi olmuyor, bir aşiret ülküsüne, toplumsal bir görev duygusuna tabi oluyor. Aşiret üyesi, kan davası gütmeye, akrabasının

intikamını almazsa, soyguna soygunla karşılık vermezse, bütün halk gözünde namussuz sayılır. Burnu aşağıda olur, adı küçük olur, hiçbir onuru saygınlığı kalmaz. Başkanlık konumunda başkanlıktan düşer. Demek ki bu tür suçlar, adı suçlara benzemiyor. Bunlara suç adını

veren de biziz. Onların gözünde suç değil, erdemdir. Toplum bilimcilerin incelemesine göre, bütün ilkel toplumlarda bireysel hukuk ve kamu hukuku anlayışı yoktur. Hukuk yalnız semiyeye (kabileye, klana) aittir. Bir kişiye saldırı, semiyeye saldırı niteliğinde olduğu içindir ki intikamı semiyeye tarafından alınır. Bundan dolayıdır ki alınan diyet öldürülenin ana-babasına verilmez, semiyenin eli silah tutan üyeleri arasında bölüştürülür. Cahiliye Araplarında miras da böyle bölüşüldü. Aşiret ruhuna sahip öbekte-

rin bizim kanunlarımızla uyuşmalarını bu ilkel hukuk anlayışının sonucudur. Hukuk adamlarımızın bu sorunu önemle incelemeleri gereklidir. Çünkü hukuk, halk vicdanında hak sayılan kurallardır. Her halkın kendine göre hukuku vardır. Bir halka anlamaktan aciz bulunduğu bir hukuk anlayışı zorla aşılanamaz." (s.46)

• "Adli Kanunlar: Aşiretlerin düşüncesinde kamu hukuku ve birey hukuku kavramları yoktur. Bunlarda ortak sorumluluk ilkesi geçerlidir. Zaten onlar bu ilkeyi bireysel kanunlarımıza da sokmaya çalışıyorlar. Örneğin bir öldürme gerçeğinde katil bir tek adam iken, onun akrabası olan yüzlerce insanı ortak

Ziya Gökalp

ve yardımcı olarak suçlular arasına koyuyorlar. Bu durumlara bir son vermek için aşiret suçları hakkında "akile" ve "diyet" esaslarını kabul etmek gereklidir. (...) Aşiret davalarını kendi örflerine göre çözümlenmek gereklidir. O zaman aşiretler hükümete ısınırlar ve yavaş yavaş aşiretlikten uzaklaşırlar. Dahası az zaman sonra umumi kanunları uymayı kendileri isteyecektir." (s.53)

• "Yağmaya uğrayan aşiret, yağma eden aşiretten (...) kime denk gelirse öldürebilir. Bundan dolayı kan bedeli vermek zorunda değil-

dir." (s.84)

• "Katil bilinmeyen bir yere kaçarak kendisini kurtarırsa da beş batna kadar akrabasından her kim olursa katledilir. (...) Öldürülenin tarafı (...) katilin akraba ve taallukatından kime denk gelirse öldürebileceği gibi, üç gün zarfında katilin hayvanları ve diğer eşyalarından neyi ele geçirebilirse alır, keser, yer." (s.85)

• "Bütün davaları önce şeyhler, onun ardından ikinci derecede arfeler çözümler. Gerek şeyhler ve gerek arfeler davayı çözümleyince davasına göre bir ücret alırlar. Katiller öldürdüğü kişinin diyetini vermedikçe üyesi bulunduğu aşirete gelemez" (s.86)

• "Kadınların hiç hakkı ve hukuku yoktur." (s.86)

• "Kadınlar hakkındaki en büyük haksızlık babaların kızlarını

büyük bir meblağ karşılığında- kızların fikrini sormaksızın- kocaya vermesidir. Damadın ihtiyarlığına, çirkinliğine bakılmaz. Evli midir, değil midir, buna da bakılmaz. Kim çok para verirse kız ona verilir."(s.43)

* * *

Ziya Gökalp'in yukarıda dilini güncelleyerek aktardığımız saptamaları, Doğu Anadolu'da yaygın aşiret düzeninin 1922'deki durumunu tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriyordu. Herhangi bir aşiret üyesi, başka aşiretten birini öldürdüğünde, öldürenin bağlı bulunduğu aşiret tümüyle katil sayılıyor; o aşiretten olup da cinayetle hiç bir ilgisi olmayanlar, öldürülenin aşireti tarafından yakalanıp bu cinayetten sorumlu sayılarak öldürülüyordu. Bir kişi suç işlediğinde, bağlı bulunduğu aşiretin tüm üyelerinin aynı suçu işlemiş sayılmaları ve cezalandırılmaları, yalnız öldürme suçlarında değil, diğer tüm suçlarda geçerli bir aşiret yasasıydı.

Kan davaları, töre cinayetleri, toplulukların kandaş-aşiretler biçiminde örgütlendikleri dönemin yasalarından doğuyordu; insanlığın, insan haklarına kökten aykırı kandaş / aşiret hukukundan kurtulmasında en önemli evrelerden biri, kandaşlığın yerini dindaşlığın almasıydı. Aşiret yasalarının yerini din yasaları aldıktan sonra, **suçun kişiselliği** ve dolayısıyla **cezanın da ancak o suçu işleyen kişiye verileceği** ilkesi egemen olacaktı. Bundan sonradır ki insanlık **yurt kardeşli-**

ğini odak alan **yurttaşlık** bilincine varabilecek ve Cumhuriyet'in temelini oluşturan **yurttaş ulus toplum aşamasına** ulaşabilecekti.

Ulus'u oluşturan yurttaşlık kavramı, sınırları belli bir ülkede yaşayan herkesi hangi soydan gelirlerse gelsinler, hangi dine inanırlarsa inansınlar yurt kardeşi sayıyordu. Yurt kardeşliği demek olan yurttaşlık'ın benimsenmesiyle, insanlar arasında soy ayrılığı ya da

din ve mezhep ayrılığı nedeniyle kan dökülmesi önlenebilecekti.

Yurttaşlık kavramıyla bir ve aynı yasaya bağlanıp bir ve aynı eğitimi alarak bir ulus oluşturabilen toplumlar, bilim ve teknik alanında dev adımlarla ilerliyor, aşiret ya da ümmet aşamasında takılan toplumlarsa her bakımdan geride kalıyordu. Türkiye

Cumhuriyeti, **kandaş aşiret** ve **dindaş ümmet** kavramlarını aşıp **yurttaş ulus toplum** kavramına bağlanmadıkça Türkiye'nin varlığını, birliğini korumanın ve sürdürmenin olanaksız olduğunu daha Osmanlı döneminde kavramış olan kadroların çabalarıyla kurulacaktı.

Cumhuriyetimizi yıkmayı amaçlayanlar, doksan yılı aşkın bir

süredir propaganda yayınlarında "aşiret" ile "ulus"u kasıtlı olarak birbirine karıştırıp "aşiret"lerden "ulus" diye söz ederek, aşiretlere "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" tanınmasına yönelik aldatıcı söylemler yaymaktadır.

Kendi kararlarını kendi özgür istençleriyle veren birey yurttaşlardan oluşan topluma, "ulus" adı verilir. "Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı", aynı zamanda o ulusu

Cumhuriyetimizi yıkmayı amaçlayanlar, (...) propaganda yayınlarında "aşiret" ile "ulus"u kasıtlı olarak birbirine karıştırıp "aşiret"lerden "ulus" diye söz ederek, aşiretlere "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" tanınmasına yönelik aldatıcı söylemler yaymaktadır.

oluşturan "birey yurttaşların kendi kaderlerini tayin hakkı" demektir.

Aşiret ise, üyelerinin duygularına, düşüncelerine, sözlerine ve kararlarına en küçük bir hak dahi tanımayan, ulusallıktan uzak insan haklarına kökten aykırı bir toplumsal örgütlenmedir.

Ziya Gökalp'in raporunda ayrıntısıyla incelediği

Doğu'daki aşiretlerden bir bölümü daha sonra iç ve dış düşmanlarca güdümlenerek Cumhuriyet'in karşısına dikildi. Cumhuriyet dönemindeki iç isyanlarda, ayaklanmalarda başka nedenler yanısıra, pek çok aşiretin Türkiye Cumhuriyeti karşıtlarına nasıl kullanıldığını da görmek gerekir. •

cengizozakincibd@gmail.com

Gençliğin Dünyası

Kaya Boztepe

Gerçek Zafer

Sadece iki saat uyuyabilmişti.
14 günün yorgunluğu değildi ki yaşadığı.
Asırların yükünü taşıyordu sırtında.

Hangisi mucizeydi? Çanakkale mi? Anadolu'ya geçmek mi? Yoktan var olmak mı?

Soğuk su vurdu yüzüne. Savaşların en yoğun olduğu durumlarda bile yaptığını yaptı. Sinek kaydı tıraşını oldu.

Giyindi ve sessizce ön bahçeye çıktı.

Hafif serin Ege rüzgarını ciğerlerine çekerken aklında binbir soru ve hâlâ üzerinden atamadığı acı hatıralar vardı. Bir kaç dakika sonra şehit olacaklarını bildikleri halde düşmanın üzerine bir panter gibi atlayan baba-oğul vardı aklında.

Kopmuş kol ve bacaklar, yanık et kokularına karışmış barut ve duman vardı aklında.

I. Dünya Savaşı'ndan beri tanıdığı ve hep güvendiği Miralay Reşad Bey vardı aklında.

Hücumla kalkan orduların 57. Tümen Komutanı Miralay Reşad, söz verdiği gibi yarım saat içinde ağır makinalılarla desteklenmiş Çiğiltepe'yi ele geçiremeyince beylik tabancasını şakağına dayayıp tetiği çekmişti. Oysa 45 dakika sonra her iki mevzi de ele geçmişti. Bu şerefli askerin kendisine bıraktığı veda mesajını düşündü, gözleri buğulandı.

Yanmış evler, köyler, kadın, çoluk, çocuk camilere, ahırlara doldurulup yakılmış insanlar, ya da kimbilir, belki de Uşak'tan geçerken "Basrim nerede?" diye evladı Yüzbaşı Basri Bey'i arayan gözlü yaşlı anne ile ona evladının şehit olduğu haberi veremeyen Teğmen Şevket'in sararıp, sendeleyip, "Arkadaki alayda ana." dedikten sonra gözyaşlarını saklayarak oradan

uzaklaşması vardı aklında.

Sadece son derece kuvvetli bir şekilde konuşlandırılmış bir düşmana karşı değildi ki mücadele. Padişah'ın ona karşı hazırlattığı masrafları İngilizler tarafından karşılanan ordular, Şeyhül İslam'ın idam fetvası, onu Meclis dışında bırakmaya çalışan, Başkomutanlığı bile Meclis kararıyla ona verirken "Nasıl olsa yeniliriz, sorumlu olarak Mustafa Kemal'den kurtuluruz" diye düşünen hainlere karşı bir mücadele vardı. En yakın arkadaşlarının arasında bile "Aman ha, biz halife efendimizin ekmeğini yedik." diyenler çoğunlukta idi.

Ancak bütün yokluk ve olumsuzluklara rağmen bir imkânsızı gerçekleştirerek 14 gün içinde hemen hemen yok edilen 250.000 kişilik bir ordu ve katedilen 400 kûsur kilometre vardı.

Herkesi şok eden inanılmaz bir zafer.

O zafer sarhoşu değildi.

Onun kafasında boğazlar ve bölgeyi iki tugay, 50 top, 36 uçak ve 16 savaş gemisiyle elde tutan İngilizler ile gelecek olan takviyeler vardı. İstanbul'da, Güney ve Güneydoğu'da İtalyanlar, Fransızlar, Trakya'da Yunan vardı.

Sabah kahvesini yudumladı ve "Haydi çocuk, gidiyoruz." dedi.

Vilayete geldiğinde herkesin yüzü gülüyordu. Nurettin Paşa "Bence derhal Çanakkale ve İstanbul üzerine yürüyerek İngilizleri de defedelim." dedi. Oysa Çakmak gözlü Sarı Paşa konuyu daha önce İsmet Paşa'yla konuşmuştu. "Zafer kazanmış ordularımızı durdurmamız mümkün değil." mesajını verirken kolorduların tugaylara, bölüklere karışmış durumundan haberdar, ordunun nefeslenmiş olması gereğini biliyordu.

İsmet Paşa, Nurettin Paşa'nın kolundan tuttu:

"Ben size bir şey söyleyeyim mi?"

Sarı Paşa daha Samsun'a gitmeden önce İngiliz halkının artık savaşıardan bunaldığını, maddi ve manevi olarak yıprandıklarını düşünüyordu.

Osmanlı İmparatorluğunu da Enver Paşa'nın buna benzer hesapsız ve aceleci niyetleri yaktı. Zafer sırça kadehe benzer. Ancak dikkatlice kullanılırsa işe yarar. Yoksa kırılır ve bir daha eski haline getirilemez."

Çakmak gözlü kendinden emin "Çanakkale'ye yürüyeceğiz" dedi. "...ama savaşmak için değil, müttefikleri ve özellikle de İngilizleri, istediğimiz gibi bir anlaşmaya zorlamak için. Eğer onlar savaşmayı göze alırlarsa ilk ateşi onlar açsın. O zaman savaşırız."

Bu bir sinir harbi olacaktı ve sinirleri sağlam olan ayakta kalacaktı. Sarı Paşa daha Samsun'a gitmeden önce İngiliz halkının artık savaşıardan bunaldığını, maddi ve manevi olarak yıprandıklarını düşünüyordu. "Bunlar" dedi, "bir kaç hafta sonra anlaşmak isteyeceklerdir." Bu konuşmalardan sonra Fevzi Paşa doğruldu ve Büyük Taaruz öncesi fazlaca tedbirli, temkinli ve çekingen halleriyle arkadaşlarının sinirlerini bozan eski hocalarını kastederek "Bu görevi Yakup Şevki

Paşa idare etsin" dedi. Hepsini güllüştüler. Çakmak gözlü "Çok iyi olur," dedi, "tam onun titizliğine uygun bir iş."

Nitekim General Pelle Paşa'yı ziyarete geldiğinde ordularını Çanakkale ve İstanbul'daki tarafsız bölgeler ile Trakya'ya göndermemesini, ilerleyişin barış anlaşması yapılanı kadar durdurulmasını istediğinde Çakmak gözlü'nün cevabı net ve kesindir: "Muzaf-

fer ordularımı nasıl durdurabilirim ki? Tarafsız bölge filan tanımıyoruz. Savaşın bitmesini istiyorsanız bir an önce anlaşma imzalanmalıdır.”

General bir emir almışçasına biraz tedirgin, biraz da telaşlı bir şekilde ayrıldıktan sonra Paşa etrafındakilere döner: *“Muzaffer ordular! Bunlar o kadar dağıldılar ki, toplamaya kalkışsam kimbilir kaç hafta sürer!”*

İzmir'e gelmenin en güzel yanlarından biri biraz kahve ve şekere kavuşmak olmalıydı. Tam keyif içinde bir kahve söyleyecekken İngiliz Donanma Komutanı'nın geldiği ve görüşmek istediğini haber verdiler.

“Gelsin.” dedi Paşa.

Küçük hatta orta büyüklükteki dağları ben yarattım havalarında bir Amiral girdi içeri. Kral koltuğuna oturur gibi koca kibiriyle beraber oturdu.

Paşa misafirperverlik gösterdi, hal hatır etmek istedi ama Amiral hemen konuya girerek kendi vatan-daşları ile azınlıkların durumlarını sordu. Paşa'da suç işlemeyenlerin İzmir'de kendisi kadar güvende olacaklarını, suç işleyenlerin de adaletin huzuruna çıkacaklarını söyledi.

Amiral sinirli bir havada, bir sömürge valisine hesap sorarcasına konuşmaya başlayınca Mustafa Kemal Paşa, Amiral'in sözünü bıçak gibi kesti. *“Şu efendi devlet rolünü bir kenara koyunuz amiral, milletleri de tehdit etmekten vaz-*

Amiral sinirli bir havada, bir sömürge valisine hesap sorarcasına konuşmaya başlayınca Mustafa Kemal Paşa, Amiral'in sözünü bıçak gibi kesti.

geçiniz. İngiltere ve müttefiklerinin kıyameti koparıp koparmayacağını düşünmem, bunlar memleketimin iç işleridir; kimsenin bu işlere karışmasına müsaade etmem. İngiltere hükümeti'nin tebaasını her yerde koruma hakkı, devletler hukukunun teminatı altındadır. Arkaladığımız Yunan ordusunun denizde yüzen leşlerini herhalde görmüş olmanız! Türk ordusu asayişi sağlayacak güçte olduğu gibi, limanı boşaltacak güçtedir de. Donanmanızın en kısa zamanda limanı terk etmesini istiyorum!”

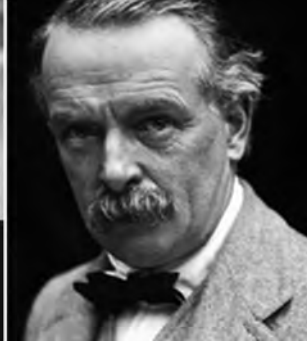
Oturduğu koltukta gittikçe küçülen, herkesin karşısında el pençe divan durmasına alışık olan İngiliz Amiral şaşkınlık içindeydi. Hayret içinde *“Siz İngiltere'ye savaş mı açıyorsunuz?”* diye sordu.

Çakmak gözünün gözlerinde şimşekler çakmaktaydı. *“Savaş açmak mı, siz yoksa Sevr Antlaşması'nın hâlâ yürürlükte olduğunu mu sanıyorsunuz? Biz onu çoktan yırttık. Karşımda oturuşunuzu, sizi konuk saymama borçlusunuz! Bizim*

gözümüzde barış antlaşması yapmamış iki devletiz. Savaş hukuku yürürlüktedir. Gemilerinizi derhal kara sularımızdan çekmenizi size ihtar ediyorum!”

Süklüm püklüm odayı terkeden Amiral’in ardından odada bir ölüm sessizliği vardır.

Akşam otururken Paşa ev sahibi hanıma “*Siz Fransızca yazar*

Winston Churchill ve Lloyd George

musunuz?” diye sorar. Evet cevabını alınca da “*24 saat içinde İzmir limanından çıkıp gitmesi için filo kumandanına bir ultimatom yaza-cağız.*” der.

Herkesi bir korku alır. Böyle bir cüret!

Acaba ne olacak tedirginliği yaşanırken, verilen zaman bittiğinde, herkes sevinç içinde İngiliz ve Fransız donanmalarının limandan ayrılmalarını izlemektedir.

Mustafa Kemal Paşa bakmaz bile. O çoktan daha sonra yapacağı hamlelerin hazırlığı içindedir.

Ne demişti Yaveri Cevat Abbas’a?

“Geldikleri gibi giderler.”

Bunlar yaşanırken Churchill huy-suz bir şekilde “*Türkler adımlarını Avrupa’ya atmadan onları barış masasına oturtmak zorundayız, Çanakkale o kadar askerle savunulmaz, Britanya Birliği dahil bütün devletlerden asker isteyelim*” der.

Lloyd George da bir hevesle çalışmalarına başlar ancak sonu hüsrandır. Bütün dünya Türklerin zaferini

konusmaktadır. İtalya ve Fransa birliklerini çekerler. Kanada ve Avustralya bir daha Çanakkale ismini duymak bile istemez. Güney Afrika çağrıya cevap bile vermez. Daily Mail ga-

zetesinde Tawsend’in bir makalesi yayımlanır:

“Başbakan Lloyd George ve arkadaşları, Türk gururunun ne anlama geldiğini anlamadılar. Anlasalardı İngiltere bu gurur kırıcı duruma düşmezdi.”

Sarı Paşa’nın dediği olmuştu yine.

Mudanya’da toplu fotoğraf çekilirken General Harrington İsmet Paşa’ya “*İstedığınız gibi bir anlaşma yaparak sanıyorum ki dostluğunuzu hak ettik General.*” dedi.

İnönü’nün cevabı ise “*Barış görüşmelerinde de aynı anlayışın sürmesini dilerim.*” şeklinde oldu. Doğu Trakya’yı da almıştık. Gene-

Mudanya Mütarekesi'ni imzalayan Türk ve İtilaf Devletleri generalleri. Soldan sağa; Fransız Generali Charpy, İngiliz Generali Harrington, Garp Cephesi Orduları Komutanı İsmet paşa, İtalyan Generali Mombelli

ral Chappy ve General Mombelli Harrington ve İsmet Paşa'nın yanına gelip kameralara poz verirken İsmet Paşa'nın aklı tamamen başka bir yerdedi. Huzursuzdu, belli ki bir yerlerden bir haber bekliyordu.

Neydi Paşa'nın aklında olan?

Muzaffer orduların cengâver yiğitlerinden bir tören kıtası oluşturulacak ve misafirleri bu kıta uğurlayacaktı. Ancak muzaffer orduda bir örnek, temiz, barut ve kan kokmayan üniforma ile askerin ayağına giyecek bir örnek botları yoktu!

Bir subay yaklaşıp İönü'nün kulağına eğildi, "Tören kıtamız hazır Paşam." dedi. Demek kıyafet işi hal olmuştu.

İönü rahat bir "oh" çekti.

İste tam bu sıralarda son Sadrazam Tefvik

Paşa bilgi vermek için alelacele saraya koştu, Vahdettin'in huzuruna çıktı ve "Savaş sona erdi, mütareke imzalandı." dedi.

Vahdettin kafasını kaldırıp camdan dışarı baktı. Hiç bir şey söylemedi. Acaba sona eren sadece bir savaş mıydı. Yavaşça ayağa kalktı, hiç bir şey söylemeden ağır adımlarla salonu terk etti.

Aradan az bir zaman geçmişti. Sarı Paşa Bursa'daydı. Bursa Şark

Tiyatrosu salonu İstanbul'dan gelen kadın ve erkek öğretmenlerle doluydu. Kadınların çoğu eşarplı, erkekler kalpaklı, ön sıralarda ise Fevzi Paşa, İsmet Paşa, Yakup Şevket Paşa, Kazım Karabekir Paşa ve bazı yaşlı öğretmenler oturuyordu.

Bir an salondaki sesler bir bıçak gibi

Sultan Vahdettin

kesildi. Sivil kıyafetlerini giymiş Çakmak gözlü Sarı Paşa, ne hızlı ne de yavaş ama kendinden emin ve insana güven veren adımlarla sahneye çıktı.

Ortalık yıkılıyordu. Ağlayanlar, gülenler, “Yaşa, varol!” sesleri birbirine girmişti.

Elini havaya kaldırınca büyülenmiş olan herkes bir anda susuverdi.

Atatürk Bursa'da halkla konuşurken (11 Eylül 1924)

“Öğretmen hanımlar, öğretmen beyler, Bugün çok güzel bir gün. İstanbul'dan kalkıp buraya geldiğiniz için güzel. Hepinizi kendim ve silah arkadaşlarım adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Barış görüşmeleri için bugün Lozan'a davet edildik.”

Salondan tekrar bir alkış yükselirken devam etti, “Refet Paşa ve küçük bir birliğimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ve onun gazi ordusunu temsilen İstanbul'dadır.”

Salon alkıştan yıkılıyordu. Ka-

dın, erkek herkes ağlıyordu.

“Llyod George Başbakanlıktan istifa etti.” İmkansız gibi olsa da alkış sesleri daha da yükseldi.

Tekrar elini hafifçe yukarı doğrulttu ve salondakilere baktı. Herkes emir almışçasına sustu. İnsanlar adeta büyülenmişti. Yere iğne düşse duyulurdu.

“Hanımlar, beyler” dedi,

“buralara kolay gelmedik.”

“Bugün ulaştığımız nokta gerçek kurtuluş noktası değildir. Kurtuluşa ancak uyar, çağdaş, bilime, fenne ve insanlığa saygılı, özgürlüğün değerini ve şerefini bilen, hurafelerden arınmış, akli ve vicdani hür bir toplum olduğumuz zaman ulaşabiliriz.

Öğretmenler,

Ordularımızın kazandığı zafer sadece eğitim ordusunun zaferi için zemin hazırlamıştır. Gerçek zaferi, cahilliği yenerek siz kazanacaksınız, siz koruyacaksınız. Çocuklarımızı ve geleceğimizi ellerinize teslim ediyoruz. Çünkü aklınıza ve vicdanınıza güveniyoruz.”

İşte bu Cumhuriyet böyle kuruldu! •

kayaboztepebd@gmail.com

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özertem

Cumhuriyet Yeniden Doğuş

Yeniden Doğuş, 15. yüzyılda İtalya'da başlayan ve Avrupa'nın Orta Çağ karanlığından kurtulmasını sağlayan; sanat, felsefe ve bilimin insan yaşamının vazgeçilmezi olduğunu kanıtlayan bir oluşumun, "Rönesans"ın dilimizdeki karşılığı.

Sanat, felsefe ve bilimin neden insan yaşamının vazgeçilmezi olduğuna gelince:

İnsanlar; önceleri, Hendrik Williem Van Loon'un^[1] çok sevdiği benzetmesi ile cehalet irmağının suladığı, aşılamaz gibi görünen dağlarla çevrili bir vadide, Cehalet Vadisi'nde sürdürüyorlardı yaşamlarını.

Sadece var olanla yetiniyor, var olanı farklı bir yaşam olabileceğini düşünemiyorlardı. Dağların ardı ise korku veren bilinmezlerle doluydu.

İçlerinden biri o aşılmaz sanılan dağların ardını merak edip yola çıkıncaya kadar sürdürdü bu yaşam. Sonra bir başkası dendi dağla-

Karanlık Orta Çağ insanlığın yaklaşık 1000 yılına mal olmuştur.

rı aşmayı. Sonra bir başkası... Gidenlerden biri geri dönüp de dağların ardında daha bereketli vadiler olduğunu haber verdiğinde merak hepsini sarıp sarmaladı; usul usul değişmeye başladı bir şeyler. Cehalet Dağları'nı aşanların, dağların ardını merak edenlerin sayıları giderek arttı. "Merak" insanlara sanat, felsefe ve bilimi sundu.

Tarih öncesi devirler ile MÖ 3500 yılından başlatılan İlk Çağ'ı da kapsayan bu süreç, Doğu'da ve Batı'da birbirinden farklı ve üstün uygarlıklarla MS 395 yılına, Roma

İmparatorluğu diye ikiye ayrılana kadar devam etti. İlk Çağ'ı, Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkıldığı 476 yılı ile sonlandıranlar da var; ama Orta Çağ'ın zihinlerde ne zaman filizlenmeye başladığını kesin olarak bilmemiz mümkün değil. Fakat, Orta Çağ karanlığının, Hristiyanlığın ortaya çıkışı ve ruhban sınıfının giderek güçlenmesi sonucunda Avrupa'nın üstünü kara bir şal gibi örtmeye başladığı tartışmasız bir gerçek. Bugün üzerinde durulup, dikkatle düşünülmesi gereken: bu ürkütücü karanlığın; sanat, bilim ve felsefenin doruklarına ulaşan Antik Yunan uygarlığının mirasçısı Roma İmparatorluğu döneminde nasıl olup da ortaya çıkıp tüm Avrupa'ya yayılmış olduğu...

Hristiyanlık, 379 yılında İmparator I. Theodosius tarafından Roma İmparatorluğu'nun resmi dini olarak ilân edildikten, Batı Roma İmparatorluğu 476 yılında yıkılıp yerini tiranların hüküm sürdüğü küçük ölçekli devletçiklere bıraktıktan sonra kilisenin taassubu ile tiranların çıkarları bütünüleşmiş; sanat, bilim ve felsefe hor görülerek dışlanmış; bilgi ve düşünce birikimine ulaşım engellenmiş, bu karanlık çağ insanlığın yaklaşık 1000 küsur yılına mal olmuştur. Hep düşünürüm: Eğer Orta Çağ taassubu yaşanmasaydı insanlık bugün nerelere varmış olurdu diye...

Tarihin bu akışı içinde şaşırtıcı olan: insana ait tüm geçmiş ka-

zanımları yok sayan, yasaklayan; bilginin, düşüncenin üstünü örten bu karanlığın 14. yüzyıldan itibaren yine kilisenin içinden aydınlanmaya başlamış olması. Nedenine gelince: yine “merak!” Binlerce, on binlerce yıl önce insanlığın Cehalet Vadisi’ni çevreleyen Cehalet Dağları’nı aşmasına öncülük eden merak...

İtalya’da kiliselerin, katedrallerin, manastırların tavan aralarında, mahzenlerinde saklanmış olan Antik çağa ait eserlerin önce genç din adamlarınca merak edilip incelemeye başlanması; bu birikimin kilisenin dışına taşması ve Dante, Petrarca, Boccaccio gibi şair, düşünür ve yazarların öncülüğünde gelişen Hümanizm / İnsan merkezçilik anlayışının matbaanın icadı ile bütün Avrupa’ya hızla yayılması süreci, Yeniden Doğuş / Rönesans ile taçlandı ve tüm Avrupa’yı taassubun karanlığından kurtardı.

Avrupa’da bunlar olurken bizde de tam tersi oldu.16. yüzyıldan başlayarak taassubun karanlığı giderek imparatorluğun üstüne bir şal gibi örtüldü, liyakat gerektiren makamlar giderek kifayetsiz edilteris softalar tarafından işgal edilir oldu. “Merak” ve “sorgulama” yerini kabullenişe bıraktı. Rüşvet aldı yürüdü. “Selam verdim rüşvet değildür deyi almadılar...” diye başlayan “Şikâyetnâme” sini Fuzuli, imparatorluğun “Yükselme Devri” diye adlandırılan Kanuni Sultan Süleyman zamanında yazdı...

III. Selim zamanında başlayan yenileşme hareketleri softalar ve

yozlaşmış yeniçerilerin “Din elden gidiyor!”, “İstemezük!” teraneleri ile önlendi. III. Selim ve sonraki yenilikçi padişahlar ardı ardına halledildi. Ve bu dönem aydınlanmadan, çağdaşlaşmadan yana, yenilikçi padişahların halk tarafından aforoz edildikleri benzersiz bir

18. yüzyılda, III. Ahmet devrinde matbaanın gelişi, bu karanlığın aydınlanmasına yol açan ilk kıvılcım oldu. Tıpkı 300 yıl önce Avrupa’da olduğu gibi.

süreç olarak tarihe geçti.

18. yüzyılda, III. Ahmet devrinde matbaanın gelişi, bu karanlığın

aydınlanmasına yol açan ilk kıvılcım oldu; tıpkı 300 yıl önce Avrupa'da olduğu gibi. Suavi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Şinasi, Ahmet Mithat Efendi, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, gibi şair ve yazarlar ile Mithat Paşa, Hüseyin Avni Paşa, Süleyman Paşa gibi, aydın devlet adamları ve düşünürler Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde bizim yeniden doğuşumu-

zun / Rönesans'ımızın temellerini attılar. Cumhuriyet'in ilânı ile de yeniden doğuş 20. yüzyılın ilk çeyreğinde gerçekleşmiş oldu. Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları, aydınlardan hayatta kalanlar "Hayatta en hakiki mürşit / yol gösterici ilimdir." diyerek ülkemizi çağdaş uluslar düzeyine yükseltebilmek için gerekli devrimleri gerçekleştirerek bir olmazı başardılar. Sanat, felsefe ve bilim tekrar yaşamımızın vazgeçilmezi oldu.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkemizin nüfusu 10 milyon, okur yazar oranı da %6 civarındaydı. Ülkemizin aydın gençleri yedek subay savaşıları olarak da anılan Çanak-

Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları, ülkemizi çağdaş uluslar düzeyine yükseltebilmek için gerekli devrimleri gerçekleştirerek bir olmazı başardılar.

bilay'ın başını kestiler Menemen'de ayaklanan şeriatçılar gözlerini bile kırpmadan...

Keşke bütün bunlar geçmişte kalsaydı. Ama öyle olmadı. Geçmişte olduğu gibi Cumhuriyet'in yüz yılların karanlığını aydınlatan ışığını söndürmek, ülkemizi yeniden Orta Çağ karanlığına sürüklemek isteyenler, Orta Çağ papazları gibi dini kullanarak halkı sömürmeyi amaçlayanlar bugün de var güçleriyle çabalamaktalar. Bunun böyle olacağını bilmişti o, Nazım'ın deyişi ile sarışın bir kurda benzeyen dev. Bunun için gençlere emanet etmişti en büyük eserim dediği Cumhuriyet'i:

kale, I. İnönü, II. İnönü Savaşları ve Sakarya Meydan Muharebesi'nde can vermiş; yetmişmiş aydın insan gücümüz yok denecek kadar azalmıştı. Bu koşullarda gerçekleşti bizim yeniden doğuşumuz. Hiç de kolay olmadı. Halk yoksul ve cahildi. Gerçekleştirilen devrimler hemen benimsenip özümsemedi. Karşı çıkanlar, baş kaldıranlar oldu "istemezük!" diye... Yedek Subay Öğretmen Mustafa Fehmi Ku-

"Ey Türk Gençliği!"

Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerâit, çok nâmûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal

edilmiş olabilir. Bütün bu şerâitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi, vazifen; Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!"

Mustafa Kemal Atatürk

20 Ekim 1927

Bayramımız kutlu olsun... •

tekinozertembd@gmail.com

[1] İnsanlığın Kurtuluşu, Yazan: Hendrik Williem Van Loon, Çev: Nüvit Osmay. Üniversite Kitabevi. İstanbul, 1945

Özersin Ailesi'nin Hukuk Koleksiyonu Başkent Üniversitesi Kütüphanesi'nde

Başkent Üniversitesi Kütüphanesi bünyesindeki Özersin Hukuk Koleksiyonu Bölümü'nün Açılışı. (Soldan) Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal, Anayasa Mahkemesi Eski Başkanı Yekta Güngör Özden, Anayasa Mahkemesi Eski Başkanı Mustafa Bumin, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, Kadri Özersin, ve Avukat Belgin Özersin

Bütün Dünya
YAZI GRUBU

Geçtiğimiz yıl yitirdiğimiz Başkent Üniversitesi Hukuk Müşaviri ve Kanal B Yönetim Kurulu Başkanvekili Serdar Özersin ile oğlu İsmail Can Özersin'in ve Mayıs ayında yaşamını

yitiren babası İsmail Özersin'in 30 bin kitaptan oluşan mesleki kütüphaneleri, Başkent Üniversitesi Kütüphanesi'ne bağışlandı.

2016 yılı Ağustos ayında Ankara'da geçirdikleri elim bir trafik

Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal, Başkent Üniversitesi Kütüphanesi, Özersin Hukuk Koleksiyonu Bölümü'nün açılışında konuklara bir konuşma yaptı

Av. Serdar Özersin, Av. İsmail H. Özersin ve İ. Can Özersin'in fotoğraflarıyla, Özersin Hukuk Koleksiyonu Bölümü

kazası sonucu, kendisi gibi hukukçu olan oğlu 22 yaşındaki İsmail Can Özersin ile birlikte yaşamını yitiren Avukat Serdar Özersin ve Serdar Özersin'in babası Avukat İsmail Özersin'in hukuk alanındaki yaklaşık 30 bin kitaplık koleksiyonları, yakınları tarafından Başkent Üniversitesi Kütüphanesi'ne bağışlandı.

Yapılan bağışla Başkent Üniversitesi Kütüphanesi'nde özel bir bölüm açılarak, kitaplar hukukla

Başkent Üniversitesi Kütüphanesi Özersin Hukuk Koleksiyonu kitaplığından bir bölüm ilgilenen öğrenci ve akademisyenlerin hizmetine sunuldu. Başkent Üniversitesi Kütüphanesi bünyesinde oluşturulan Özersin Hukuk Koleksiyonu'nun açılış törenine, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal, Serdar Özersin'in eşi Avukat Belgin Özersin ile eski Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden de katıldılar. •

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Anıtkabir

Anıtkabir yalnızca bir anıt ve salt bir kabir değildir. Atatürk'ün, İlke ve İdeallerinin yaşadığı ve sonsuza kadar yaşayacağı bir yerdir.

Atatürk kendisi için, bir anıt veya mezar yeri düşünmediği gibi böyle bir istek ve vasiyette de bulunmamıştır. Bu konudaki tek vasiyeti; hastalığının ciddiyetini anlaması üzerine son günlerinde 5 Eylül 1938 tarihinde vasiyetini yazarak mal varlığının büyük bir kısmını **“Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu’na bağışlaması”** olmuştur.

Yer konusundaki bilinen tek sözü 1932 yılında bir sohbet sırasında **“Elbet bir gün öleceğim. Beni Çankaya’ya gömer, hatıramı yaşatırsınız.”** demiş ve eklemiştir: **“Beni, milletim nereye isterse oraya gömsün. Fakat benim hatıralarımın yaşacağı yer Çankaya olacaktır.”** demiştir. Bu sözü bir mesaj olarak kabul ederek, Çankaya Köşkü’nü olduğu gibi korumak görevimiz olmalıdır.

Atatürk'ün vefatının sonrasında, aynı yılın aralık ayında, hükümet, Atatürk'ün yüce kişiliğine uygun bir yer bulunması için özel bir komisyon kurdu. Komisyona önerilen yerler arasında: **Çankaya, Etnoğrafya Müzesi, Ankara Kalesi, Gazi Orman Çiftliği** gibi yerler vardı.

Trabzon Milletvekili Yüksek Mühendis Mithat Aydın, Ankara'nın değişik semtlerini gezerek uygun bir yer aramaktaydı. Gezileri sırasında, Ankara'nın orta kısımlarında bir tepe üzerinde yer alan, çevresi boş ve kentin uzak yerlerinden dahi görülebilen bir tepeye çıktı. Tepe üzerinde birkaç küçük yapı vardı.

Bu yapıların "rasat" yani hava gözlem istasyonu olarak kullanılmasından ötürü bu yere "**Rasattepe**" denilmekte idi.

Bölgede yer alan tepelerden ötürü, halk bu yeri "**Beştepe**" diye adlandırmıyordu. Tepelerin altında tarihi "tümülüsler" bulunmaktaydı. Yüzyıllar öncesine dayanan tarihi tümülüsleri gizlemek ve korumak için üzeri toprak ile örtülmüş ve küçük tepeler oluşturulmuş, bu yüzden de halk arasında Beştepe adı

yerleşmişti. Burası her bakımdan bir anıt yapılmasına uygundu.

Mithat Aydın, komisyon toplantısında Anıt yapılmak üzere bu yeri önerdi, özelliklerini anlattı ancak Çankaya üzerinde görüş birliğine varmış üyelerin ciddi muhalefeti ile karşılaştı. Tartışmalar sonunda Antalya Milletvekili Rasih Kaplan'ın önerisi kabul edilerek, hep birlikte Rasattepe'ye gidilerek doğrudan yerinde görülüp, incelenip karara varılması hususu kabul edildi. Rasattepe'ye geziden sonra aynı gün yapılan ikinci toplantıda Rasattepe bir çok üye tarafından kabul görmüş olmasına rağmen, Çankaya yanlılarının sert ve ciddi muhalefetleri devam etmekte idi.

Sorunu, üyelerden **Süreyya Örgöevren**'in konuşması çözdü: "*Arkadaşlar, Rasattepe'nin bunlardan başka bir özelliği daha vardır ki, hayali geniş olan her kişiyi derin bir şekilde ilgilendirir sanırım. Rasattepe, bugünkü ve yarınki Ankara'nın genel görünüşüne göre, bir ucu Dikmen'de öteki ucu Etlik'te*

olan bir hilal (yarım ay)'in tam ortasında, bir yıldız gibidir. Ankara hilalin gövdesidir. Anıtkabir'in burada yapılması kabul edilirse, şöyle bir duruma ortaya çıkacaktır. Türkiye'nin başkenti olan Ankara şehri, kollarını açmış Atatürk'ü kucaklamış olacaktır. Atatürk'ü

Mithat Aydın

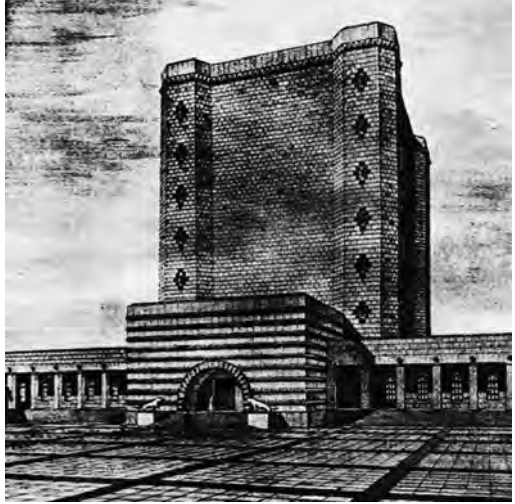
Süreyya Örgöevren

*böylece bayrağımızdaki
yarım ayın yıldızının
ortasına yatırmış olaca-
ğız. Atatürk, bayrağımızla
sembolik olarak birleşmiş
olacaktır."*

Rasattepe'de kamu-
laştırma çalışmaları 7
Temmuz 1939'da başladı.

Anıtkabir'in Rasatte-
pe'de yapılmasına karar
verildikten sonra, sıra;
bu yerin düzenlenmesi ve
tarihi birer eser niteliğin-
deki tümülüslerin zarar
verilmeden kaldırılma-
sına gelmişti. Bu görevi;
Türk Tarih Kurumu ile Müzeler
Genel Müdürlüğü arkeologlarının
da yer aldığı, Dil ve Tarih Coğrafya
Fakültesi doçentlerinden Arkeolog
Dr. **Tahsin Özgüç**'ün başkanlığında
oluşturulan bir kurul üstlendi. Ya-
pılan kazılar sonunda; tümülüslerin
yani eski anıt mezarların MÖ 12.
yüzyılda Anadolu'ya gelen Frig'lere
ait olduğu anlaşıldı. Tümülüslerde
Frig kral, prens, prenseslerinin
gömütlerinin de yer aldığı oda
biçimli mezarlarda; bir çok değişik

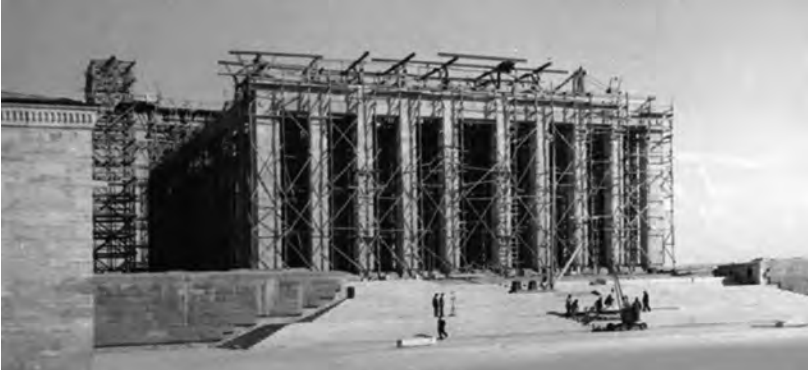

Anıtkabir için yapılan proje yarışmasında
yer alan eserlerden ikisi. İtalyan mimar
Arnoldo Foschini'nin projesi (üstte) Mi-
mar Yohannes Krüger'in projesi (altta)

eşya, silah, kap ve yiyeceklerde
bulunmaktaydı. Mezar yerleri kalın
kalaslarla örülmüş, üstüne toprak
yığılarak küçük tepeler yapılmıştı.

**Anıtkabir'in buraya yapılması
ile, hiç bilinmedik bir şekilde Ata-
türk, yüzyıllar öncesine dayanan
Türk ruhu ile birleşmiş oluyordu.**

Çıkarılan tüm kalıntı ve eserler
Ankara Anadolu Medeniyetleri

Anıtkabir'in inşasına 9 Ekim 1944 tarihinde başlandı

Müzesine götürülerek sergilendi.

Yer sorununun çözülmesi üzerine, Anıtkabir'in proje çalışmalarına 1941 yılında başlanmış, yarışma yurt içinde ve yurt dışında büyük ilgi görmüştür. Proje yarışmasına **Türkiye, Almanya, İtalya, Avusturya, İsviçre, Fransa ve Çekoslovakya**'dan 49 katılım olmuştur. Gönderilen 49 eserden 5 tanesi mansiyon, 3 tanesi ödül vermeye layık görülmüş ve telif hakları satın alınmıştır. Bunlardan biri; İstanbul Mimarlık Fakültesi Profesörü

Emin Onat ile Doçent Orhan Arda'nın, biri Tannenberk Anıtını yapan Alman Prof. Johannes Krüger'in, diğeri İtalyan Prof. Arnaldo Foschini'nin projeleridir.

Bu eserler içinde Profesör **Emin Onat** ile **Doçent Orhan Arda**'ya ait eser birinci seçilerek, jüri tarafından öngörülen

değişiklikler yapıldıktan sonra uygulanmasına karar verilmiştir. Değişiklikler 7 Ekim 1943 tarihinde tamamlanmıştır.

Anıtkabir projesinin nasıl meydana getirildiğini Prof. Emin Onat şöyle açıklamıştır:

"Atatürk'ün başardığı devrimlerin en önemlilerinden biri, şüphesiz bize, geçmişin gerçek değerini göstermek olmuştur. (...) Tarihimiz binlerce yıl önceye gidiyor. Sümerlerden ve Hititlerden başlıyor ve Orta Asya'dan Avrupa içlerine ka-

Anıtkabir'in mimarı Prof. Dr. Emin Onat

dar birçok kavimlerin hayatlarına karışıyor- du. Atatürk, bize bu zengin ve verimli tarih zevkini aşılarken, ufuklarımızı genişletti. Bizi ortaçağdan kurtarmak için yapılmış hamlelerden en büyüğünü yaptı. Gerçek geçmişimizin ortaçağ değil, dünya klasiklerinin ortak kaynaklarında olduğunu gösterdi

(...) İşte bunun içindir ki Batılılaşma yolunda en büyük hamlemizi yapan Ata'nın Anıtkabir'ini, bir sultan veya veli türbesi ruhundan tamamen ayrı, yedibin yıllık bir medeniyetin, rasyonel çizgilerine dayanan klasik bir ruh içinde kurmak istedik."

İşte bu ruh, aynı zamanda "Ulusal Mimari" ruhundan doğmuş ve onu zenginleştirmiştir.

Anıtkabir'in inşaatına 9 Ekim 1944 günü görkemli bir temel atma töreni ile başlanmıştır.

Mozole ve yardımcı binaları kapsayan ikinci kısım inşaat 1945 yılında, anıta çıkan yollar, Arslanlı Yol ve Tören Alanı, Mozole girişi gibi üçüncü etap 1950 yılında başlamıştır.

Bir ara müteahhitle olan anlaşmazlık, açılan davalar ve ödeme güçlüklerini duyan **Yüksek Öğrenim Gençliği** büyük bir coşku ile gönüllü olarak çalışmaya başlamış, gece gündüz taş taşıyarak, temel kazarak inşaatı omuz vermiştir..

Zaman ve giderlerden tasarruf edilmesi için; Hükümet, mimarların da görüşünü alarak mozolenin üzerinde Milli Mücadele ve Türk inkılabını canlandıran kabartmaların yer alacağı çepçevre dört duvardan oluşan "İkinci Kat'tan" vazgeçerek, projeyi bugünkü şekli ile uygulamıştır. Değiştirilen bu

Bir ara müteahhitle olan anlaşmazlık, açılan davalar ve ödeme güçlüklerini duyan **Yüksek Öğrenim Gençliği büyük bir coşku ile gönüllü olarak çalışmaya başlamış, gece gündüz taş taşıyarak, temel kazarak inşaatı omuz vermiştir.**

şekli ile dördüncü kısım inşaat 1951 yılında başlamış, 1 Eylül 1953 de bitirilmiştir.

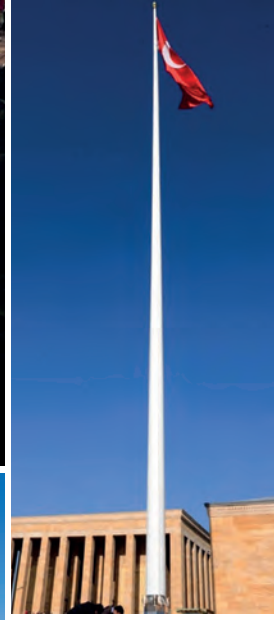
Anıtkabir'in yapımında ülkenin çeşitli yerlerinden getirilen özel malzemeler kullanılmıştır. "Travertenler" Polatlı, Malıköy, Kayseri, Çankırı'dan, "Mermerler" Çanakkale, Hatay, Afyon, Bilecik, Ankara, Adana'dan, her biri 40 ton ağırlığında olan iki adet yekpare "Lahit taşı" Adana Osmaniye'den getirilmiştir.

Atatürk'ün aziz naaşı mozolenin zemin katında doğrudan toprağa verilmiştir. O dönemin bütün vilayetleri, Selanik'teki evi, Kore'deki Türk şehitliği, KKTC ve Suriye'deki Türk toprağı olan Süleyman Şah'ın mezarından getirilen toprakların harmanlandığı mezara konulmuştur. Etrafı 81 İl'imizden, KKTC ve Azerbaycan'dan getirilen topraklar pirinç vazolarla çevrilidir.

Anıtkabir 750.000 m²'lik bir alan üzerinde kurulu olup bu alanın yaklaşık 120.000 m²'lik kısmı Anıt Bloğu, 630.000 m²'lik kısmı ise

Anıtkabir'in havadan görünüşü

Anıtkabir'deki 33,53 m'lik Avrupa'nın en uzun bayrak direği (üstte) Bayram ve anma günlerinde Anıtkabir'i ziyarete koşan halk (solda)

Barış Parkı'na ayrılmıştır. Anıtkabir'in çevresinde, Atatürk'ün “**Yurtta Barış, Dünyada Barış**” özdeyişinden ilham alınarak, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden ve dünyanın bir çok ülkesinden getirilen 104 ayrı türde yaklaşık 48.500 adet süs ağacı, ağaçcık ve süs bitkisi ile “Uluslararası Barış Parkı” oluşturulmuştur.

Girişteki 5 tonluk ilk bayrak direği, Üsküp doğumlu, Ameri-

kabir içinde; geniş bir alana yayılan Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi, Galeriler, heykeller, maketler, büstler, üç boyutlu panorama yapımlar, yağlı boya tablolar, kuleler, tonozlar, Atatürk Heykeli, özel eşyaları, kitapları ve köpeği Foks başdöndürücü bir güzellikte sunulmaktadır.

Atatürk, Anıtkabir'de yatmaktadır ama asıl mekanı Türk Milletini oluşturan her bir bireyin kalbidir. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Söylev 90 Yaşında

Atatürk'ü Atatürk yapan onun dehası olduğu kadar sözbilimin, konuşma sanatının sayılı ustalarından biri olmasıdır.

Yazan: YAŞAR ÖZTÜRK

Rhetorica, sözbilim bir konuya ilişkin duygu ve düşüncelerin seçkin bir dille anlatılması diğer bir deyişle dili ikna edecek biçimde kullanma sanatıdır. Konuşma sanatının ustaları denince, Atatürk yanında Socrates, Perikles, İskender, Hz. Musa, Hz. İsa, Cicero, Marcus

Antonius, Hz. Muhammed, Fatih Sultan Mehmed, Napoleon, Victor Hugo, Emile Zola, Lincoln, Lenin, Hitler... ilk akla gelen adlardır. Her fırsatta ve koşulda bu özelliğini sergileyen Atatürk'ün tüm söylevleri bu sanatının en seçkin ve en yapıcı örnekleri arasında gösterilir.

6 gün, günde 6 saat, toplam 36 saat 31 dakika süren büyük Söylev'i bu alanda anıtsal bir baş yapıttır.

90 yaşına basan Söylev ya da Nutuk olarak bildiğimiz bu uzun konuşma geleceğe ışık tutan geçmişi bütün çıplaklığıyla gösteren bir aynadır. Mustafa Kemal

“Çöküş” ve “Kurtuluş”un ardından “Kuruluş”un da sancılı günlerinin geride bırakıldığı sırada olup bitenleri göze sermek istiyordu. Devrimlerini uygulamaya sokan, tarikatları, türbeleri, tekkeleri kaldıran, çağdaş dünyanın ölçülerini yaşama sokan, takvim, saat, medeni hukuk, kabotaj hakkı derken gerici Şeyh Said Ayaklanması gibi saldırının üstesinden gelen, demokrasi ve çok partili yaşam girişimini kötüye kullanmak isteyen dini siyasete araç yapılmasının önüne geçen bir Türkiye.

Yazı Devrimi, Soyadı Yasası, Kadınlara Seçme ve Seçme Hakkı gibi çağdaşlaşma yolundaki önemli merdivenlere tırmanmadan önce Söylev'ini TBMM'de değil 90 yıl

önce seçimlerin ardından toplanan Cumhuriyet Halk Fırkası II. Büyük Kongre'sinde verdi. 15 gün sonra TBMM yeni dönem açılışı vardı. 15 Ekim 1927 Cumartesi günü kürsüye çıkan CHF Genel Başkanı Mustafa Kemal 6 gün, günde 6 saat, toplam 36 saat 31 dakika süren konuşmasına başladı. Bizzat kendisinin

yaptığı konuşmanın belgelerini ise sunduğu Kongre yazmanı Ruşen Eşref Üneydin okudu.

Atatürk'ün yakın tanıklarından Afet İnan şöyle anlatıyor Söylev'i:

“Bu bir devlet kurucusunun ulusuna hesap verme örneğidir. Tarihte de örneğine az rastlanılır. Bu Söylev'i iki bölümde incelemek gerekir:

1-Resmi belgeler ve bunlara dayanan yayınlar.

2-Olaylar ve kişiler üzerinde Atatürk'ün düşünceleri ve açıklamaları.

İşte bu bakımlardan birinci elden bir tarihtir bu... 1927 yaz aylarında Mustafa Kemal İstanbul'a gelmiş ve Dolmabahçe sarayında konuk edilmiştir. Bu sarayın geniş salonlarından birinde her gece toplanan kalabalık arkadaşları arasında bu büyük Söylev'den parçalar okumakta ve üzerinde tartışmalı konuşmalar yapılmaktadır. Atatürk, kendisi okuyor ve yazdığı konular üzerinde açıklamalar yaparak çok hareketli konuşlar yönetiyordu..."

Şöyle sürdürüyor Afet İnan tanıklığını: "Bu Söylev'in müsveddelerini incelediğimiz zaman hemen her sayfasında bir düzeltmeler, eklemeler görüyoruz. Yazı kimi kez Atatürk'ündür, kimi sayfaları ise kendisi yazdırmıştır... Yaz aylarının sıcak bir gününün gecesi Atatürk'ün çevresinde daha kalabalık bir aydınlar topluluğu vardı. O, arkadaşlarına adeta bir sürpriz hazırlamanın sevinci içinde "oturunuz ve dinleyiniz" dedi. Söylev'in sonuna koyacağı satırları yüksek sesle okumaya başladı. Dinleyicilerin nefes bile almadıklarını sanıyorum. Çünkü ben kendimi öyle hissediyor ve milli bir heyecanın etkisinde yaşıyordum. Bütün Milli Mücadelenin tarihi olan Söylev, bu satırlarla son bulacaktı. Atatürk bu metni okuyup bitirdiği zaman derin bir nefes almış fakat iki damla göz yaşını da bizlerden saklamamıştı. Bu 'Gençliğe Sesleniş' okunduğu

akşam artık tarih olmuş olaylar konuşma konusu değildi... O Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği üzerinde duruyordu. 'Tarihi yaşadığımız gibi yazdık, fakat geleceği Cumhuriyet'e inananlarla, onu koruyanlara ve yaşatacaklara emanet etmek gerekir' diyordu. 'Gençliğe Sesleniş' yazısını ilk dinleyenlere övmek fırsatını da verdiğini hatırlıyorum. Sadece onun sözleri hâlâ bugün bile kulaklarımda yankılanmaktadır:

"Gençliği yetiştiriniz. Onlara bilim ve kültürün olumlu düşüncelerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Özgür düşünceler uygulamaya geçtiği zaman 'Türk ulusu yükselecektir' diye telkinlerde bulundu. O, Türk gençliğinin sağduyusuna, ulusçuluğuna, yurt sevgisine inandığını ve onlara güvendiğini söylüyordu"

Ruşen Eşref

Ruşen Eşref ise "Atatürk'ü Özleyiş" adlı yapıtında şöyle anlatıyor:

"Bir Haziran sabahı, eski köşkünün balkonunda oturuyordum yirmiyedi saattir, uyumadan notlarını, belgelerini yoklaya, inceleye Büyük Söylev'ini dikte ettiriyordun. Yahya

*Nutuk
okunduğunda
anlatılanların
günümüzle
koşutluğu ve
gelecekle olan
bağları zihinlerde
belirir.*

Kaptan'ın Gebze'de şehit düştüğünü anlattığın parçayı, okutturup dinlerken, senin önüne serilmiş güneşli Ankara ufuklarına bakan gözlerinin davan yoluna baş koymuş o halk kahramanının can verirken yanında imişsin gibi nemiendiğini, yıllar sonra o hatıra ardınca hâlâ dudaklarının titrediğini görmekten büyük ne olabilir?"

"Gençliğe Armağan, Ey Türk Gençliği!" seslenişi sona eren konuşmanın her satırında 'Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önem-

lidir' düşüncesinde olan Mustafa Kemal'in ağızından tarih konuşur. Kiminle, ne zaman, ne koşulda, nasıl, nereden, nereye yol alındığının gözardı edildiği bir süreçte Söylev bütün canlılığı ile okunmayı bekliyor.

O kunduğunda anlatılanların günümüzle koşutluğu ve gelecekle olan bağları zihinlerde belirir. Samsun'a çıktığı günle başlayan, kurtuluş ve kuruluştan sonra çözüm bekleyen sayısız sorunların yığınağı ile biten Söylev, "Umutsuzluğun, yokluğun ve çaresizliğin doruk noktasına ulaştığı durumlarda güven, inan ve iyimserliği elden bırakmayan Söylev'in öğretisi, dayanak noktasını ulusta, halkta bulması ile de dikkat çeker. Halkın gücü ve desteği sağlanınca dağların eğildiğini gösterir."

Büyük Söylev'in dışındaki konuşmaları "Atatürk'ün Söylev ve

Demeçleri” adı altında Hasan Ali Yücel’in zamanında ile yayımlandı. Kaynak yayınları ise “Atatürk’ün Bütün Eserleri” adlı anıtsal çalışma ile günümüzde bu bayrak yarışını tamamladı.

Hasan Ali Yücel

Hasan Ali Yücel'in 1945'deki önsözü, sonsözdür:

“Tarih, Atatürk gibi büyük adamları çok dikkatli bir özenme ve cömert olmayan bir seçme ile uluslara ve insanlığa bağışlamaktadır. Toplumlar yaradılışlarında büyük çocuklardan ayrı vasıflar taşıyan bu türlü insanları yaşarlarken hakıyla takdir edememişlerdir. Türk ulusu, Atatürk’ü böyle yoksunluklu bir karşılamadan uzak kalmıştır. Türk ulusu onu sağlığında tanımış, sevmiş ve kendine baş edinmiştir. Atatürk olayları bütün açıklığı ile gören, nasıl yürüdüklerini ve hangi yönde gittiklerini doğru sezen, nesnel bir zekâ olduğu kadar, ateş dolu bir ocak gibi yanan yüreği ile de öznel bir varlıktır. Bu düşünen zekâ ve duyan gönül ulusun iradesi oldu ve Türk ulusu ölümden, onun elinde kurtuldu. Atatürk’e kendini

borçlu bilmeyerek Türk olmak, bunun için olanaksızdır. Atatürk’ün zamanında yaşamak mutluluğuna erenler, hele onu yakından görüp tanıyabilenler, seneler yürüdüğüçe eksileceklerdir. Bu doğal yürüyüşün içinde hepimizin Atatürk’e karşı görevlerimiz olduğunu unutmayalım.”

Son zamanlarda önüne gelenin bastığı Söylev’in okunması için kampanyalar yapılıyor. Yıllarca kimilerinin özgün Osmanlıcası kimilerinin de özleştirilmiş metin diyerek toplumu uzak tuttuğu Söylev şim-

di de gelişi güzel, suyunun suyu haline dönüştü. Okur okumaktan soğuyacağı, okuyanı yalandan da olsa “okudum”, “bende var” diye kendini kandıracağı bir duruma karşı karşıya .

“19 Mayıs” sabahından, “Ey Türk Gençliği!” diye seslenen karanlık gecelere uzanan süreci anlatan en güzel yapıt. Nutuk (Söylev) aldatmacalar ve tuzaklardan uzak durmak isteyenler için bulunmaz bir çalışma. O zamanın ruhunu yaşayan ve bilen Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, İsmet Zeki Eyüboğlu, Kemal Bek, Kapatılan TDK ve Kaynak Yayınlarının 1927 özgün metinden karşılaştırmalı hazırlanan, yayınlanan güvenilir Nutuk/ Söylev basımları var. Ne de olsa Atatürk’ün en çok anlaşılmayı beklediği günler. 90. yılında Söylev’i (yeniden) okumakta yarar var. •

yasarozturkibd@gmail.com

Dünyalık

Serdar Günbilen

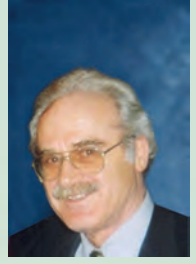
TÜRKİYE'DE NE KADAR
AVM, PIZZACI, CAFE
VARSA HEPSİ
BU PROGRAMDA
GÖRÜNÜYOR
BÜYÜK BABA!

BAK BAKALIM HİÇ
KİTAPÇI KALMIŞ MI?

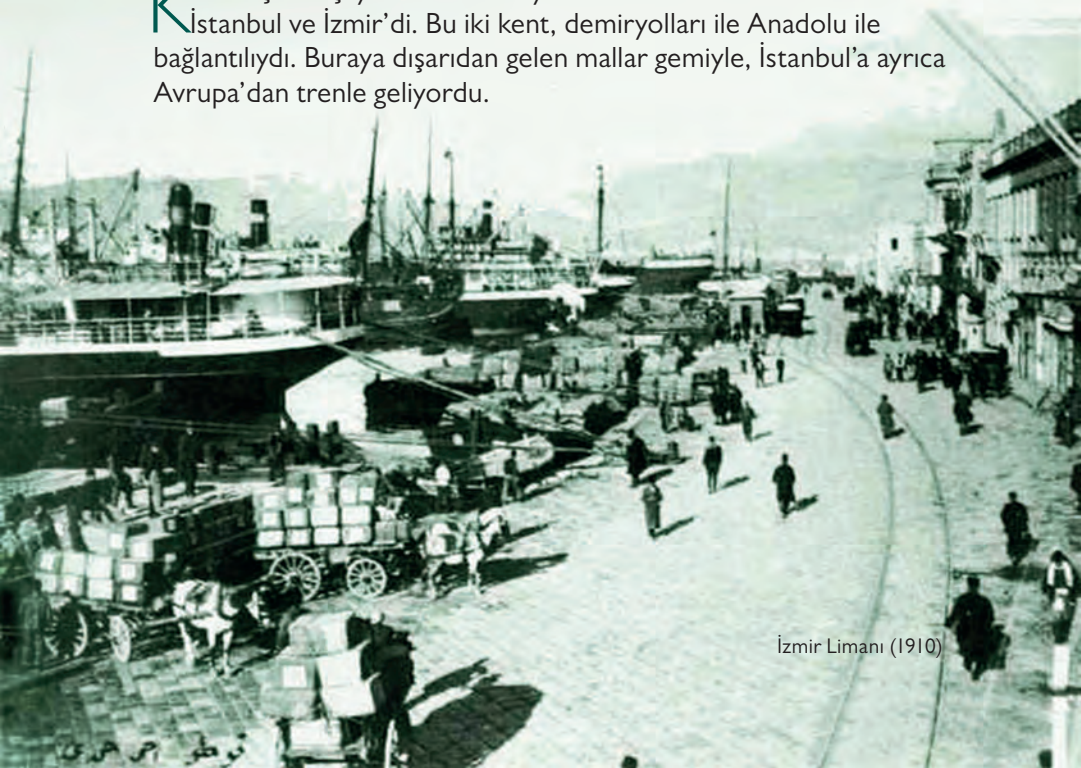
GÜN
BİLEN
2017

Kurtuluş Savaşından
Zeki Sarıhan

Mütareke'de Ne Alıp Satıyorduk?

Kurtuluş Savaşı yıllarında Türkiye'nin en önemli limanları İstanbul ve İzmir'di. Bu iki kent, demiryolları ile Anadolu ile bağlantılıydı. Buraya dışarıdan gelen mallar gemiyle, İstanbul'a ayrıca Avrupa'dan trenle geliyordu.

İzmir Limanı (1910)

İzmir'in 15 Mayıs 1919'da işgalinden sonra limanın denetimini Yunanların eline geçti. İzmir limanına gelen ve buradan gönderilen mallarla ilgili bilgimiz yok. İstanbul gümrüğü ile ilgili bilgiler ise düzenli olarak açıklanıyor ve İstanbul gazetelerinde yer alıyordu.

Bu yazıda Mütareke basınından resmi yayınlardan yararlanarak İstanbul gümrüğünden ithal ve ihraç edilen ticari mallarla ve bu konuda

1900'lü yıllarda halk sıkıntılar altındadır, ekmekte bile Amerika'ya muhtaçtır

alınan bazı kararlardan söz edeceğim. Bu basit derleme bile o dönem Türkiye'sinin ekonomik cephesi hakkında değerli bilgiler sunuyor. Ankara Hükümetinin ithalat ve ihracatla ilgili politikası ise yazının sonunda kısaca ele alınacaktır.

26 Şubat 1919 tarihli Yeni-gün "Dış Ticaretimiz Başlarken" başlıklı bir haberinde buna ilişkin bir istatistik de yayımlamıştır. Aynı günkü Tasviri Efkar gazetesi ise Amerika'dan üç vapurun geldiğini

yazmıştır. İstanbul halkı büyük sıkıntılar altındadır ve ekmekte bile Amerika'ya muhtaçtır.

SANDAL KÜREĞİ, KAMÇIBAŞI...

29 Mart 1919 tarihli İstiklal gazetesi, son bir hafta içinde Türkiye'nin yaptığı ihraç mallarının listesini yayımlamıştır. Buna göre ihraç edilen mallar şunlardır:

Afyon, tiftik, yaprak tütün,

halı, yastık yüzü, palamut, çekirdeksiz üzüm, sandal küreği, zeytin tanesi, incir, rakı, ipek ve keten tohumu, ayakkabı, potin-iskarpın, gergef levazımatı, kamçıbaşı, deri...

Bu malların satıldığı ülkeler ise Amerika, Romanya, İngiltere, Batum, Yunanistan, Rusya, Fransa'dır. Ülkeler listesinde Almanya,

Avusturya ve ondan ayrılan Macaristan ve Bulgaristan'ın bulunmaması, savaş sonunda bu ülkelerle her türlü ilişkinin kesilmiş olmasından dolayıdır.

8 Mayıs 1919'da Takvimi Vaka-yi'de yayımlandığına göre İstanbul Hükümeti, İhracat Müdürlüğünü kaldırmıştır. İhracat vergilerine karşılık alınan güvence senetlerini sahiplerine geri verecektir.

İhracatı özendirmek için yeni

hükümler konulmuştur. Bazı yiyecek maddelerinin, hayvanların, kereste ve yapı gereçlerinin, kömürün, petrolün, yünün ve yünlü dokumanın, çay, kahve, altın ve gümüşün dışsatım yasağı ise devam edecektir.

Efkârı Umumiye gazetesinin 30 Temmuz 1919 tarihli sayısında İstanbul'a bir vapurla 65 vagon şeker geldiği ve şehirde şeker fiyatlarının düştüğü yazıldı.

UÇURUMUN KENARINDAYIZ!

13 Eylül 1919 tarihli İfham'da Hüseyin Ragıp "Uçurumun Kena-

çekerdiği, 183 çuval kemik, 131 kap kestane, fıstık, yapağı, 5 çuval salep, ipek, mazi, kuzu derisi, palamut, 1135 sandık limon, incir, üzüm, Şam fıstığı, 7 çuval meşin, 4 sandık keçi derisi, 85 çuval defne yapağı,

Aynı süre içinde yurda giren mallar ise şunlar: Zahire, halı, lastik, kumaş, manifatura, iplik, tuhafiyeye, sabun, tuzlu balık ve sardalye, şarap, konyak, züccaciye, şekerleme, ilaç, elbise, mangal kömürü, limon, mandalina.

Türk mallarının gönderildiği merkezler ise şunlar: Liverpool,

13 Eylül 1919 tarihli İfham'da Hüseyin Ragıp "Uçurumun Kenarındayız" başlıklı yazısında ihracatın 8, ithalatın ise 28 milyon lira olduğunu yazdı.

rındayız" başlıklı yazısında ihracatın 8, ithalatın ise 28 milyon lira olduğunu yazdı. Neden uçurumun kenarında olduğunu aradaki bu büyük açıklıktan başka 20 Aralık 1919 tarihli İleri gazetesinin yayımladığı 1-15 Aralık 1919 tarihleri arasında İstanbul gümrüğünden dışarıya sevk edilen malların listesi de gösteriyor.

Çuha kırıntısı, tiftik, çorap kırıntısı, 37 balya paçavra, 3 balya halı, 86 sandık afyon, 312 çuval kuşyemi, 23 çuval kıl, 43 sandık balmumu, av derileri, 156 çuval keten tohumu, tütün, pamuk, ceviz, 5 fiçı bağırsak, 46 çuval kabak

Londra, Trieste, Amsterdam, Milano, New York, Midilli, Venedik, Barselona, Yafa, Pire, Beyrut, Selenik, Rotterdam, Marsilya, Odessa, Cenova, Köstence, Kalas, Hollanda.

İstanbul Hükümeti, Fransız Yüksek Komiserinin Edirne'den Batı Trakya'ya tuz ihraç edilmesi isteğini kabul etmiştir (*Muzaffer Tayyip Gökbilgin, Milli Mücadele Başlarken, C. II, 330, 331*). Hükümet bir kararname ile buğday, arpa, yulaf, yumurta, et, zeytinyağı, şeker gibi beslenme maddeleri ile at, eşek gibi hayvanların, inşaat malzemesi, maden kömürü, odun, altın, gümüş

gibi maddelerin dışsatımını yasaklamıştır (Takvimi Vakayi, 3988)

ALINANLAR, SATILANLARIN 8 KATI!

İleri gazetesi 22 Haziran 1920 tarihli sayısında, yurda giren malların çıkanlardan sekiz kat daha fazla olduğunu yazdı. Hükümet istatistiklerine göre 1920 Mayıs'ında yurda 7.692.000 liralık mal girmiş, buna karşılık 854.000 liralık mal çıkmıştı!

Akşam gazetesi, 11 Mart 1921'de, 1-8 Mart tarihleri arasında İstanbul gümrüğünden çıkan malların satıldığı ülkeleri ve kuruş olarak değerlerini yayımladı:

31 Mart 1922 tarihli Tercümanı Hakikat gazetesinin yayımladığı listede dışalım dışsatımdan 3 kat fazlaydı. Yani iki yıl önce 8 kat olan dışalım farkı 3 kata inmişti.

Liste şöyle:

İngiltere'ye 9.395 570, Hollanda'ya 5.214.455, Romanya'ya 1.042.695, Fransa'ya 761.145, İtalya'ya 740.000, ABD'ye 420.000, Yunanistan'a 499.448, Mısır'a 325.000, Almanya'ya 280.000, Bulgaristan'a 198.559, Arabistan'a 123.489. Rusya'ya 38.438. İtilaf Devletleri gibi Yunanistan'da ticari ilişkilerin devam ettiği, İstanbul Hükümetinin yaşadığı şiddetli iktisadi bunalıma çözüm bulamayan İtilaf Devletlerinin Almanya ve Bulgaristan'da de ticarete izin verdiği anlaşılıyor.

FARK 3 KATA İNİYOR

31 Mart 1922 tarihli Tercümanı Hakikat gazetesi, İstanbul Limanında mart ayı dışalım ve dışsatım bilgilerini içeren ayrıntılı bir liste yayımladı. Dışalım, dışsatımdan üç kat fazlaydı. 226.074 liralık mal satılmış, buna karşılık 715.586.356 kuruşluk mal alınmıştı. Dış satım listesine bu kez Kafkas ülkeleri, Suriye, Avusturya, İsveç, İsviçre de girmiş. En çok yün ve yünlü dokuma, tömbeki ve tütün, pamuk ve pamuklu maddeler, yacacak, ipek ve ipekli dokuma satılmıştı. Türkiye'ye giren mallar ve bunların kilogram olarak miktarları şunlardı: (*Son üç rakamın gram olması*

gerekir.) Zahire, hububat ve bunlardan yapılmış maddeler 15.179.129, şekerleme 2.596.600, meyve ve sebze 1.823.906, içki, ispirto, sirke, maden suları 806.689, hayvanlardan elde edilen yiyecekler ve balıklar 606.968, nebati yağlar 559.903, tömbeki ve tütün 24.583...

Aynı gazete 28 Mayıs 1922 tarihli sayısında, bu kez Ocak-Şubat-Mart ayları toplam dış alım ve satım rakamlarını yazdı. Üç ayda İstanbul Gümrüğünden 6.613.063 liralık mal satılmışken yaklaşık bunun üç katı mal girişi yapılmıştı: 18.170.406 lira.

Açık geçen yılın aynı dönemine göre biraz daha azdı. Bunun nedeni, fiyatlardaki düşüşlerdi. Geçen yıl aynı dönemde 30 milyon liralık ithalat yapılmıştır. İkdam gazetesi de 17 Temmuz 1922 tarihli sayısında yılın ilk dört ayının ithalat ve ihracatından elde edilen gümrük vergi toplamını yayımladı. Gelir geçen yılın ilk dört ayından 1.905.918 lira daha fazlaydı. Bunun 1.687.601 lirası ithalat vergisinden, 214.832 lirası ise tüketim vergisinden elde edilmişti.

Yeniden Türk yönetiminin kurulduğu İzmir'de Vali Abdülhalik Bey, İkdam'ın 17 Kasım 1922 tarihli sayısında yayımlanan mülakatında ihracattan vergi alınmadığını, üzüm, incir, tütün, palamut vs. ihraç ettiklerini söyledi.

ANKARA'NIN DIŞ TİCARETİ

Açıksöz'ün 10 Mayıs 1920 tarihi haberine göre yeni kurulan Ankara Hükümeti, dışsatımı serbest bırakmıştır. Meclis, 20 Eylül 1920'de dışsatımda vergiyi artırmıştır. Vergi oranını yüzde 3 olarak kabul etmiştir (*Zabıt Ceridesi 4, 199, 1920*).

Ancak malların dış piyasada değeri düştüğünden ve bu nedenle dışsatım azaldığından ihraç mallarından vergiyi yarı yarıya indirmiş-

Abdülhalik Renda

Yeniden Türk yönetiminin kurulduğu İzmir'de Vali Abdülhalik Bey, İkdam gazetesinde yayımlanan mülakatında ihracattan vergi alınmadığını, üzüm, incir, tütün, palamut vs. ihraç ettiklerini söyledi.

tir. (*Düstur 3/2, 28*)

3 Ağustos 1921'de de bu vergiyi tamamen kaldırmıştır. (*Düstur 3/2, 132, 123*)

8 Ocak 1921'de Linyit kömürü ihraç ve nakletmek üzere Ulaştırma Bakanlığı'na bütçesine ödenek konulmuştur. (*Düstur 3/1, 178*)

Dışalım yasaklarına gelince: Ekim 1920'de Ulaştırma ve süvari birlikleri için gerekli hayvanların dışsatımını (*Düstur 3/1, 101, 102*),

17 Kasım 1920'de

gereksiz döviz kaybını önlemek için tıbbi amaçlar dışında bütün alkollü malzeme ve içkilerin dışalımını yasaklanmıştır. (*Düstur 3/1, 128*)

Yenigün 24 Kasım 1921 günü sayısında Ankara'da ithalat ve ihracat için önemli bir şirket kurulduğu haberini verdi. Aynı gazete, 15 Aralık 1921'de Anadolu'nun İstanbul'un aracılığı olmadan Avrupa ile ticari işlem yapılmasına uğraşıldığını yazdı. 19 Mart 1922'de Ankara'da Sovyet Hükümeti'nin Ticaret temsilciliği açıldı.

Büyükelçi Aralof, Batılıların kapitülasyon ve imtiyaz uygulamalarına çatarak Türkiye ile Sovyetlerin bir iktisadi cephe oluşturmalarını önerdi. (*Hâkimiyeti Milliye 20 Şubat 1922*) •

zekisarihanbd@gmail.com

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Güneş etrafında en hızlı dönen gezegen hangisidir?

- a-**Dünya**
- b-**Mars**
- c-**Neptün**
- d-**Merkür**

2-Amerikalı bilim insanları tarafından üretilen ilk bilgisayarın adı nedir?

- a-**IBM PC**
- b-**ENIAC**
- c-**ARPANET**
- d-**FDDI**

3-Aşağıdaki eserlerden hangisi Mehmet Akif Ersoy'a ait değildir?

- a-**Safahat**
- b-**Çile**
- c-**Hakkın sesleri**
- d-**Gölgeler**

4-Film festivalleri ile ünlenen Cannes şehri hangi ülkededir?

- a-**ABD**
- b-**İngiltere**
- c-**Almanya**
- d-**Fransa**

5-“Orhun Yazıtları” aşağıdaki hangi ülkenin sınırları içinde yer almaktadır?

- a-**Kazakistan**
- b-**Moğolistan**
- c-**Rusya**
- d-**Özbekistan**

6-Türkiye’de yerleşim yerine yapılan ilk baraj aşağıdakilerden hangisidir?

- a-**Gökpınar Barajı**
- b-**Atatürk Barajı**
- c-**Keban Barajı**
- d-**Karakaya Barajı**

7-Dünya’da en bol bulunan element hangisidir?

- a-**Hidrojen**
- b-**Silisyum**
- c-**Oksijen**
- d-**Karbon**

8-UEFA Şampiyonlar Ligi finalinde düdük çalan ilk Türk hakem hangisidir?

- a-**Cüneyt Çakır**
- b-**Ahmet Çakar**
- c-**Erman Toroğlu**
- d-**Fırat Aydınus**

9-Ülkemizin önemli zirvelerinden biri olan “Demirkazık Tepesi” aşağıdaki dağların hangisinde yer almaktadır?

- a-**Kaçkarlar**
- b-**Köroğlu Dağı**
- c-**Aladağlar**
- d-**İlgaz Dağı**

10-Dünya üzerinde bilinen en derin nokta

- aşağıdakilerden hangisidir?
- a-**Mariana Çukuru**
 - b-**Mersin Cennet-Cehennem Obrukları**
 - c-**Donald Çukuru**
 - d-**Alesia Obrukları**

11-Türkiye’nin en büyük tatlı su gölü aşağıdakilerden hangisidir?

- a-**İznik Gölü**
- b-**Beyşehir Gölü**
- c-**Manyas Gölü**
- d-**Eğirdir Gölü**

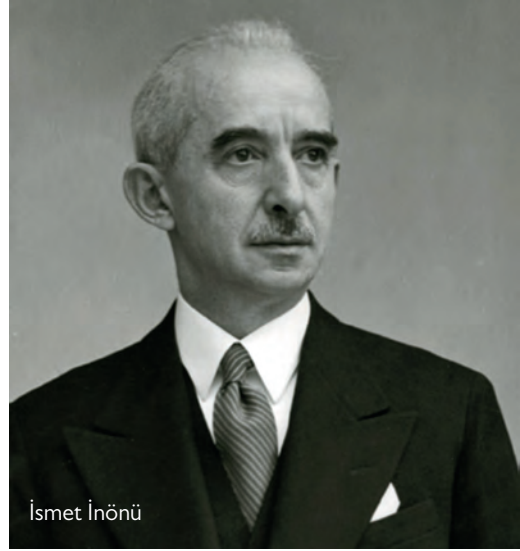
Yanıtlar:
151.
sayfada

88

İsmet İnönü ve Uluslararası Siyaset

İsmet Paşa, başarılı çalışmaları, emrindeki kuvvetleri isabetle yöneten bir komutan olması, Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı'nda önemli zaferler kazanması ve daha birçok özelliği itibariyle tarih sahnesindeki yerini erken sayılabilecek bir yaşta edinmeye başlamıştır. Ardından, Mustafa Kemal gibi bir devlet adamıyla birlikte çalışmak ve onun ilkelerini büyük bir inanç ve kararlılıkla uygulamak, devletteki görevlerinde de üstün başarılarla ulaşmasında önemli bir etken olmuştur. Bu yönüyle, gerek yakın çevresi ve gerekse muhalefet tarafından sıkça eleştirilen İsmet İnönü, uluslararası ilişkilerinde ve Lozan Barış Konferansı'ndaki üstün gayretleri ile kararları olabildiğince yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı esnasında izlediği siyaset de en çok eleştirilen çalışmalarının başında gelir.

İsmet İnönü

İkinci Dünya Savaşı'nın, daha ayak sesleri duyulmaya başlandığında İsmet İnönü tarafından uygulanan Türk Dış Siyaseti'ni elbet savunan da çoktur. Çünkü İsmet Paşa, Mustafa Kemal Atatürk'ün, "Yurtta barış, dünyada barış" veciz

sözleriyle belirlediği iç ve dış siyaset anlayışını, Mustafa Kemal'in ardından en mükemmel şekliyle uygulayan bir liderdir. Buna karşın bu siyaset anlayışına yönelik olumsuz eleştirilerin de çok olduğu bilinen bir gerçektir.

İsmet İnönü Türkiye'nin 11. Cumhurbaşkanı olarak Meclis kürsüsünde

Bazıları İnönü'nün Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşı'na sokmamakla çok fırsatlar kaçırdığını ve çekingen davranarak, başta on iki adaların alınması olmak üzere savaşın muhtemel kazanımlarına engel olduğunu iddia etmektedirler. Diğer bir kısım insanlar da, savaşa girmemekle ülkeyi olası bir yıkımdan kurtardığını, Anadolu'daki nice ocakların sönmesini engellediğini ve evlatlarımızın babasız kalıp yetim büyümesinin önüne geçtiğini belirterek memnuniyetlerini belirtmektedirler.

İsmet İnönü'nün 1939-1945

yılları arasında uyguladığı siyaset tamamen kendine özgüdür. Belki kimilerine göre bilinen teamüllere uyulmamıştır ama gerçekten de ülke muhtemel büyük bir yıkım ve uzun sürebilecek yoksulluktan kurtarılmıştır. Çünkü o bir hesap

adamıdır. Ülke dışında meydana gelen gelişmelerin ulaştığı düzey itibariyle, Batı ülkelerinin birbirleri arasında konuştukları her husus, neredeyse Türkiye'nin iç siyasetini etkiler bir hal almıştı. Bu itibarla o dönemde oldukça dar bir kadro tarafından yürütülen dış siyasette hassasiyet oldukça artmış ve İnönü bu dönem dış siyasetini çok sıkı bir denetime almıştı.

Dönemin hassasiyeti ve dengelerin her an ve sıkça değişebilirliği itibariyle dış siyasetle ilgili yapılan bütün harici yazışmalardan anında İsmet Paşa'ya bilgi veriliyordu. O bu konuda oldukça titizdi. Konuların ve gelişmelerin seyrine göre direktifler veriyor ve Türkiye'nin dış siyaseti bu titizlik altında yürütülüyordu. Dış siyaset konusundaki son sözü hep İsmet Paşa söylüyordu. Çalışmaların seyri böylesi bir plân üzerinden yürütülüyordu. Sanki mükemmel bir ustanın, ölümüne oynadığı bir satranç gibi.

Bu dönemde yürütülen dış siyasetin olabildiğince çok eleştirilmesinin önemli bir nedeni de, İsmet Paşa'nın kişiliğinin yeterince bi-

linmemesinden kaynaklanır. Onun dış siyasetteki bütün kararlarında kişilik yapısının önemli etkisi olduğu, İnönü'yü tanıdıkça, bildikçe anlaşılabilir. Şevket Süreyya Aydemir'in İkinci Adam isimli kitabının önsözünde İnönü'nün kişiliğiyle ilgili ve bu konuyla çok uyumlu bir değerlendirmeyi vermek yerinde olacaktır:

“İkinci adam, nereden ve ne kadar riske edileceğini, daima bir kurmay titizliği ile hesaplamıştır. Kavga ve mücadeleyi, ancak kesin neticelerin alınacağını anladığı dönüm noktalarında kabul eder. Ama bu noktaları da, atlamamaya çalışır. Bu mücadelenin kahramanı, ufak tefek, kendi içine kapalı ve hiçbir zaman, hiçbir otoriteye kayıtsız şartsız teslim olmayan; kendi soğukkanlılığına ve değerlerine, telaşsızlığına, hesaplılığına güvenen bir denge ve hesap adamıdır.”

İnönü'nün kişisel ve siyasal yaşamının tümüne damgasını vuran bu özellikleri İkinci

Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin dış politikasının özet bir değerlendirilmesi gibidir. Kısaca ifade etmek gerekirse; soğukkanlı, hesaplı, dengeli ve koşullara teslim olmayan bir kişilik ve onun yarattığı bir dış politika. İnönü bu tutumunu özetle; *“Savaşta izlediğim dış politikayı kararlaştırırken benimsediğim temel ilke, daha başlangıçta işlenecek bir hatanın düzeltilmesinin zor olduğunu bilmektir...”* şeklinde değerlendirmektedir.

İsmet İnönü'nün bu pek alışılmadık siyasetinin belli başlı amacını;

- Öncelikle ülkeyi savaş dışında tutmak,
- Muhtemel uzun sürebilecek bir ekonomik sıkıntıyı baştan bertaraf etmek,
- Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı sonucunda kazanılan zaferle birlikte 1923 tarihinden beri takip edilen ve korunan dış

İnönü'nün kişisel ve siyasal yaşamının tümüne damgasını vuran özellikleri soğukkanlı, hesaplı, dengeli ve koşullara teslim olmayan bir kişilik ve onun yarattığı bir dış politikadır.

siyasetin odak noktasında yer alan Misak-ı Milli (*Ulusal And*)'ye bağlı kalmak ve ülke sınırlarını korumak.

• Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" veciz ifadesinde anlamını bulan sürekli barışı, olabiliyorsa koruyabilmek ve ayrıca, neredeyse 1900'lü yılların başından beri savaş halinde olan Türk Ulusu'nun, gerekmedikçe ve

hayati şartlar söz konusu olmadıkça kanlarının dökülmesini engellemek, ifadesiyle özetlemek isabetli olur.

Mustafa Kemal'in büyük kararlılıkla uyguladığı üzere; hiç kimsenin bir karış toprağına ihtiyacımız olmadığı gibi, hiç kimseye de bir karış toprak vermeye niyetimiz olmadığı ilkesi İsmet Paşa tarafından da aynı anlayışla ve ısrarla uygulanmıştır.

Savaşın özellikle 1939-1941 yıllarında Almanya'nın büyük başarılar elde etmesi sonucunda, Türkiye üzerindeki Alman baskılarının daha da artması karşısında İsmet İnönü asla taviz vermemiş, baskılara boyun eğmemiş ve tıpkı bir satranç oyuncusu gibi, uluslararası güç dengelerini çok iyi hesaplayarak hamlelerini yapmıştır. Taktik olarak, baskı karşısında karşı saflarda yer alabileceği görünümlü yaratılarak kendisine serbest hareket alanı yaratmış, bununla birlikte Türkiye'ye yapılabilecek herhangi bir olası saldırı karşısında

Atatürk'ün hiç kimsenin bir karış toprağına ihtiyacımız olmadığı gibi, hiç kimseye de bir karış toprak vermeye niyetimiz olmadığı ilkesi İsmet Paşa tarafından da aynı anlayışla ve ısrarla uygulanmıştır.

da sonuna dek kararlılıkla savaşa-
çığını göstermekten çekinmemiştir.

Sonuçta, İnönü'nün dış siyaset anlayışı, özellikle de İkinci Dünya Savaşı sırasında takındığı tavır, olayların üzerinden yetmiş yıl gibi bir zaman geçmiş olmasına karşın bugün bile halen tartışılıyor ve kısmen de eleştiriliyor; gündemde halen kendine yer buluyor demektir ki; bu da o siyaset anlayışının ne denli önemsendiğinin bir başka göstergesidir.

Anılan dönem için Türkiye Cumhuriyeti Devleti Dış Siyasetini çeşitli kalıplara sokup da değerlendirenler ve İsmet İnönü'nün tutum ve davranışını şöyle ya da böyle bulduklarını söyleyenlerin sayısının oldukça fazla olması elbet dikkat çekicidir. Ancak şunu da açık yüreklilikle söyleyip, haklıya hakkını vermek gerekir ki; Osmanlı'nın yıkılış sürecinde yetişmiş, bütün olanaksızlıklara karşın askeri güç kadar iyi ve hesaplı bir diplomasi sayesinde 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'ni kurabilen kadronun içinde yer almış bir kişiliktir İsmet İnönü.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ekonomik ve askeri koşullarını iyi bilen ve artık "Tek Adam"ın da bulunmadığı bir Türkiye'de "Milli Şef" olarak kabul gören, hayatı boyunca hesaplılığı, tedbirli davranması, kararlarını büyük titizlikle alması ve akılcılığıyla önemli başarılar elde etmiş bir "İkinci Adam"dı o!

Yaşamının en önemli yıllarını Türk Ulusu'nun Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık mücadelesi sürecinde geçirmiş böylesi bir kişiliğin, Uzun savaş dönemleri yaşamış, çok canları şehit vermiş ve dolayısıyla da yorgun düşmüş genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin insan gücü ve ekonomik kaynaklarını hesapsızca harcaması, dolayısıyla ülkeyi zayıf düşürmesi elbette düşünülemezdi. Onu acımasızca ve çoğunlukla haksız yere eleştirenler ve bugün bile çeşitli kalıplara sokmaya çalışarak bir şekilde küçük göstermek, hatta yokmuş gibi varsaymak amacı peşinde koşanların bilemedikleri gerçekler de yukarıda ifade ettikleridir.

Şöyle de düşünmek mümkündür: Aslında asıl hedef Atatürk ve ona ilişkin değerlerdir.

Bunu gerçekleştirmenin mümkün olamayacağını bilen ve güya Doğulu kurnazlığına sahip kimi zihniyet sahibi zavallılar, İsmet Paşa üzerinden bu amaçlarını gerçekleştirmek hayallerine de kapılmış olabilirler.

İsmet İnönü'nün bütün amacı, ülkeyi savaş yıkımından uzak tutmak ve bu amaca, tüm baskılara karşın izlenen mükemmel bir diplomasi ile ulaşmaktı. Bu da büyük bir başarıyla sağlanmıştır. Bunun dışında öne sürülen iddiaların ciddiye alınacak bir tarafı olmadığını düşünüyorum. •

cengizonalbd@gmail.com

Gelecek Ay: Savaş Yıllarında İç Siyaset ve Ekonomik Durum

Alfabeyi Öldürmek

Bir millet için devrimlerden daha güçlü nasıl bir propaganda olabilir? Bugün isimleri bize kadar gelen siyasi kuruluşlar içinde hangisi vardır ki, bu şöhretini çetin bir hamleyle borçlu olmasın?

Uyuyanların horultusunu, çalışanlar ve çarpışanların gürültüsü unutturuyor.

Asya'nın ortasında bir millet tanıyoruz ki, bir sene öncesine kadar ondan her tarafta bahsediliyordu. Eski ve uzun bir uykudan sonra yavaş yavaş hareket belirtileri gösteren bu millete karşı artık yabancılık duyuluyor. Asya ortasında yeni bir ışık uyanıyor zannediliyordu. Hepimizin bildiği bu ülkede aniden bir ihtilal uyandı. Yenilikle eskilik kavgaya başladı. Ne olduysa oldu, sonuçta bütün bu karışıklıkları uzun bir sessizlik izledi.

Bu neye işaretler?

Bir fıkra anlattılar:

“Köyün birine, çocuklara önce Alfabeyi, sonra da okuma-yazmayı öğretmek için bir öğretmen atanmışlar. Bir kısım öğrenciler, tembelliğinden daha Alfabe konusunda sıkıntı çekmeye başlamışlar ve Alfabe'yi öğrenmektense öğretmeni

öldürmeyi daha uygun bulmuşlar. Sonuçta da öğretmeni öldürmüşler.

Bir süre sonra köye yeni bir öğretmen atanmış. Bu öğrenme sıkıntısı çeken malum öğrenciler, bu öğretmeni de öbürüne benzetmişler. Fakat bir süre geçtikten sonra köye bir başka öğretmen daha atanmış.

Malum çocuklar, yani tembel öğrenciler, üçüncü öğretmeni görünce derin derin düşünmeye

Bir kısım öğrenciler Alfabe'yi öğrenmektense öğretmeni öldürmeyi daha uygun bulmuşlar

başlamışlar: Öldürmeye işin iyiye gitmediğini görmüşler ve bu öğretmeni de öldürseler bir başkasını gönderecekler. Hadi onu da ortadan kaldırsalar bir diğeri de onu izleyecek ve öğretmenler böylece gelip, gidecekler şeklinde bir kanaate varmışlar.

Sonuçta ne yapıp, ne edeceklerini düşünürlerken; birisinin aklına, parlak bir fikir gelmiş: “En iyisi Alfabeyi öldürelim!”

Milletlerin başlıca propagandası; devrimler ve ilerici hareketlerdir. Dün adı sıkça söylenen, fakat bugün için unutulmaya başlanan kuruluşlar için söylenecek söz budur: **Alfabe'yi Öldürüyorlar!**

*Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
13 Eylül 1929*

Tarih Kürsüsü
Prof. Dr. Kemal Arı

Buhara Milli Hareketi ve Türk Kurtuluş Savaşı

Anadolu'da Türkler, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde bir bağımsız ve özgürlük savaşına yöneldiğinde, Türk Dünyası'nın çeşitli coğrafyalarında da baskı ve emperyalizme karşı başkaldırı ve savaşımalar bulunuyordu. Bunlardan biri de Sovyetler Birliği'ne bağlı olan Buhara Cumhuriyeti idi. Türk toplulukları arasında var olan "karındaşlık" duygusu ve gönül birliği, en güçlü biçimde Buhara ile Anadolu arasında da bulunuyordu.

Ulusal Savaş, örgütlenme sürecine girdiğinde, Anadolu ve Buhara arasında da temaslar başlamıştı.

Buhara
Cumhurbaşkanı
Osman Hoca

Bu dönemde Ankara Hükümeti, Sovyetler Birliği ile güçlü bir dayanışma ruhu içindeydi. Ortak düşman, batı kapitalizmi ve emperyalizmiydi. Ankara bu nedenle gerek duyduğu para ve silah yardımı için, Sovyetler Birliği'ne yönelme gereğini duymuştu. Bu amaçla değişik zamanlarda Bekir Sami Bey ve Yusuf Kemal Tengirşek başkanlığında oluşturulan kurullar Moskova'ya gönderilmişti. Bu kurulların temasında önceleri

gelmişti. Kaçan Emirin kendi hazinesi de yeni yönetime kalmıştı. Cumhurbaşkanı Osman Hoca'ydı; Başvekil de Feyzullah Hoca... Bu iki kişi de Sovyetler Birliği'yle ilişkilerini daha düzgün bir zemine oturtmak için Moskova'ya gelmişler ve Lenin'le temas kurmaya çalışmaktaydılar. O günlerde Türkiye adına Moskova'da bulunan Bekir Sami Bey başkanlığındaki bir kurul da Anadolu'nun para ve silaha olan gereksinimini Sovyet yönetimine

Vladimir Lenin

Buhara Cumhurbaşkanı Osman Hoca ve Başvekil de Feyzullah Hoca Sovyetler Birliği'yle ilişkilerini düzeltmek için Lenin'le temas kurmaya çalışmaktaydılar.

özellikle para konusunda pek olumlu yanıt alınamamıştı. Bu günlerde Sovyetler Birliği'nde yaygın bir yokluk ve açlık vardı.

Ancak Buhara Emiri Alim ülkesindeki iç çatışmalardan nedeniyle Buhara'dan kaçmıştı. Yaklaşık dört milyon nüfusu olan Buhara'da cumhuriyet yönetimi iş başına

aktarıyordu. Osman Lenin'le bir görüşme yaparken, konu Anadolu'nun istediği yardıma geldi. Lenin, Osman Hoca'ya Anadolu'da verilen mücadelenin Sovyetler Birliği'nin izlediği genel siyasa için de önemini anlatıyor ve Osman Hoca'ya, Türkiye'den gelen kurulun istekleri konusunda ne düşündüğünü soruyordu. Osman Hoca ise Lenin'e böyle bir yardıma Buhara Cumhuriyeti'nin hazır olduğunu ve emperyalizmin Anadolu'da kesin

başarısının, Sovyetler Birliği'nin de işini zorlaştıracaklarını anlattı. Lenin yardıma istekliydi ancak Sovyetlerin sıkıntıları da dikkate alındığında, Türkiye adına istenen 40.000 rublelik para ona göre çoktu. İkinci konu da yol sorunuydu. Kafkas'daki karışıklık nedeniyle Türklerin istediği para ve malzemenin

güven içinde Ankara'ya ulaştırılmasında ulaşım zorluğu vardı.

Osman Hoca ise Lenin'in yol güvenliği konusunda yaşadığı kaygıyı o taşıyordu. Kafkasya'da küçük küçük cumhuriyetler kurulmuştu bunlarla anlaşma yapılabilirdi. Bu bölge halkı büyük oranda Müslümandı. Gürcüler de çıkarları gereği Müslümanlara yakındı. Üstelik Ermeniler'le de Türkiye anlaşma yapmıştı. Ne kadar para verileceğini de uzmanlar belirlemeliydi. 1921 yılında ilan edilen Buhara Cumhuriyeti'nin başkanı, meclis başkanı ve aynı zamanda Hariciye Nazırı olan Feyzullah Hoca başkanlığında, Rus uzmanlardan oluşan bir kurul oluşturuldu. Bu kurul uzun görüşmeler yaparak, yardım oranını en az yüz milyon altın

ruble olarak belirledi. Bu çalışma sonrasında Osman Hoca ile Lenin tekrar buluştu ve yüz milyon altın rublenin derhal verilebileceğini söyledi. Ruslar, mali işlerinde bağımsız olduğu için Buhara Cumhuriyeti hazinesine pek dokunmazlardı.

Buhara hazinesindeki bu para, cumhuriyet ilanı öncesinde ülkensinden Afganistan'a kaçan Alim Han'dan kalmıştı. Buhara bütünüle Bolşevikler tarafından ele geçirildiğinde hazine de muhafaza edilmişti. Emir Alim'in ifadesine göre, sarayda otuz iki çuval padişah

sikkesi, altın ziynetler, inci ve yakut gibi değerli mücevherler bulunuyordu. Ayrıca 20 bin adet tüfek de vardı. Rus askerleriyle, Sovyet yanlısı Kızıl Buharalılar, işgalden sonraki üç gün boyunca Buhara'da büyük bir yağma gerçekleştirdiler. Yağma bittikten sonra, Türkistan işgal komutanı yağma edilen hazineyi askerlerden imza karşılığında toplamıştı.

İşte Buhara Cumhurbaşkanı Osman Hoca'nın sözünü ettiği hazine bu hazineydi.

Yüz milyon altın ruble Buhara Cumhuriyeti tarafından Türkiye'ye iletilmesi amacıyla Bolşevik yönetiminin emrine teslim edildi.

Lenin'le anlaştıktan sonra Osman Hoca yanındaki kurulla Buhara'ya geri döndü. Para konusu Buhara Paramentosu'na götürüldü ve orada yüz milyon altın ruble yardımına tek bir itiraz çıkmadan oy birliğiyle kabul edildi. Ardından da bu para Türkiye'ye iletilmesi amacıyla Bolşevik yönetiminin emrine teslim edildi.

Bu para tesliminin bir görgü tanığı Türk subaylarından Raci Bey (Çakıröz) dü. O Buhara'da, başka subay arkadaşları gibi Buhara ordusunu eğitmek amacıyla bulu-

nuyordu. O, yayınlanan anılarında; Taşkent'te bulunduğu sıralarda, Buhara Hükümeti'nin Ankara Hükümeti'ne para yardımıyla bulunduğu haber aldığını anlatır. Ona göre bu para ne yazık ki Türkiye'de Rus yardımı biçiminde geçmişti. Raci Bey'e göre Buhara halkından ve saraydan altın toplanmıştı. Bu altınlar 12 vagon dolusuydu. Raci Bey'in tanıklığına göre, bunlar

hükümeti tarafından açıkça gasp edilmiştir.

Buhara'dan gelen yalnızca bu para değildi. Türklerle kardeşlik bağlarının bir göstergesi olmak üzere üç de kılıç gönderildi. Bu kılıçların yanında bir de Kur'an vardı. 17 Ocak 1922 tarihinde Ankaraya gelen kurul, bu kılıçları Mustafa Kemal Paşa'ya teslim etti. Bu kılıçların birinin Timur'a ait olduğu

Türkiye'ye gönderilmesi gereken 81.673.200 altın ruble tutarındaki Özbek altını, Lenin hükümeti tarafından açıkça gasp edilmiştir.

döneme ilişkin gözlem ve tanıklıklarını anlatanlar tarafından ifade edilmektedir. Buhara'dan gelen kurula teşekkür etmek amacıyla Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi kürsüsünden bir konuşma yaptı. O şunları söylüyordu:

arasında çok ağır bir altın avize de vardı. Ziyet ve Karakul denen gölün çevresinde üretilen değerli kuzu derileri de Türkler'e iletilmek üzere Moskova'ya götürüldü.

Moskova'ya para, Buhara Başbakanı Feyzullah Hoca tarafından götürüldü ve teslim edildi. 1921 yılında Kronşat'ta çıkan denizciler isyanında isyancıları korumak amacıyla bu parayla silah alınmıştı. Bu paranın ancak 18.326.800 rublelik kısmı üç yıla yayılarak Türkiye'ye teslim edilmiş, Türkiye'ye gönderilmesi gereken 81.673.200 altın ruble tutarındaki Özbek altını, Lenin

“Buhara ahalisinin Türkiye'deki Türk ve Müslüman kardeşlerine hediye olarak gönderdiği Kur'an-ı Kerim ile Türkiye Halk Ordusuna nişane-i takdir ve tebrik olarak irsal eylediği kılıç, Hak din ile hayat-ı hidame-i kuvveti temsil eden fevkalade muazzam ve kıymetli iki yadigârdır. Bu emanetleri elinizden alır iken kalbim heyecan ile doldu. Halkımız ve ordumuz uzaklardaki kardeşlerimizden gelen teşebbüs ve tebrikat nişanelerinden, şüphesiz, çok mütehasıs ve mesrur olacaktırlar. Dindaş ve karındaş Buhara halkının arzusunu yerine getirmek, bu Kitab-ı Mukaddes'i millete, seyf-i azizi de İzmir fatihine

teslim edeceğim. Allah'ın inayeti ile İnönü ve Sakarya muzafferiyetlerini kazanan milli ordumuz, İnşallah pek yakında bu kılıncı da kazanmış olacaktır. Heyet-i muhtereminize de Türkiye ahalisi ve ordusu, Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti namına teşekkür ederim."

Kılıçlardan biri Mustafa Kemal Paşa'ya, diğeri Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya, üçüncü kılıç, 9 Eylül sabahı İzmir'e girerek Hükümet Konağı'na Türk bayrağını çeken İkinci Süvari Tümeni 4. Alayında Bölük Komutanı olan Yüzbaşı Şerafettin Bey'e verilmiştir.

Buhara Cumhuriyeti'nin Sonu

Sovyet yönetiminin Türk dünyasına uyguladığı baskı politikası, pek çok Türk aydını gibi Osman Hoca'nın da kabul edeceği bir şey değildi. 9 Aralık 1921 tarihinde Duşanbe Rus Garnizonu'nda bulunan komutanlar tutuklandı ve askerlerin de derhal Buhara topraklarını terk etmesini istedi. Bu olayın hemen ardından, başka Sovyet güçleri Osman Hoca'ya bağlı kuvvetlerin üzerine yürüdü. Çıkan muharebe sonunda, Osman Hoca ve ona bağlı güçler çekilmek zorunda kaldılar. Osman Hoca bir bildiri yayınlayarak, halkı Sovyet baskısına karşı birliğe ve direnişe çağırdı. Eli silah tutan her onurlu Türkistanlıyı bu onurlu göreve çağırdı. "Yaşasın Hürriyet, Yaşasın İstiklal" diye biten bu bildiri, o dönemde Sovyet yönetimine karşı çok cesur bir çağrıydı.

Bu çağrıdan sonra, Buhara hal-kını örgütlemek ve silahlanmasını sağlamak amacıyla, Afganistan'a giden Osman Hoca başka ülkelere temsilcileriyle görüşerek, silah almak için çaba harcadı. Ancak bu amacına ulaşamadı. Daha sonra, 5 Ağustos 1922'de Enver Paşa'nın Duşanbe yakınında Belcivan'da ölümü haberi geldi. Bu haberi alan Osman Hoca, kendisinin de Ruslar

Osman Hoca bir toplantıda konuşurken (Ankara, 1963)

tarafından öldürüleceği bilgisini almıştı. Bu gelişmeler üzerine Osman Hoca, 1923 yılı Eylül ayında İstanbul'a geldi. Atatürk'ün sağlığında onun aleyhine Sovyet yönetiminin yaptığı baskılar pek etkili olmasa da, Atatürk'ün ölümünden sonra Polonya'ya gitmek zorunda kaldı. Bir süre sonra da İran'a gitti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye geldi. Sonra beş yıl Pakistan'da bulundu ve 28 Temmuz 1968 tarihinde İstanbul'da yaşama veda etti. •

kemalaribd@gmail.com

Shakespeare'i Bir Filmde Oynattık

*Bu yazı
Mete Akyol'un
"Yazamadıklarım"
adlı kitabından
alınmıştır.*

Yaz aylarında denizli kentlere gidemeyip, Ankara'da kalmak zorunda olan Ankaralılar, sıcak ve boş bir Ankara'da sıkıcı bir temmuz ve ağustos geçirirler.

Bir İngiliz film şirketinin çevirdiği "Hafif Süvari Alayının Hücumu" adlı filmin dış sahnelerinin Ankara yakınlarında çekildiği 1967 yazının temmuz ve ağustos ayları ise, bu kentte kalmak zorunda olan

Ankaralılar için pek de öyle sıkıcı geçmedi.

Hatta birçok kişi için o yılın temmuzu ve ağustosunu, öteki aylarından daha da eğlenceli geçti.

"Hafif Süvari Alayının Hücumu" filminde başrolü oynayan David Hemmings, o yıl Cannes Film Yarışmasında en başarılı oyuncu ödülünü almakla

yetinmemiş, sinema dünyası reklamcılarının "Hollywood'un en güzel kızı" olarak piyasaya sürdükleri Gayle Hunnicutt'ı da almayı kafasına koymuştu.

Sinema dünyasının reklamcılarını pek de yalancı çıkarmayacak

◀ "Hafif Süvari Alayının Hücumu" adlı filmin afişi

bir güzelliğe sahip olan Gayle Hunnicutt ise, o yılın ödül kazanan sinema oyuncusu David Hemmings'in nişan yüzüğünün, ilk basamağına henüz adım attığı sinema merdiveninde kendisine uğur getireceğine inandığından da olacak, bu yüzüğü takabilmek için Hollywood'dan kalkmış, Ankara'ya gelmişti.

Gayle Hunnicutt ve Mete Akyol

Filmde rolleri olan sanatçılar, kaldıkları Ankara Oteli'nin önünden sabah saat beşte hareket ediyorlar, 30 kilometre uzaklıktaki Sincanköy'e gidiyorlar ve tüm bir gün çalıştıktan sonra, akşam altıda, yede, otellerine dönüyorlardı.

Bir duş aldıktan sonra "Kenti biraz görelim" diyerek, kendilerine Ankara'yı tanıtmak isteyen yaz bekarı gönüllü Ankaralıların kollarında, Gençlik Parkı senindi, Kızılay kaldırımları benimdi diyerek, özgür giysileri ve özgür davranışlarıyla kentin gece yaşamını tanımaya çalışan bayan oyuncular ve bayan set işçileri kaldırımlarda arkalarına takılan, ya da çay bahçelerinde karşılarında toplanan başkentlilerin temmuz ve ağustos yaşamlarına renk katıyorlardı.

O günlerde henüz hiçbir filmini görebilen kişi olmadığı için sinemanın bu genç ve güzel kızı Gayle

Hunnicutt, Ankaralıları arasında bir sinema oyuncusu olarak değil, bir süper-mini etek kraliçesi olarak tanınıyordu.

Gayle Hunnicutt'u Gençlik Parkı'nda bacak bacak üstüne atmış otururken seyreden bir Ankaralı "dün gece geçirdiği harika saatleri" bire bin katarak arkadaşlarına anlatıyor, bu genç yıldızın hayranları arasına, katlanarak üreyen yeni yeni hayranlar eklenmesine neden oluyordu.

Ankara'da politika ve politikacılar unutulmuş, dolmuş şoförleri ve berberler bile politika ve politikacıardan konuşmaz olmuşlardı.

Ankaralıların ağızlarından, varsa da yoksa da "Ah şu İngiliz filmciler" ve hele "O Hollywood'un en güzel kızı" düşmek bilmiyordu.

Bunaltıcı Ankara sıcağından kurtulup, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, insana en bunaltıcı havalarda bile rahat nefes aldırın

çatısı altındaki serinliğe kendimi attığımda, TRT Meclis Bürosu Şefi Hüsamettin Çelebi koluma girdi:

“Ben lokantaya gidiyorum” dedi “Gel beraber gidelim, bir iki lokma bir şeyler yiyelim.”

Hüsamettin Çelebi’yle Meclis’in lokantasına giderken, koridorda bir başka gazeteci arkadaşımız, Erol Ülgen’e rastladık.

“Haydi sen de katıl” deyip, üçümüz birlikte gittik lokantaya.

Ankara’da politika ve politikacılar unutulmuş, dolmuş şoförleri ve berberler bile politika ve politikacılardan konuşmaz olmuşlardı.

Meclisin çatısı altında olmamıza karşın, yemekte sohbet konumuz, İngiliz filmciler ve tabii, Gayle Hunnicutt idi.

İki arkadaşşıma, ufak bir tüyo verdim:

“Gayle Hunnicutt’in filmde rolü yok” dedim **“Nişanlısıyla birlikte olmak için gelmiş kızcağzı buraya. İlk birkaç gün o da saat beşte film setine gidiyordu amma, şimdi vazgeçti. Saat onda odasından çıkıyor ve Ankara Oteli’nin havuzunda sabah serinlemesi yaptıktan sonra, öğleye kadar havuz kenarında**

uzanıp, yarı uyur, yarı uyanık güneşleniyor.”

Biz üç arkadaş kendi aramızda bunları konuşurken, kafamı keskeniz adını vermeyeceğim bir milletvekili geldi, masadaki dördüncü sandalyeye oturdu.

“Müsaade vardır, inşallah” dedi.

“Estağfurullah” deyip, aramıza buyur ettik.

O geldi diye sohbet konumuzu değiştirmemiz gerekmiyordu. Aynı konuda birkaç söz daha ettikten sonra, milletvekili arkadaşımız da katıldı konuşmaya:

“Yahu, Ankara’da hemen herkes bu filmdeki artist kızlardan filan bahsediyor ama, kimse de bunların çevirdiği film nedir, ondan söz etmiyor” dedi. **“Bunlar ne filmi çeviriyorlarmış burada?”**

Bir milletvekilinin, Ankara’nın bu en güncel ve hadi biraz da şaka yapalım, en önemli konusu hakkında bilgi sahibi olmamasını hepimiz yadırgadık.

“Vallahi bilmiyorum, canım” dedi. **“Gazetelerde arada sırada haber başlıkları görüyorum amma, bir türlü zaman bulup da okuyamıyorum. Ne filmi çevirdiklerini biriniz anlatın da, bizim de malumatımız olsun.”**

Erol Ülgen bana bir göz attı. Ben de, üzerime düşen görevi yerine getirdim:

“Türkiye ve Türkler aleyhine bir film çeviriyorlar” dedim. “İçişleri Bakanlığı’ndan çekim izni alırken

bu asıl konularını saklamışlar, bir aşk filmi çevireceklerini söyleyerek izin almışlar. Aslında yaptıkları, tam bir skandal.”

Milletvekili arkadaşımız, çatalını masasının üstüne bıraktı, ciddi ciddi sordu:

“Yahu hemen bir sözlü soru vereyim” dedi “İçişleri Bakanı’ndan bu konuda mecliste cevap vermesini isteyeyim. Hem konu herkesin ağzında da... Gazeteler de geniş verirler bu konudaki bir sözlü soruya, öyle değil mi?”

“Öyle” dedik “Haklısın.”

Milletvekili arkadaşımız tabağını bir kenara itti, cebinden bir not defteri ve kalem çıkardı.

“Bana şu filmin çekildiği yeri tam olarak söyler misiniz?”

“Sincan’ın yakınlarında Saraycık’da çekiliyor” dedim “Ankara’ya 30 kilometre uzaklıkta bir yer.”

Milletvekili bu bilgileri not ettikten sonra, filmin adını sordu:

“Pygmalion” diye yanıtladım bu sorusunu.

Kelimenin nasıl yazılacağını sordu. O konuda kendisine yardımcı olduk.

“Rejisörünün adı nedir?”

Hüsamettin Çelebi de, Erol Ülgen de, “Sen başladın, sen devam et” gibilerden yüzüme baktılar.

“Rejisörün adı George Bernard

Filmin ikinci derecedeki oyuncularını Dostoyevski, Victor Hugo, Emerson ve Benjamin Franklin...

Shaw” dedim.

Rejisörün adının yazılmasında da yardımcı olduk.

“Oyuncuların adlarını da biliyor musunuz?”

Eeee... Filmin adı Pygmalion, rejisörü de George Bernard Shaw ise, bu filmin başrolünü de kesinlikle William Shakespeare oynamalı.

“Başrolde, William Shakespeare adlı bir İngiliz artist oynuyor” dedim “Şöyle yazılıyor.”

“Başka?”

“Başka kadın oyuncunun adı, Curie” dedim. “Kısaca Curie diyorlar ama, asıl adı Madam Curie.”

Filmin ikinci derecedeki oyuncularını Dostoyevski, Victor Hugo, Emerson ve Benjamin Franklin’in adlarını da

yazdırmamdan sonra, milletvekili dostumuz notlarını cebine koydu, yemeğine devam etti.

“Ben İçişleri Bakanı’na bir sözlü soru vereyim de, açıklasın bakalım bu filmin çekimine kimin

Hüsamettin Çelebi

izin verdiğini” dedi.

Yemekten sonra Meclis’te bir süre daha kaldım ve gazeteye döndüm.

Akşam üstü birkaç arkadaşı bekliyordum. Saat yedide geleceklerdi.

Saat yediye çeyrek kala, Hüsamettin Çelebi telefon etti:

“Mete çabuk meclise gel, çok önemli” dedi, “Basın bürosunda bekliyorum seni.”

“Onbeş dakika sonra birkaç arkadaşım gelecekti, Çelebi” dedim. “Biraz geciksem olmaz mı?”

Çelebi’nin acelesi olduğu sesinden anlaşılıyordu.

“Ne işin olursa olsun yarıda bırak, bir arabaya atla ve çabuk meclise gel” dedi. “Hadi kapatıyorum.”

İçimden “Hayırdır inşallah” deyip, arabaya atladım, meclise gittim.

Hüsamettin Çelebi, basın bürosunun kapısında yolumu gözlüyordu.

“Gel şu rezalete bak” dedi ve bana bir tomar teksir kâğıdı gösterdi.

“Bunlar ne?” dedim.

Çelebi’nin yüzünün geldiğimden beri kıpkırmızı olduğunu o an fark ettim.

“Yahu seninki öğleden sonra içeri gitmiş, İçişleri Bakanı’nin cevaplamasını istediği bir sözlü soru kaleme almış” dedi. “Bu yetmiyormuş gibi, sözlü sorusunu bir de teksir ettirmiş, basın mensuplarına dağıtılmak üzere buraya, basın bürosuna bırakmış.”

Açık söyleyeyim, ben de kork-

maya başladım.

“Hiçbir gazeteci aldı mı bu teksirden?” dedim.

“Allah’tan kimse yoktu bu saatte burada” dedi. “Sadece ben vardım. Sözlü soru teksiri gelince bir göz attım, bizimkinin sözlü sorusuyla karşılaşmayayım mı? Hepsini aldım. Hepsi bende şimdi. Ben bunları imha edeceğim. Aman sen de kimseye bu konuda tek söz etme.”

Merak etmemesini söyleyip, gülmeye başladım.

“Adamcağz bir de, basın geniş yer verir diyordu, değil mi?” dedim. “Oysa sözlü soru haberinin böylesi, Edirne’den Kars’a, Sınop’tan Hatay’a kadar Türkiye’nin tüm gazetelerinde yer alırdı.”

Teksir tomarını imha etmeden önce, bir göz atmama izin vermesini rica ettim Çelebi’den:

“Al oku ama, hemen geri vereceksin” dedi.

Bir solukta okudum.

George Bernard Shaw adlı bir İngiliz film rejisörünün çevirdiği ve başrollerini William Shakespeare, Madam Curie’nin, öteki rollerini ise Dostoyevski, Victor Hugo, Emerson ve Benjamin Franklin’in paylaştıkları ve Türkiye aleyhine bir konu işleyen Pygmalion adlı filmin çekimine kimin tarafından ve hangi gerekçeyle izin verildiğini öğrenmek için bir Türk parlamenti, İçişleri Bakanı’nin yanıtlaması isteğiyle, Türkiye Millet Meclisi Başkanlığı’na sözlü soru veriyordu. •

Tom Amca'nın Kulübesi Bir İsyan Romanı mı?

Yazan: NECEF UĞURLU

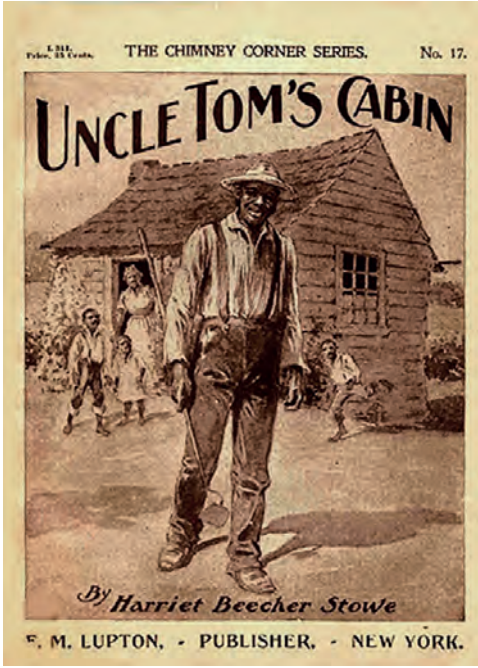
Harriet Elisabeth Beecher Stowe'un 1852'de yazdığı ünlü romanı **Tom Amca'nın Kulübesi** kitabını ilk okuduğumda pek çoklarımız gibi çocuktum, hem de salya sümük, köleliğe, Afrikalı siyahi kölelere yapılan zalimane davranışlara lanet okuya okuya... O bizim "Tom Amcamız"dı!

Yıllar sonra **Kökler** dizisini izlediğimizde biz bu işi bu kitap

sayesinde daha çocukken çözmüştük, ön bilgimiz vardı, bahtsız Kunta Kinte'lerin başına gelenlerden kitap sayesinde çoktan haberimiz olmuştu, onaylamamız mümkün değildi, siyah derili gördüğümüzde "kırkbirbuçuk" diye kendimize çimdik atmamız sadece bir alışkan-

Harriet Elisabeth Beecher Stowe

Kitabın eski baskılarından biri (19. yy sonları)

lıktı. Siyahları severdik ve köleliğe kalbimiz geçit vermezdi.

Çocuk kalbinde etkileyici bir kaptı, yıllar sonra şimdi daha büyük etkileri olduğunu öğrendim.

Tom Amca'nın Kulübesi kitabının hikayesi malûm; zengin, iyi kalpli Mr. Shelby'nin borçları yüzünden kötü kalpli köle taciri Mr. Haley'e yıllardır kendisine hizmet vermiş dürüst sadık kölesi Tom ve eşinin özel hizmetinde bulunan en sevdiği kölesi Eliza'nın oğlu Harry'i satmak mecburiyetinde kalması üzerine kuruludur.

Hikayenin mantığını çocuk aklıyla insan kabulleniveriyor .

Shelby borcu olmasa köleleri satmayacaktır, dolayısıyla iyidir, ve fakat koca konağında satacak başka şey bulamamış bu iyi kalpli zengin kölelerini satmayı kendine nasıl yedirmiş diye hiç sorgulamadık kendisini, kölesi olması ise çelişki gibi gelmedi, "Eee o zaman öyleydi..." üzüntüsü durumu kabullenmemize yetti.

Kitabın yazıldığı 1852 yılı bizim Osmanlı'nın dağılma dönemine denk geliyor, Abdülhak Hamit bu yıl doğmuş, öte yandan körler alfabesininin mucidi Fransız Louis Braille 1809'da alfabe-yi çoktan bulmuş 1852'de ölmüş. Realist akım Rus yazar Gogol yazacağını yazmış

aynı yıl ölenler arasında. Kaşif antropolog Franisco Moreno, Fransız fizikçi Henri Becquerel (nobel fizik ödülü sahibi) Alman kimyager Emil Fisher ise kundaktalar! Geliyorlar... Analar neler doğuruyor 1852'de!

Tom Amca'nın yazıldığı zaman dilimi, İrlanda'da 1845-1852 yılları arasında süren kitlesel bir açlık dönemi. İrlanda verimli topraklara sahip bir ülke ama tahıl, yağ, sığır ve domuz eti, pamuk ve keten gibi ürünlerden sadece arazi lordları kazanç elde ediyor. İrlandalılar, karınlarını, verimsiz toprağa sahip küçük küçük arazilerde yetiştirilen patateslerle doyuruyorlar. 1845'de insanlık tarihinin en verimli üretimi gerçekleşiyor ama okuduklarıma

göre Amerika'dan ülkeye sızan bir salgın mikrobu, bir hafta içinde arazideki patatesleri çürüterek çamur haline dönüştürüyor. İnsanlar böğürtlen, çilek, ahududu gibi yabancı meyveleri ve kökleri bitirip, son 1-2 tavuk, koyun, domuz, hatta kedi ve köpekleri de kesip yedikten sonra büyük açlık ve göç başlıyor.

Bu süreçte İrlanda geniş bölgeler halinde boşalıyor ve geriye terk edilmiş evlerin yıkıntıları kalıyor.

Büyük Kıtık'ta İrlanda'nın nüfusu 7 milyondan 4 milyona düşüyor. 2 milyon İrlandalı (çoğunlukla Amerika'ya olmak üzere) göç ediyor, 1 milyonu da açlıktan ölüyor. İrlanda o sırada kraliçe Victoria yönetiminde olan İngiltere'nin işgali altında. İngiliz toprak ağaları çoğunlukla İrlandalılara yiyecek vermeyi reddediyorlar.

Dönem öyle bir dönem ki İrlandalıların (katoliklerin) üniversiteye gitmesi yasak olduğu gibi, vergisini vermedikçe evlerine baca ve pencere yapması dahi yasaklanmış... bu yüzden mecburen Amerika'ya göç etmek zorunda kalıp bir daha vatanlarına dönemeyen İrlandalılar gerilerinde pekçok hüznü hikaye bırakıyorlar.

Tom Amcanın Kulübesi dünyanın böyle bir zamanında bir kadın

tarafından yazılıyor ve köleliğe, eşitsizliğe karşı bir iç savaşın kıvılcımı oluyor.

Bir isyan romanı olarak tarihte yerini alıyor, ben uzun zaman acıklı bir çocuk romanı olarak algıladım.

Kitabın bizlerin çocuk zihninde nasıl yer ettiği bir yana, tarihi önemi kölelerin çok ağır yaşam koşulları ve kölelik karşı hareketin (abolition) fikrî mânâda öncüsü olması ve bu amaçla dikkatle yazılmış olması. Josiah Henson adlı bir kölenin anılarından ilham almış yazarı.

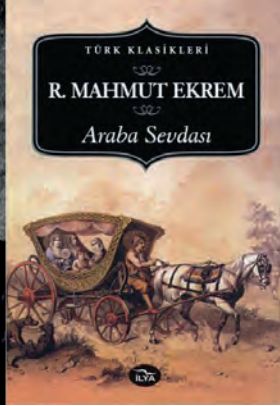
Kitabın yazarı, Tom Amca'nın Kulübesi romanını Josiah Henson adlı bir kölenin anılarından ilham alarak yazmış

Bir rivayete göre Abraham Lincoln Harriet Beecher'i "Demek bu büyük savaşı başlatan romanı yazan küçük kadın sensin" diyerek övüyor.

Rivayet doğru yalan, ama kitabın köleliğin kaldırılması fikrini ortaya koyduğu ve iç savaşın kıvılcımı olduğu kayıtlarda kabul görmüş, bu kesin.

Peki aynı zaman diliminde edebiyat dünyasında neler oluyor diye sorarsak, Turgenyev'den söz etmemek ayıp olur.

1818-1883 yılları arasında yaşayan Turgenyev Rus Edebiyatının en büyük realist yazarlarından ve kitaplarında toprak sahipleri ile yoksul köylüler arasındaki çelişkilere dikkat çekmiş bir yazar, üstelik kendisi toprak sahibi bir asilzâde olmasına rağmen hemen bütün eserlerinde döneminin düşünsel akımlarını, toplumsal çelişkileri,

Recaizade Mahmut Ekrem / Araba Sevdası

Rus asilleri ile köleler arasındaki uyumsuzluğu çok gerçekçi biçimde yansıtmış.

Edebiyatı sosyal gelişmenin bir aracı olarak görmüş, roman, öykü, tiyatro türlerinde yazmış, Harriet Elisabeth Beecher Stowe'un **Tom Amcanın Kulübesi** kitabında olduğu gibi, demek istediğim, aydınlar, yazarlar, siyasetçiler gerçekler karşısında bir noktada birleşmişler.

Serflik, kölelik ilişkilerinin

insana aykırılığı, feodal-aristokrat baskıların yıkılışı, yeni burjuva demokratik güçlerin yükselişi, reformist akımları romanlarında anlatmışlar.

Acaba 1852 yılında Padişah Sultan Abdülmecit'in, kütüphanesinde bu kitaplar var mıydı? Veya sonrasında mesela oğlu Sultan Abdülhamit'in dillere destan polisiye roman merakını biliyoruz da, **Tom Amcanın Kulübesi**, ve Turgenyev romanlarını okumuş muydu?

Bizde ilk realist

roman Recaizade Mahmut Ekrem'in Araba Sevdası olduğuna ve 1896'da yazıldığına göre ve kitabın ana fikri "dış görünüşün insanı yanıltabileceği, insanın olayları kendi istediği gibi algılamayıp gerçeği görmesinin gerektiği, o zamanlarda

görülen ve yabancı hayranlı-

ğınan kaynaklanan Fransızca ile karışık bir dil kullanma durumunun kişilerin anlaşmasında zorluklar yarattığı ve önyargılı davranışların insanı ne derece hataya sürüklediği" olduğuna göre bu değerli eserin Beecher, Turgenyev eserleriyle mukayesesi akla ziyan olur.

1935-36 yıllarında kurulan Köy Enstitülerimizden yetişen edebiyatçılarımız bize sayısız eserler bıraktılar ve arayı kapatmaya çalıştılar,

ta ki soğuk savaş yıllarında Köy Enstitüleri kapanana kadar.

Nasıl bırakmasınlar onca eseri, Köy Enstitülerinde okutulan derslerin %50'si kültür, %25'i tarım, %25'i de teknik dersleriymiş!

Bu günlerde dünya düzdür diyenlere hoyrat davranılması görüşünde değilim, bilim kuşkuya açık belki onun gözündeki renk konileri farklı bizim göremediğimiz düzlük ve ovaları görüyor olabilir, bazı yaratıklar malum bizim göremediğimiz renkleri görebiliyorlar belki ona göre şekillendiriyorlar dünyayı.

“Aman kenara gitme düşersin!” demekle yetineyim gerisini araştırmak bilim adamlarının işi; ama iyi muamele şart!

Peki bir kitap bir savaşı başlatabilir mi?

Dünyada kültür daima politikayı şekillendirmiş; tersi zaten felaket, neden olmasın?

Gandhi, Rosa Parks, değişimleri tetikleyen başka fikir isyanlarının hem de edebi değeri olan parçası değiller mi?

Kültür çocukların kalbinde filizleniyor, ABD, Kuzey-Güney Savaşı'na bir de bu gözle bakarken aslında iki tarafın da köleleri olduğunu unutmayalım, farkı yaratan kitap...

Köleliğe karşıtlık bu kitapla gerçekleşiyor, gerçek böyle mi bile-

mem ama inanması hoş ve köleliğe karşı Lincoln başkan seçiliyor .

Yani herşey bir kitapla, şiirle başlar mı? Başlarmış...

“Yaşam Koçluğu”, “Kişisel Gelişim”, “Kendini Ararken”, “Yolda Cüzdan Bulma Teknikleri”, “Ararken Kendimi Kaybettim”, “Güliver’in İçsel Seyahati Dönüşü” “Farkındayım”, “Öğleden Sonraları Gülhane Parkı'ndayım” türü kitaplar şu sıralar epey popüler.

“Bunları bırakın tekrar başka bir göz ve akılla Tom Amca'nın kulübesini bir daha okuyun; illüzyon bozulsun” demem ne haddime ama

Turgenyev ve Mahmut Makal'dan başlayarak o muhteşem insanların kitaplarını şimdiki aklımla bir daha okuyacağım. İlk sefer bazen kafaya girme-

yebiliyor, kendi adıma söylüyorum elbette... Belki bu yaşımda kafamdan gelen bir “Dann!” sesi bana iyi gelir; artık çocuk değil bir “cumhuriyet kadını” olmanın sorumluluklarını taşıyorum!

Bu arada Hawking'den defalarca özür dilerim. Uzayda dünyada kullanılacak yakıt olduğunu bazı makalelerde okudum. Gerçek ise bu her şeyi değiştirir. Uzaylılar geldi gitti meselesi bir anda farklı boyut kazanıyor...

Sevgiyle, saygıyla efendim. •
necefugurlubd@gmail.com

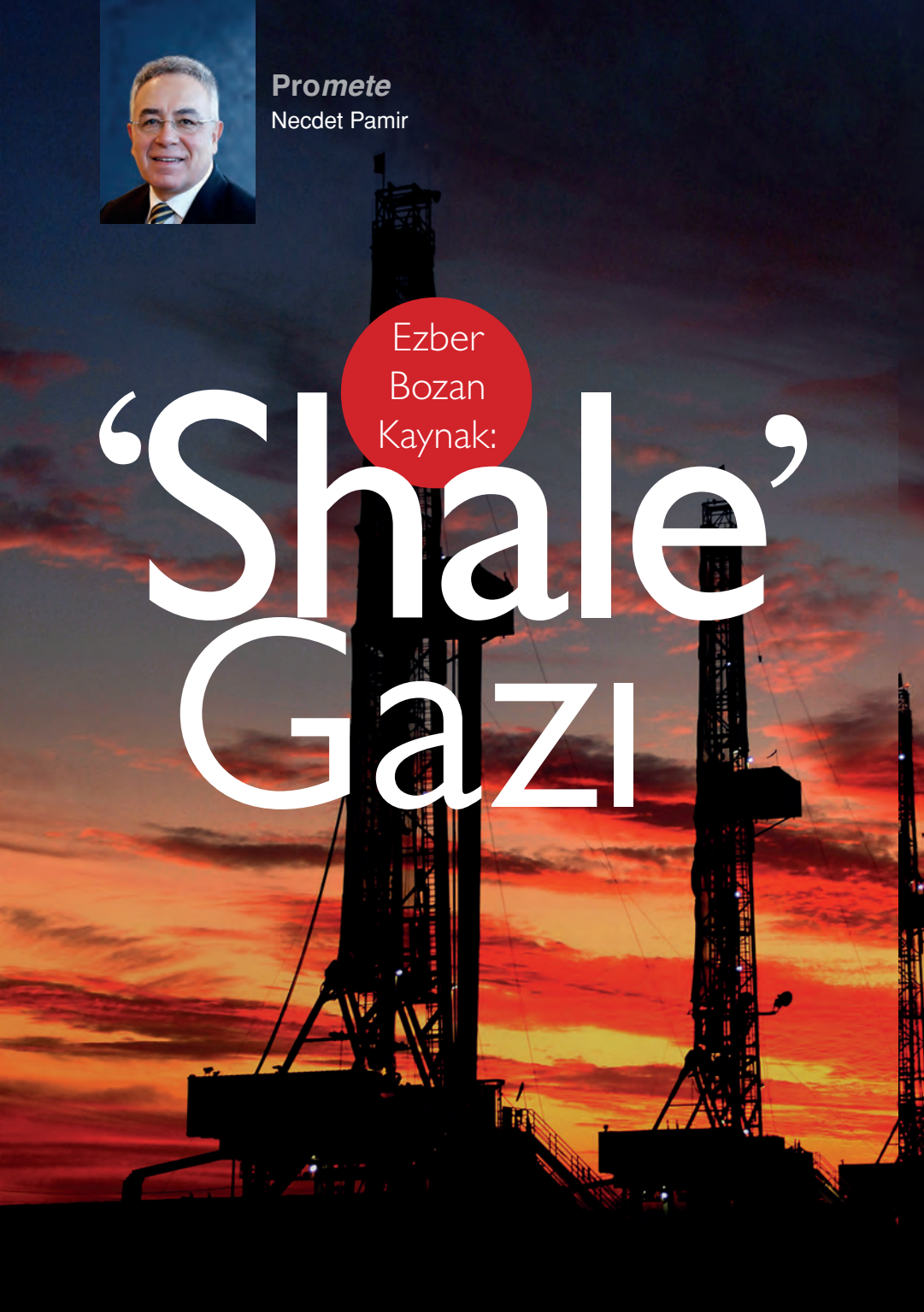
*Gandhi, Rosa Parks,
değişimleri tetikleyen
başka fikir isyanlarının
hem de edebi değeri olan
parçası değiller mi?*

Promete
Necdet Pamir

Ezber
Bozan
Kaynak:

‘Shale’ Gazi

Bu yazımızda, son yıllarda sıklıkla gündeme gelen ve pek de doğru olmayan bir biçimde “kaya gazı” diye adlandırılan “shale” (şeyl) gazı için genel bir değerlendirme yapacağım.

Öncelikle “shale gas” olarak bilinen ve konvansiyonel olmayan bu kaynağın, “kaya gazı” olarak tercüme edilmesinin neden doğru olmadığını açıklayalım: **Kaya**; ister tortul, ister metamorfik, isterse volkanik olsun, tüm taş kütlelerine verilen genel addır.

“Shale” ise, petrol ve gaz içeriği zengin olabilen ince taneli sedimentler (tortul) bir kayaç türüdür. “Shale” gazı, “shale” yapıları içinde kapanlanmış doğal gazdır. Dolayısıyla bir alt tür olan “shale”e genel olarak tüm türlerle verilen “kaya” adının verilmesi hem yanıltıcıdır hem de doğru değildir. “Shale” ince taneli kum ve kil ağırlıklı bir yapıdadır. Kırılgandır ve tabakalar halindedir.

“Shale” örnekleri ve “shale” gazı içeren “shale” tabakaları.

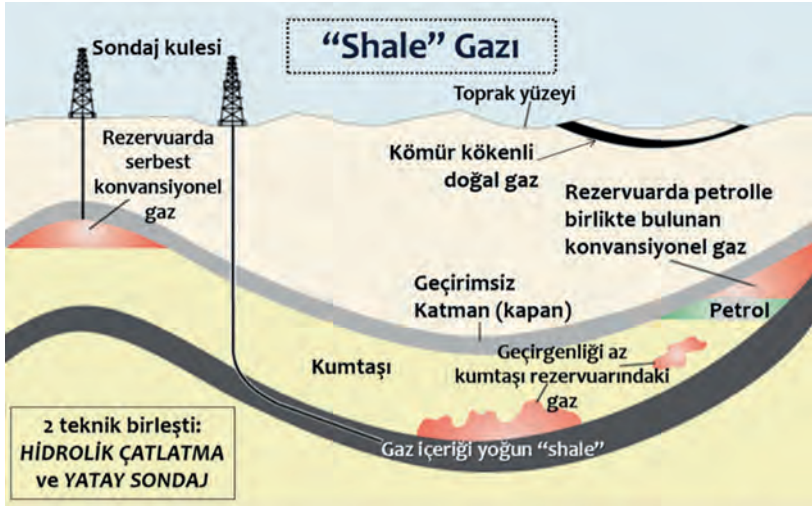
Kaynaklar: geology.com ve ABD Enerji Bakanlığı

“Shale gazı” kaynak kayada oluşur. Ancak kaynak kaya “shale” olduğu için, geçirgenliği (permeabilite) azdır; bu nedenle gaz, migrasyon (göç) yapamaz ve “shale” içinde kalır. Söz konusu kayaların (ya da kayaçların) geçirgenliği düşük olduğu, önceki yıllarda ekonomik olarak üretilemediği için, bu ölçekte gündeme gelmiyor ve bu nedenle de *konvansiyonel olmayan kaynaklar* sınıflandırmasında yer alıyordu.

Son yıllarda, petrol sanayisinde yıllardır başarıyla kullanılan 2 ayrı tekniğin birleştirilmesiyle, bu kayanın daha ekonomik olarak üretilebilmesi gündeme geldi. Uygulama, ABD’li bağımsız bir petrol şirketi tarafından başarıyla gerçekleştirildi ve hızla yaygınlaştı. Bu tekniklerden biri yatay (yönlü) sondaj, diğeri ise hidrolik çatlatma idi. Normalde dikey olarak açılan

kuyu, geçirgenliği düşük “shale” formasyonuna erişildiğinde, yatay sondaja dönüştürülerek, tüm formasyon boyunca gazlı yapıyla temas sağlanması, etkilenebilecek yüzeyi çok genişletmektedir. Bunun üzerine, perfore edilen gazlı “shale” formasyonuna yüksek basınçta kum ve bazı kimyasallar içeren sıvı basılmaktadır. Basılan kumun temel işlevi, çatlatılan (hidrolik çatlatma) formasyonun, yeniden eski geçirimsiz konumuna dönmelerini engelleyerek, daha yüksek debide gaz akışına ortam sağlamasıdır.

“Shale” gazının daha ekonomik olarak üretilebilmesi sonucunda, öncelikle ABD doğal gaz üretiminde hızlı bir artış gözlemlendi. O kadar ki halen tükettiği doğal gazın yaklaşık % 16’sını ithalatla karşılayan ABD’nin, konvansiyonel olmayan gaz üretiminin büyük katkısıyla; 2020 yılından itibaren ithalata

Kaynak: ABD Enerji Bakanlığı, US Geological Survey; Düzenleme: N. Pamir

gereksinim duymaya-
cağı öngörülmektedir.
Bu gelişmelerin doğal
gaz piyasalarına, ABD
dışında da önemli et-
kisi olmuş ve ABD'ye
gaz ihraç etmek
üzere planlanmış olan
birçok LNG yatırımı
durdurulmuş; dünya
piyasalarında gaz arzı

fazlası ortaya çıkmış ve uzun erimli
gaz alım-satım kontratlarının fiyat
dahil önemli maddelerinde, tüketici-
ler lehine düzenlemeler yapılması
sağlanabilmiştir.

“Shale” Gazı ve Çevresel Kaygılar

“Shale” gazı üretimi için ABD
dışında da (Türkiye dâhil) ciddi ya-
tıtımlar gündeme gelmiştir. Bu sü-
recin dünya doğal gaz piyasalarını
ve ona bağlı olarak diğer alternatif
enerji kaynağı piyasalarını etkile-
memesi mümkün değildir. Ancak
başta AB üyesi ülkeler olmak üzere,
dünyanın birçok ülkesinde “sha-
le” gazının aranması ve üretimi
sürecinde, çevreye verilebilecek
zarar, büyük kaygı yaratmakta-
dır. Uygulamaların öncüsü olan
ABD’de Enerji Bakanlığı, shale
gazı (ve petrolü) arama ve üretimi
süreçlerinde oluşabilecek risklere
dikkat çekti. Birleşmiş Milletler de
bu konuda uyarıcı bir rapor yayınladı.
“Shale” gazına yönelik faaliyet-
lerin hızlandırıldığı ülkemizde de
bu uyarılar doğrultusunda, ilgili
kanunlarda ve yönetmeliklerde ek
düzenlemeler yapılmasında yarar

Dünyanın birçok ülkesinde
“shale” gazının aranması ve
üretimi sürecinde,

**çevreye verilebilecek
zarar, büyük kaygı
yaratmaktadır.**

hatta zorunluluk vardır.

ABD Enerji Bakanlığı söz
konusu *risklere*, özetle aşağıdaki
başlıklar altında değinmektedir ¹:

- Kuyuların çatlatılmasında çok
miktarda su enjekte edilir. Bu da
diğer gereksinimler ve amaçlar için
gerekten su miktarını kısıtlar.

- Eğer doğru tasarım ve uygu-
lama yapılmazsa, hidrolik çatlatma
sıvısı (zararlı kimyasallar içerebi-
bilir); taşma, sızma, hatalı kuyu inşası
ve diğer nedenlerle çevreye zarar
verebilir.

- Ayrıca operasyonda ortaya
çıkacak çok miktarda atık su için-
de, karışım halinde kimyasallar ve
diğer kirlilik özelliği olan maddeler
olabilir. Bunların arındırılmadan
doğaya bırakılması halinde de çevre
riski oluşur.

- ABD kuruluşu United States
Geological Survey’e göre, hidrolik
çatlatma “küçük çaplı depremlere
neden olabilir”. Ayrıca, gazla
birlikte çatlatmada kullanılan su
ve formasyon suları da yüzeye geri
gelir. Bu atık sular, genelde derin
formasyonlara enjekte edilir. Bu
enjeksiyon işlemi de deprem etkisi

yaratır. Enjeksiyonun, içme suyu dışındaki sulara yapılması gerekir.

Birleşmiş Milletler Çevre

Programı ise, bu konuya çok daha kapsamlı bir çalışmayla ve daha mesafeli yaklaşmaktadır. BM Çevre Programı'na göre, söz konusu süreçte risk yaratan başlıklar şunlardır:

•**İnsan Sağlığı:** Amerika'nın Texas eyaletinde "shale" gaz üretimi yapılan kuyulara yakın yerleşim yerlerinde oturan bazı kişilerin kan ve idrar örneklerinde %53 Toluene ve %65 Ksilene tespit edilmiştir. Ayrıca hidrolik çatlatma sıvısına eklenen 353 kimyasalın literatür taraması yapılmış; %75'inin cilt, göz ve diğer duyu organlarıyla solunum ve sindirim sistemini etkilediği, %40 - 50'sinin beyin ve sinir sistemini etkilediği, %25'inin de kansere ve mutasyonlara neden olabileceği tespit edilmiştir.

•**Hava, Toprak ve Su Kirliliği:** Hidrolik çatlatma sonucu geri üretilen sıvının içindeki zehirli maddelerin; toprağa, yüzey ve yeraltı suyuna sızması, tesislerden atmosfere bırakılan salımların (emisyonların) sınır değerleri aşması durumunda ortaya ciddi çevre sorunları çıkabileceği tespit edilmiştir.

•**Deprem:** Her ne kadar "shale" gaz kuyuları ve sismik aktiviteler arasındaki bağlantı tartışmalı olsa da, hidrolik çatlatmanın lokal depremsellik potansiyeline sahip olduğu raporda belirtilmiştir.

•**Su Kullanımı Rekabeti:** Bir "shale" gazı kuyusunda, yaklaşık

11 - 34 milyon litre su kullanıldığı göz önüne alınırsa birçok kuyunun yer alacağı "shale" gaz sahalarında su tablası seviyesinin düşebileceği, tarım için gerekli arazi ve suyun azalması nedeniyle gıda üreticileriyle ciddi rekabet ve sorunlar yaşanabileceği belirtilmiştir.

•**Üretim suyu:** Raporda uygun arıtma yöntemleri uygulanmadan üretim suyunun çevreye bırakılmasının, yüksek yoğunluklarda (konsantrasyon) sodyum, kalsiyum ve magnezyum içermesi nedeniyle, toprakta ciddi hasarlara neden olabileceği belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi, "shale" gazı aranması ve üretilmesi sürecinde, gerekli önlemler alınmaz ve denetim sağlanamazsa, doğa büyük risk ile karşı karşıya kalacaktır. Dolayısıyla, önümüzdeki yıllarda, gerek bu kaynağın geleceği ve gerekse buna bağlı olarak enerji tüketim profilindeki (enerji karışımındaki)² rolünün geleceği, başta çevresel koşullar ve kamuoyu algılamaları olmak üzere, çok sayıda etkene bağlı gelişecektir.

Ülkemizde de bu önemli potansiyel kaynağın aranmasına yönelik faaliyetler yoğunlaşmaktadır. Ne var ki bu konudaki mevzuat (gerek Petrol ve gerekse Çevre Kanunları, vb.) son derece yetersizdir. Ülkeimizin dışa bağımlılığını azaltabilmek için çok önemli bir açılım sağlayabilecek olan "shale" gazı arama faaliyetleri, mutlaka bir ana plan (master plan) çerçevesinde

biçimlendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Ancak, bir yandan yatırımları caydırmamak için teşvikler sağlanırken, diğer yandan da ekosistemi geri dönülmez biçimde tahrip edebilecek uygulamalar, olası riskler öngörülerek, caydırıcı mevzuat ve denetimlerle önlenmelidir.

“Shale” Gazı ve Türkiye

“Shale” gazına yönelik olarak, ülkemizde de çalışmalar sürmektedir. Ancak bu konunun ayrıntılı bir değerlendirmesini, sonraki yazılarımıza bırakmakta yarar görüyorum. Zira doğal gaz fiyatlarının görece düşük bir seyir izlemekte olduğu bu dönemde, doğal olarak ekonomik açıdan zorlu görünen bir ortamda, bu faaliyetlerin beklendiği kadar hızlı ve yoğun olmaması doğaldır. Dolayısıyla, gerek TPAO’nun bir başına ve gerekse özel şirketlerle birlikte yapmakta olduğu çalışmaların, belli bir doygunluk seviyesine erişmesini beklemek daha gerçekçi bir değerlendirmeye olanak verecektir.

Zaman zaman yazılı ve görsel medyada paylaşılan “shale” gazı rezerv değerleri, mevcut koşullarda somut değil, spekülatif ya da olası değerlerdir. ABD’nin USGS adlı kuruluşuna ya da ABD Enerji Bakanlığı’nın Enerji Bilgi İdaresi’ne atfen yayınlanan trilyon metre küp düzeyindeki rezerv değerleri, yeterli sondaj yapılmadan ve bir keşif olursa da, uzun süreli üretim testleri gerçekleştirilmeden, ispatlanmış rezerv sınıflandırılmasına giremez.

TPAO’nun yetişmiş, deneyimli kadroları emekli edilmekte, şirket özelleştirilmeye hazırlanmaktadır.

Kurum, BOTAŞ ve Eti Maden ile birlikte, Türkiye Varlık Fonu’na devredilmiş durumdadır.

Ülkemizde bu kaynakların gerçek rezerv değerinin belirlenebilmesi için zaman, ama daha da önemlisi, dikey bütünlük yapıda yeniden yapılandırılacak ve özerk olarak faaliyet gösterecek ulusal bir şirketin, yani TPAO’nun öncülüğüne gereksinim vardır. Ne yazık ki süreç, bunun tam da tersine işlemektedir. TPAO’nun yetişmiş, deneyimli kadroları emekli edilmekte, şirket özelleştirilmeye hazırlanmaktadır. Kurum, BOTAŞ ve Eti Maden ile birlikte, Türkiye Varlık Fonu’na devredilmiş durumdadır.

Enerjide bağımlılıktan kurtulmanın yolu, bu stratejik sektörde, yeniden kamunun güçlü bir şekilde ayağa kaldırılmasını zorunlu kılmaktadır. •

necdetpamirbd@gmail.com

1-http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/about_shale_gas.cfm

2-Birincil enerji tüketimi içinde enerji kaynaklarının payları (%); İngilizcesi: “energy mix”

Çağdaş Düşünce
Dr. Ögüt Yazman

Bu Nasıl Bir Dünya?

1

Dünya, 21. Yüzyılda nasıl yol alıyor? Günümüzde nasıl bir dünyada yaşıyoruz? Bilim ve teknolojiye önemli gelişmeler oluyor. Dijital alandaki gelişmeler inanılması güç noktalara geldi. Robotlar büyük işler başarıyor, satranç oynuyor, orkestra yönetiyor.

Aynı yerküre, üzerindeki 7,5 Amilyarı aşan nüfusu ile patlamaya hazır, kaynayan bir kazana benziyor. Yerin altı da üstü de kaynıyor:

Sönmüş görünen yanardağlar yeniden ateş püskürtürken, depremler büyük zararlar veriyor. İklim

değişikliği daha büyük sellere, fırtınalara, kasırgalara yol açarak yerleşim yerlerini yok ediyor ve can kayıplarına neden oluyor. Bunca doğal afet yetmezmiş gibi yerkürenin üstünde insanlık, ufkunu karartan kara bulutlar içinde. Şöyle:

AFRİKA

Nüfusu hızla artan Afrika'da 1 milyar 300 milyon insan yaşıyor. Bölüne bölüne yeni devletler oluşurken bir taraftan kanlı iç çatışmalar öte yandan kuraklık ve açlık hüküm sürüyor.

Yönetim yolsuzlukları da huzursuzluğu arttırıyor. Güney Afrika'da cumhurbaşkanı suçlanmaya başladı. O da maliye bakanını azlederek yerinde kaldı.

Kenya'da yapılan başkanlık seçimlerinde hem devlet hem hükümet başkanı olan Uhuru Kenyatta'nın ikinci kez seçimleri kazandığı

ilan edildi. Ancak yapılan itirazları haklı gören Anayasa Mahkemesi, hile yapıldığı gerekçesiyle seçimleri iptal ederek yeniden seçim yapılması kararı aldı.

Kuzey Afrika'da Libya'daki karışıklık devam ediyor.

Her yıl ülkelerinden göç eden insanların sayısı hızla artıyor.

2017 yılında göç eden insan

sayısı dünyada 9 milyona ulaştı. Bunların çoğu Afrika'dan, Uganda, Güney Sudan, Somali, ve Niger en çok göç veren ülkeler.

Hayatlarını tehlikeye atarak Akdeniz' den Avrupa sahillerine çıkıp sığınmaya çalışanların bir kısmı batan teknelerle hayatlarını kaybederken, kıyıya varanlar da istenmiyor.

AB Komisyon Başkanı Junker, **“Çok sayıda mülteci barındıran Türkiye'ye ihtiyacımız var”** dedikten sonra Afrika'dan Avrupa'ya yönelik göç dalgasını durdurmak

Her yıl ülkelerinden göç eden insanların sayısı hızla artıyor.

için Afrika'da Çat, Liberya ve Libya ile anlaşarak kurulan kamplarda mültecileri barındırmaya başladı. Ancak kamplarla ilgili kötü koşullardan şikayetler, artarak devam ediyor.

Bir insanlık dramı sürüp gidiyor.

AVRUPA

Genel görünümü ile çeşitli

Terör, Avrupa'nın birçok şehrinde daha önce görülmemiş yöntemlerle canlar alıyor.

sorunlarla bunalmış durumda. Bazı ülkeler doğal afetler, seller ve depremlerle uğraşiyor.

Terör, Avrupa'nın birçok şehrinde daha önce görülmemiş yöntemlerle canlar alıyor. Üstelik örgütlü, silahlı, patlayıcı madde sağlamak ve hazırlamak gibi pahalı yöntemlerle uğraşmadan çalıntı veya kiralık taşıt araçlarını caddelerde kalabalıkların üstüne sürüyor. Bıçaklı saldırılar artıyor. İntihar saldırıları yerine bir kova patlayıcı doldurup metro vagonlarının içine bırakıp gidiyorlar.

Belçika'daki bir nükleer santraldeki çatlak, komşusu Almanya'nın bir şehrinin tehdit ettiği için

hükümet halkı koruma amaçlı iyot tabletler dağıtıyor.

İngiltere, Avrupa Birliğinden ayrılma konusunda referandum kararını uygulamaya koyarken İrlanda kuşku-larını belirtiyor. İskoçya karşı çıkıyor.

AB, "Çıkacaksan kesin çık" derken İngiltere "Ne şiş yansın, ne kebab" davranışı içinde. İngiltere'de bulunan Avrupalı işçilerin sayısı azaltılmak istenirken bunun yaratacağı boşluğun sakinlerini anlatılıyor.

İspanya'da Katalonya bölgesi referanduma başvurulması için kendi bölgesel meclisinin kararını 1 Ekim'de uygulamaya koyacağını söylerken Merkezi Hükümet Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Daha önceki referandum kararı için de hükümetin başvurusuyla karar askıya alınmıştı. Merkezi hükümet, güvenlik güçleriyle referandumu önlemeye hazırlanıyor. AB ise böyle bir uygulamanın domino etkisinden çekiniyor.

Öte yandan mülteci kotasına Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'nin itirazının reddine karşın onlar buna uymayacaklarını açıkladılar.

Polonya'daki yasa değişikliklerinin Avrupa Birliği kurallarına

Çatışma ve savaşların ardından yanmış, yıkılmış şehirler, çok sayıda can kaybı ve **yurdunu, evini bırakıp kaçarak başka ülkelere sığınan milyonlarca insanın perişanlığı devam ediyor.**

aykırı olduğu ve totaliterleşme eğilimi taşıdığı için düzeltilmesi uyarı kararına da Polonya uymuyor.

Fransa'da Cumhurbaşkanı'nın çalışma yasalarında bir değişikliği kararname ile uygulamaya koyacağını açıklamasından sonra işçiler protesto gösterileri yapıp grev başlattılar. Çok yönlü sorunlarla boğuşan huzursuz bir Avrupa.

ORTA DOĞU

İç savaşlarla başlayıp sonra başka devletlerin de karıştığı Dünya'nın en kargaşalı bölgesi: Orta Doğu.

Irak'a ABD öncülüğünde 2003'te başlayan askeri müdahaleden sonra Irak karışmış ve parçalanmış bir durumdadır. Ardından

17 Aralık 2010 Tunus'ta bir gencin kendini yakması ile başlayan Arap Baharı sırasıyla Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn ve Yemen'de devam etti.

Siyasal yozlaşma, düşünce özgürlüğünün kısıtlanması, gıda enflasyonu, gelir dağılımında gittikçe artan adaletsizlik, işsizlik, diktatörlük ve kötü yaşam koşulları bu yayılan dalganın başlıca nedenleridir.

Orta Doğu çeşitli terör örgütlerinin, (bazen de isim değiştirerek) işe karışması, etnik ve mezhep ayrılıklarına dayalı oluşan silahlı örgütlenmeler, Suriye'de olduğu gibi varolan rejimle işbirliği yaparak veya karşısında yer alıp çatışarak sorunları büyütüştür. Bu kargaşa içinde Rusya'nın Suriye'de yerleş-

mesi ve askeri varlığını artırması, ABD'nin zik çizen politikaları, İran'ın süregelen müdahaleleri ve sonradan Türkiye ve Lübnan'ın askeri hareketleri ile sonu kolay kestirilemeyen bir alana sürüklenmiştir.

Suriye'de yedinci yılını dolduran bunca çatışmanın ve savaşın ardından yanmış, yıkılmış şehirler, çok sayıda can kaybı ve yurdunu, evini bırakıp kaçarak başka ülkelere sığınan milyonlarca insanın perişanlığı devam ediyor.

Kuzey Irak'ta ise merkezi Irak hükümetinin karşı çıkmasına karşın Barzani, alanı genişleterek referanduma gitmek istiyor. Türkiye dahil başka devletlerden gelen uyarılara aldırmıyor.

TÜRKİYE

Türkiye Cumhuriyeti'nin 94. Yıldönümündeyiz. TC, yıkılmış, dağılmış bir İmparatorluğun işgal altındaki vatan toprakları üzerinde bir kurtuluş savaşını başarıp kurulan yeni bir devlettir. Geçen yüzyıla yakın zaman içinde Dünya'nın siyasal coğrafyası devamlı değişmiş ve değişmeye devam ederken Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundaki sağlam ilkelerle birlik ve beraberlik içinde çizilen sınırlarını korumuştur.

Çok komşulu, güç bir coğrafyada "Yurta sulh, cihanda sulh" ilkesi ile çok hızlı bir ekonomik kalkınma ile sanayi, ulaştırma, eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel alanda çok önemli gelişmeler sağlamıştır. Ama bununla yetinilmemiş, çağdaş

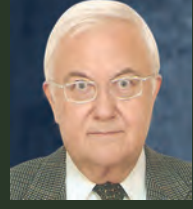
...her geçen gün büyüyen ve bir benzeri olmayan Atatürk'ü özlemle anıyor ve Cumhuriyet Bayramımızı kutluyoruz.

uygarlık hedefi ile insan haklarına dayalı laik ve evrensel demokrasi ilkelerine yönelik bir gelişmenin de yolu açılmıştır. Böylece TC, uluslar arası toplumun saygın bir üyesi olmuştur.

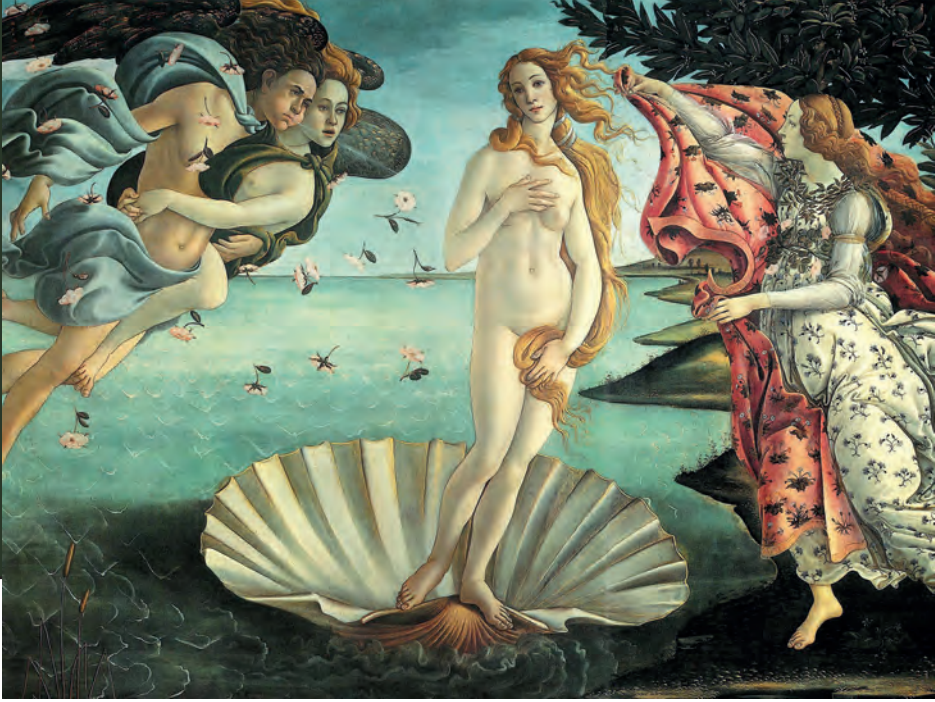
Dünyanın kararar ufkunda , engin ileri görüşü ile yüzyıldır parlayan, her geçen gün büyüyen ve bir benzeri olmayan Atatürk'ü özlemle anıyor ve Cumhuriyet Bayramımızı kutluyorum. •

ogutyazmanbd@gmail.com

(1) Asya ve Amerika'daki olaylar gelecek yazımızın konusu olacaktır.

Venus'ün Doğuşu

Ressam: Sandro Botticelli (1445-1510)

Geçen sayımızda Botticelli'nin antik ressam Apelles'in yitik resimlerine ilişkin, klasik yazarların anlatımlarına dayanarak iki tablo yaptığını ve bunlardan birinin Venus'ün Doğuşu olduğunu belirtmiştik.

Fenike'de Astorath, Babil'de

İştâr, Asur'da Astarte isimleriyle anılan ve yüceltilen güzellik, aşk ve tüm dişil niteliklerin simgesi Doğu kökenli tanrıça Batı'ya geldiğinde Antik Yunan'ın onu Ege Denizi'nde köpüklerden (Aphros) yaratan söylencesi Aphrodite sanını yakıştırmıştı ona.

Yunanların kendilerine daha yakın tutmak için denizden çıkarılmaz anakaralarına yakın Kythera Adası'nda ayak bastırdıkları Aphrodite orada fazla oyalanmamış, Girit dahil aradaki bir sürü adayı atlayarak Doğulu kökenine sadık kalmak istercesine Kıbrıs'ı seçmişti yurt olarak.

Tanrıça'nın bu Doğulu yanına bazı ozan ve yazarların kullandıkları Cyprian (*Kıbrıslı*) sanının

Botticelli “Venüs’ün Doğuşu”nu, Homeros’tan sonra Antik Yunan’ın en büyük ozanı olan Hesiodos’un Tanrıların Doğuşu isimli yapıtındaki Doğuş söylencesinin dizelerinden esinlenerek betimliyor.

yanı sıra Pygmalion, Adonis ve Atalanta ile Hippomenes söylencelerinde de tanık olunmaktadır. Yaptığı heykele âşık olan Kıbrıslı heykeltıraş Pygmalion’un yakarışı üzerine onun heykeline yaşam vermiş, Adonis ile Doğu Akdeniz yöresinde aşk yaşarken Olympos’u unutmuş, tez ayaklı Atalanta ile yarışan Hippomenes’in yakarışı üzerine ona Kıbrıs’taki bahçesinden getirdiği altın elmaları vererek yarışı kazanmasını sağlamıştı. Ayrıca Kıbrıs’ın uzun bir süre Fenike kolonisi olduğu bilinmektedir. Olymposlu 12’ler arasında yer

almakla birlikte Olympos Tanrıça için gelgeç bir yerdirdi. Olympos’dan uzakta Adonis ile geçirdiği günlerin yanı sıra Anadolu’da da zaman geçirdiğini biliyoruz. Troia kral soyundan Ankhises ile aşk yaşamış ve bu ilişkinin meyvesi Aineias Troia savaşından sonra sonunda yeni bir uygarlığın temelini atacağı yolculuğa çıkmış, İtalya’ya doğru yelken açmıştı.

Temsil ettiği olguları ve değerleri uygarlıktan uygarlığa taşıyan Tanrıça, Roma’da eski bir Latin tanrıçasının kimliğine bürünerek Venus adını almış ve Romalıların

kendilerine özgü söylencesel zenginlikten yoksun olmaları nedeniyle Antik Yunan’ın Aphrodite’siyle özdeş tutularak insanların gönüllerini tutuşturmayı sürdürmüştü.

Oğlu Cupido da küçük yay ve oklarıyla gönüllere aşk yarısı açmakta yardım ediyordu ona.

Botticelli’nin 1485’de Fransa’nın tanınmış, banker ailesi Medici’lerin siparişi üzerine ailenin Castello’daki villasını süslemek için yaptığı tablo Romalı ismiyle Venüs’ün doğuşunu, Homeros’tan sonra Antik Yunan’ın en büyük ozanı olan Hesiodos’un Tanrıların Doğuşu isimli yapıtındaki Doğuş söylencesinin dizelerinden esinlenerek betimliyor.

Anılan söylenceye göre Uranos

(Gök), Gaia'nın (Toprak Ana) 12 Titandan sonra doğurduğu çocukları çirkin ve yabanıl bularak nefretle Gaia'nın karnına hapsettiği için Gaia şişerek sancılarla kıvrınmakta, bir çözüm ararken Titan kardeşleri babalarına karşı harekete geçirmek istemektedir. Titan kardeşlerin en küçüğü, gözüpük Kronos annesine yardım sözü verir. Suçlu ve kötü baba cezalandırılacaktır. Kronos annesinin verdiği çelik bir tırpanla pusuya yatar.

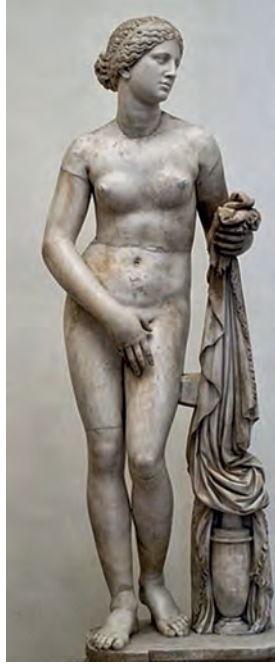
Bir gece Gök, Toprak'ın üzerine kapanırken Kronos tırpanıyla babasının hayalarını kesip arkasına fırlatır. Uranos'un kanları Toprak'a gömülürken tohumları Ege'nin sularında köpükler oluşturur. Gaia'nın karnında gömülü kalan kanlardan hamile kalması ve yeniden doğum yapması yıllar alacaktır, ama denize düşen tohumlar hemen meyve verir:

"Bir kız çıkıverdi ak köpüklerden,

*Önce kutsal Kythera'ya uğradı,
Oradan denizin kuşattığı
Kıbrıs'a gitti.*

*Karaya çıktı güzel tanrıça,
İnce topuklarının bastığı
yerlerden*

Yemyeşil otlar boyveriyordu.

Kaynaklar, Botticelli'nin model olarak Knidos Afrodit'ini kullandığını yazıyor.

*Aphrodite dediler ona,
Köpüklerden doğmuştu çünkü."*

(Hesiodos)

Botticelli, geçen sayımızda işlediğimiz 'Apelles'e Atılan İftira' tablosunda olduğu gibi Venüs'ün Doğuşu tablosunda da Apelles'in yaptığı zamana yenik düşmüş bir tabloya ilişkin anlatımlardan esinlenmişti. Apelles'in söz konusu tablosunun adı Hesiodos'un anlatımıyla örtüşüyor: Aphrodite Anadyomene (*Denizden Yükselen Aphrodite*.)

Resimde Venüs bir deniz tarağı veya istiridyе kabuğu üzerinde denizde ilerlerken solda batı yeli Zephyros, kucagında sevgilisi Khlo-

Venus'ün Doğuşu tablosunun kardeş resmi sayılan Primavera

ris, soluğuyla Ada'ya doğru sürüyor Tanrıça'yı. Sağda, elinde bir giysiyle bir Nympha bekliyor onu.

Zamanında ender görülen çıplak kadın figürüne yer vermekle cesur bir adım atan Botticelli'nin model olarak ünlü bir heykeli, Knidos Afrodit'ini kullandığını yazıyor kaynaklar.

Antik Roma Venus'e Antik Yunan'ın Aphrodite'ye verdiğiinden daha çok sayıda ek san vermişti. Bunlardan en anlamlı olanı Venus Genetrix idi, çünkü bu ekle Romalılar Venus'e analık sanını da vererek kurucuları Aieneias'ın anısını canlı tutuyorlardı.

Papa'nın çağırısı üzerine

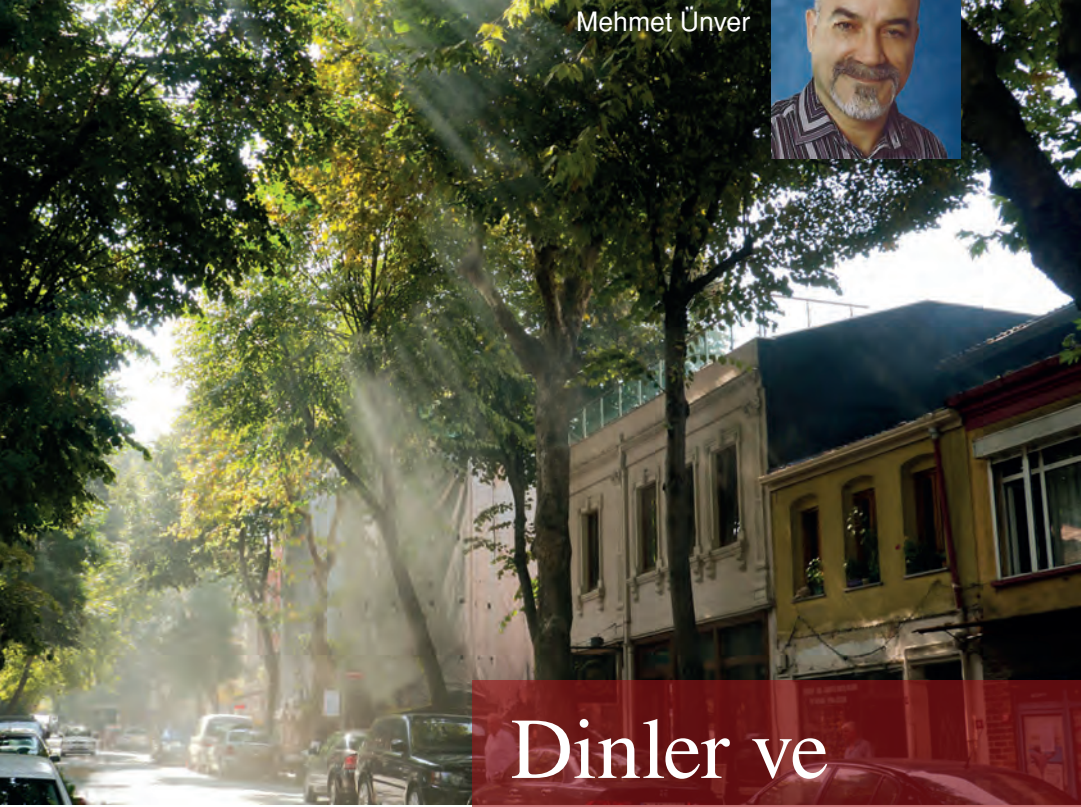
ra'yı (*İlkbahar*) yapan Botticelli ne yazık ki yaşamını karartan ve sanatını söndüren kara bir cübbenin etkisinde kalmış, bağınaz Dominiken keşişi Savonarola'nın yandaşlarından biri olmuştu. Keşişin dine ve ahlâka aykırı sayarak evlerden toplattığı eşya ve resimleri meydan ateşlerinde yaktığı ve Botticelli'nin de bazı resimlerini o ateşlere attığı biliniyor.

Venus Mediciler'in villasında değil de elinde olsaydı onu da keşişin ateşine atar mıydı acaba? •

halukerdemolbd@gmail.com

Not: Yukarıda değinilen Pygmalion, Adonis ve Atalanta/Hippomenes söylenceleri için Dergimizin sırayla 4/2014, 7/2014 ve 6/2015 sayılarında yer alan Mitolojiden Yansıyanlar sayfalarına bakabilirsiniz.

Sandro Botticelli | 1481'de Papa Sixtus 4 tarafından, Sistina Capellasının süslemeleri için çağrıldığı Roma'da Musanın yaşamını canlandıran üç fresk ile İsa'nın iğvası'nı yaptı. Tüm yaşamı Floransa'da geçti. Mediciler için, konusunu mitolojiden alan bir dizi tablo yaptı. Rönesans resim sanatının gelişmesinde büyük payı vardır. Hastalık derecesine varan zarafet duygusu, yapıtlarına, kendine özgü şiir dolu bir hava verir. Yapıtlarında doğayı yansıtmaktan çok, kendi duyuş tarzını gerçekleştirmeye çalıştı. Botticelli bu bakımdan Rönesans'ın ilk bölümünü kapayarak, sanatta bireyciliğin zaferini haber verir.

Dinler ve Kültürler Mozayğinde Yaşamak

Cocukluk ve gençlik dönemimde, çok kimseye nasip olmayan unutulmaz anılar yaşamış, birbirinden değerli insanlar tanımış, şanslı bir insan olduğumu düşünüyorum. Bugün, elim biraz kalem tutuyor ve başkalarının da okumaktan mutluluk duyacağı satırlar yazabiliyorsam, bu ilhamı dolu dolu yaşadığım geçmişime borçluyum. İstanbul'un en şirin iskele semtlerinden biri sayılan Kuzguncuk'da doğdum. Bilenler bilir, Kuzguncuk, İstanbul Boğazı kıyısında, Müslüman, Yahudi, Ermeni ve Rum vatandaşların yüzyıllar boyunca dost ve kardeşçe yaşadığı bir

***Kuzguncuk,**
Müslüman, Yahudi,
Ermeni ve Rum
vatandaşların
yüzyıllar boyunca
dost ve kardeşçe
yaşadığı bir semttir.*

semittir. Bu güzel mozağin bir sembolü olarak cami, kilise ve sinagog yan yanadır. Kuzguncuk Ortodoks cemaati, zamanında, cami yapımı için ciddi bir miktarda para bağışında bulunmuştur. Bir kültür ve dinler mozağında yaşamaya alışkın olan Kuzguncuk halkı, günü gelmiş bayramları ve dini günleri hep birlikte kutlamış, günü gelmiş bir dostun cenazesi için bazen camide, bazen kilisede bazen de sinagogda toplanmıştır.

Yahudileri gemilerle İstanbul'a getirtmiştir. İstanbul'a yerleşen Yahudiler, çoğunlukla esnaflıkla uğraştıkları için, işyerlerine yakın olan Galata, Kuzguncuk ve Balat semtlerinde ikamet etmeyi tercih etmişlerdir.

Doğduğum günden itibaren Rum, Ermeni ve Yahudi komşularımızla iç içe yaşadım. Yaşamımın pek çok önemli anını onlarla paylaştım. Haklarındaki en dikkat çekici tespitim; her zaman çevreye

ve insanlara saygılı, sakin ve sessiz insanlar olmalarıydı. Kuzguncuk ilkokulunda beş sene boyunca çok sayıda Yahudi arkadaşla aynı sınırları paylaştık. Milli ve dini bayramları birlikte kutladık, Kurtuluş savaşını ve Atatürk devrimlerini dinlerken birlikte heyecanlandık, On Kasım'larda birlikte

hüzünlendik, Yerli Malları haftalarında sıralarımızı, ülkemizde üretilen ürünlerle süslerken bu ülkenin vatandaşları olmanın gururunu yine birlikte yaşadık. Dershanelerinde beş yıl geçirdiğimiz okulumuz eskiden Rum kökenli bir Osmanlı vatandaşı olan Marko Paşa'nın konağıymış. Sonraları Milli Eğitime devredilerek okul haline getirilmiş. Bu sayede pek çok tarihi özelliğe ve muhteşem bir Boğaz manzarasına sahip olan

*Kuzguncuk'ta
cami, kilise ve
sinagog yan
yanadır*

Kuzguncuk'taki Rum ve Ermeni komşularımızın varlığı fetihten çok önceki tarihlere dayanır. İstanbul'un fethi öncesinde Bizans topraklarında belirli bir Yahudi nüfusu da yaşamaktaydı. Buna karşın topraklarımıza büyük Yahudi göçü, 1492 yılında yaşanmıştır. Bu göçün nedeni, İspanya'nın, ülkedeki Yahudiler için sürgün kararı çıkartmasıdır. O zamanki Osmanlı padişahı İkinci Beyazıt, İspanya'da zulüm gören

Gözünüzün önüne Boğaziçi sahiline dizilmiş birbirinden güzel ahşap mimarilere sahip yalılar getirin.

binada unutulmaz dostluklarla dolu günler geçirdik. Sıralarımızı farklı din ve kültürlerden arkadaşlarla paylaşmayı daha çocuk yaşlarda öğrendik.

Dinlerin ve kültürlerin bir arada olması Kuzguncuk'un günlük yaşamına unutulmaz şahsiyetler ve güzel anılar kazandırmıştır. Fakir hastalardan para almayan iyi yürekli doktor Minasyan, kurukahvecimiz hoş sohbet Melkon amca, eli hafif iğneci Fani abla, cesur bekçimiz Baruh ağabey, tatlıcı Koço, pastacı Mıgır, bakkal Samuel, kasap İsak, balıkçı Niko, manav Aleko, terzi Kiryazi, berber Sabetay, mezeci Samuel, altın yürekli papaz Todori, haham Yako efendi, tuhafiyeci Raşel, dolmuş şoförü Hampar, sinemacı İzak ve daha yüzlercesi çocukluk ve gençlik anılarımızda birbirinden güzel izler bıraktılar. Bir muhit düşünün

ki, ramazanda vatandaşları sahura kaldırmak için davulu çalmak görevini bir Yahudi vatandaş üstlenmiştir. Evet, bekçimiz Baruh ağabey aynı zamanda ramazan davulunu da çalardı. Baruh ağabey, bir gece camiye dadanan halı hırsızlarını yakalamak için pusu kurmuş ve onları suçüstü yakaladıktan sonra, "Kutsal mekanın halılarını çalmaya utanmıyor musunuz" diye epeyce döverek karakola teslim etmişti.

Tarihin her döneminde olduğu gibi bugün de İstanbul'un en güzel semtlerinden biri olarak kabul edilen Kuzguncuk'u zihninizde canlandırmanıza yardımcı olmak için şöyle bir betimlemede bulunmak istiyorum:

Gözünüzün önüne Boğaziçi sahiline dizilmiş birbirinden güzel

ahşap mimarilere sahip yalılar getirin. Yalıların arkasında yükselen yemyeşil bir kuru ve bu korunun diğer yamacında yokuşlara sıralanmış cumbalı, ahşap ve kagir svalerden oluşmuş bir yerleşim düşünün. Bu evlerin çoğu bahçeli ya da avludur. O bahçelerde birbirinden güzel çardaklardaki güller, hanımeli, leylaklar ve gramofon çiçeklerinin canlı renkleri denizden bile görülebilir. Çevre kirliliğinin had safhaya ulaştığı günümüzde bile, haziran geceleri, bahçelerde çok sayıda ateş böceği görebileceğiniz bir yerdir Kuzguncuk. Ben de dahil olmak üzere, semt halkı, bugün hâlâ sahil denize girip güneşlenebilmekte ve yemyeşil bir bostanda organik tarım yaparak temiz hava alabil-

mekteyiz. İşte yüzyıllardır farklı dinlere ve kültürlere ev sahipliği yapmış olan güzel köyüm, Kuzguncuk böyle bir yerdir.

Yukarıda betimlemeye çalıştığım Kuzguncuk'u, şimdi bir de, altmışlı yıllardaki günlük yaşamıyla tanıtmaya çalışayım:

Madam Anjel'le, Raziye Teyzenin, yokuşun başında Boğaziçi'ni gören şirin bir evde altı üstlü oturduklarını, hemen her gün birbirlerine çay ya da kahve için misafirlğe gittiklerini, birinin evinde pişen yemeğin diğerine muhakkak tattırıldığını, acıyı, kederi, varlığı ve yokluğu paylaştıklarını düşünün. Semtın çarşısında nalbur Abdullah'la, bakkal Kirkor'un, fırsat buldukça kaldırıma birer sandalye atıp, iddialı tavla partileri düzenlediklerini gözünüzün önünde canlandırın. Doğal olarak semtin diğer esnafları da onların hararetili seyircisiydi o zamanlar. Akşama doğru farklı dinlere mensup mahalle halkı sahildeki balıkçı meyhanesinde buluşup, rakı kadehlerini birbirlerinin şerefine

kaldırma keyfini yaşarlardı. Elbette rakılara, Ermeni mezcilerin hazırladığı uskumru dolmaları, Rum balıkçıların yaptığı lezzetli lakerdalar ve Türk usulü et yemekleri de eşlik ederdi.

Semt ahali her dinin bayramını birlikte kutlamayı alışkanlık haline getirmişti. Şeker bayramı, Paskalya, Hamursuz bayramı ve Ortodoks Noel'leri birlikte kutlanır, mahallenin Rum delikanlıları

1950'li
yıllarda
Kuzguncuk

Paskalya günü akordeon çalarak caddelerde dolaşırken diğerleri de onlara katılır, manav Aleko Cumhuriyet bayramı kutlamalarında, Ortodoks kilisesinin önünde bizzat kilisenin süsleyip ışıklandırdığı bir alanda çiftetelli

oyunarak cumhuriyeti kutlardı. Yahudi komşularımız, Hamursuz bayramlarında hepimize tatlı ve hamursuz dağıtmayı bir gelenek haline getirmişlerdi. Müslüman komşularsa kurban bayramında kesilen kurbanlardan muhakkak yoksul Hristiyan komşulara da pay verirdi.

Bu güzel birliktelikten en kârlı çıkansa biz, çocuklardık. Bayramlarda harçlığımız hiç bitmezdi çünkü. Şeker bayramının ilk günü, Müslüman komşuların elini öpüp harçlık toplar ve daha o gün bayram yerinde hepsini harcayınca ikinci günün sabahı Yahudi komşularımızın elini öpüp harçlık almaya giderdik. Bizi asla boş göndermezler, bembeyaz mendillerin içinde pırıl pırıl birer liralarla ödüllendirirdi. Onlardan aldığımız harçlığı da o gün bitirince bayramın üçüncü günü Ermeni ve Rum komşularımızın elini öpüp bayram harçlığı

*Kuzguncuk
Sinagogu*

almaya giderdik.

Onlar da bizleri sevinçten mest edecek cömertlikle mendillerimizi ve harçlıklarımızı hazırlamış olurlardı.

Ne yazık ki, muhitimizin bu güzel mozaiği yetmişli yıllarda bozuldu. Rum, Ermeni ve Yahudi komşularımızın büyük çoğunluğu İsrail'e, Yunanistan'a, Fransa'ya ve Amerika'ya göç ettiler. Bu ayrılışın çeşitli nedenleri vardı elbette. Asıl üzücü olan, onların gitmesiyle başta semtimiz olmak üzere İstanbul'un ve ülkemizin güzel bir rengini kaybetmiş olmasıdır. Bugün onlardan geriye bir avuç komşu kaldı ve onlara gözümüz gibi bakıyoruz. Şimdilerde, o günleri gözümün önüne getirdiğimde, farklı dinler ve kültürlerden insanların, iyi komşuluk ve dayanışma içinde yaşadıkları güzel anılar belleğimde canlanıyor. O unutulmaz günleri yaşayabilmiş az sayıda insandan biri olarak kendimi çok şanslı sayıyorum. •

mehmetunverbd@gmail.com

Kültür Dünyası
Yaşar Öztürk

Muzaffer İzgü
Dünyaya geldi,
Okudu, Düşler
Kurdu ve
Artık
Sonsuza Dek
Aramızda

A. Kadir'in dediği gibi
"Çocuklar, çiçekleri umudumuzun."
Her şey onlar için...

Türkiye dünyanın en şans-
lı ülkesi çünkü kurucusu
çocukları çok seven, onlara
çağdaş bir ülke, bayram armağan
eden, Atatürk. Muzaffer İzgü de
Atatürk'ün izinden giden ve yaşa-
mını çocuklara adayan öğretmeni-
miz, yazarımız.

Kahvede garsonluk yapan

babasının: "Yarın Atatürk gelecek,
ben çocuklarımı oraya götüreceğim,
o büyük, dahi insanı görsünler!"
isteğine patronu: "Çayı, kahveyi
kim taşıyacak gidersen?" diyor.

Babası da: "İstersen işime son
ver, ben çocuklarımı götüreceğim"
dedikten sonra 23 Mayıs 1938 günü
annesinin elinde bir kara torba, ba-

basının elinde bir testi yola çıktılar:

“Adana’da, Atatürk Parkı’nın daha ötesinde, şimdiki istasyona yakın alan bomboştu, Atatürk oraya gelecek demişler, gittik oturduk. ‘Atatürk geliyor’ dediler, herkes ayağa fırladı. Beş yaşında, ufacık çocuğum. Babamın pantolon, gömleğini çekiyorum, ‘Atatürk, Atatürk!’ diyerek. Millet alkışlıyor. Babam heyecanla beni aldığı gibi omzuna oturttu. Bir gördüm Atatürk’ü!.. Aman Allahım, o ne heyecan! Havalardayım, alkışladım, alkışladım. Arka üstü düşünüyordum, babam zor yakaladı... Atatürk’le aram 20 metreydi, oradaki son sözleri hâlâ aklımda:

‘Çok çalışacağız arkadaşlar!’ dedi, kürsüden indi ve gitti. O sözler benim beynime kazındı. Belki de ondan çok çalışkan bir insanım ben. Atatürk gittikten sonra babam ‘Hasta hasta geldi Adana’ya!’ dedi. Babamın bu sözünü hiç unutmuyorum. ‘Baba,’ dedim, ‘niye hasta hasta geldi?’

“Oğlum,” dedi, “seni görmek için!”

Ben bir sevindim, bir hoşuma gitti. Atatürk beni görmeye gelmiş! Canım babacığım...”

Yazar olacağı belliydi

4. sınıfta öğretmeni öğrencilerine 20 dakika düş kurduruyor, 20 dakika da o düşü anlatıyor ve bazen de yazdırıyordu. Bir gün: “Konu serbest yazın!” dedi. Ne yazsam diye kıvranan İzgü:

“Bir baktım pencereden bir

yaprak düşüyor. ‘Ben bu yaprağı yazacağım işte’ dedim. Yaprak çok üzülüyor. Gövde anne, dal kardeşleri... ‘Ben bir başıma kaldım. Ne yapacağım şimdi?’ diyor aşağıya bakıyor... ‘Ben bu dereye düşeceğim, duydum bu dereler ırmağa, ırmak da denize gidermiş... Ben denize gideceğim. Denizde balıklar varmış, onlarla dans ederim, dalgalarla yarış ederim, özgürlüğe giderim’ diyor. Tam bir sayfa yazdım. Adı da ‘Yaprak!’

Öğretmen; ‘130, Muzaffer İzgü gel şu yazıyı arkadaşlarına bir oku bakalım.’ dedi. Ardından öğretmenim o yazıyı duvara koydu. Sınıf gazetesine. Benim o yazının altında, bir gidişim var ki! İki elim cebimde, görmeniz lazım. Benden büyük yazar yok, bir aşağı bir yukarı ama okuyan yok. Gittim dosdoğru baş öğretmen odasına. ‘Baş öğretmenim, benim yazım çıktı, okur musunuz?’ ‘Yavrım sonra okurum.’ dedi. Zorla götürüp okuttum, ardından öğretmenler odasına gittim, bütün öğretmenleri indirdim yazıyı okumaları için. Sokağa çıktım; terzi çırağı, kasap çırağı kimi bulursam ‘Bak bunu ben yazdım.’ diye okuttum. Eve koştum babacığım “Yazım çıktı!” diye haykırdım.

‘Hangi gazetede, oğlum?’ dedi. ‘Duvarda baba!’

‘Ne duvarı oğlum?’

‘Okul duvarı baba’ dedim.

Koştı geldi adamcağız, hiç unutmam okudu, eğildi.

‘Muzaffer sen yazar mı olacaksın oğlum?’ dedi.”

Babası ona güçlükleri aşma gücünü verdi

“Adana’ya gelince bir ortaokula odacı olmuş babam. O sırada da annemi tanıtmışlar: ‘Duldur, iki kızı bir oğlu var ama, maşallah hepsi de kocaman kocaman!’ demişler.

Babam: ‘Olsun’ demiş, almış bizim anamızı.”

İlk eşini Fransız işgalinde, ikincisini veremden yitiren ve bu evliliklerden üç çocuğu olan annesi Havva’nın Muzaffer’den önce ikiz çocukları oldu. Cefa yaşamını yitirdi Sefa ise Muzaffer’in abisi oldu.

Parasızlık ızgü’leri yaktı ama paranın tutsağı olmadılar

“İlkokulun birinci sınıfı bize para saymasını öğretir öğretmez, ilk aklımıza gelen şey, babama para bakımından yardım etmek oldu. Şayet bu yardımı yaparsak, okul arkadaşlarımızın arasına kunduralı olarak katılabilecektik...”

Olmaz, ama anasının her zaman söylediği gibi bir kapı açılır:

“Hazret nalin”, babamın en son buluşu... Nalinin üzerine monte edilen bir eski yemeni (arkası açık ayakkabı) bizim kısmetimiz olacaktı. Hani ya, az buz fiyakalı şey değildi... Eller, bir parmak kalınlığındaki ayakkabıları giyerlerken, biz üç dört parmak kalınlığındaki ayakkabıları giyiyorduk.”

Şimdiki çocukların ne kadar sahip olursa olsunlar mutlu olma-

dıkları, sevinmedikleri ortada. Oysa sahip olmadığı balon bile sevindirirdi İzgü’yu:

“Ah, ne severdim baloncuları, balonları... Pazar günleri sokak sokak dolaşır, bir baloncu bulur, ardına takılır, baloncuyu da, çok balonu olduğu için dünyanın en mutlu insanı sanırdım. Hiç balonum olmadı ki o yaşa dek. Onun için nerede bir baloncu görsem ardi sıra gözlerim hep balonlarda yürürdüm...”

Orta okul bittiğinde müdür çağırıp sordu: “Öğretmen olmak ister misin?”

Çığlık attı: “İsterim!”

Öğretmenler kurulunun “Öğretmen olur” onayı ile Diyarbakır Öğretmen Okulu’na yatılı olarak gitti. Aklı doluyordu.

Yüreğindeki boşluğu dolduracak gündüzlü öğrenci Günsel’i görür görmez vuruldu. 23 Nisan’da aşkını ilan etti. Birlikte yazılar yazdılar, okulun duvar gazetesini çıkarmaya

başladılar. Okul bitti. Hemen Diyarbakır'a atamasını yaptırdı. Bir yıl sonra mezun olan Günel'le evlendi. Emekli oluncaya kadar eşiyile birlikte öğretmenlik yaptı. Ölünceye kadar ise çocuklara "emeğe saygı; elimizdekilerin değerini bilmek; eskiye vefa yeniye saygı; zorluklara karşı birlik, beraberlik ve dayanışma ruhu içinde savaşmak; doğru olmak; umudu yitirmemek; haksızlıklara karşı susmamak; yalan

sinde, İzmir'de "Demokrat İzmir", ve ardından İstanbul gazetelerinde yazıları yayımlandı. "Akbaba" gülmeye dergisine her hafta bir öykü gönderdi.

İlk kitabı 1970'te çıktı:

"İlk kitabımın yayımlanması için bir ömür bekledim ve asla vaz geçmedim... Beni en çok duygulandıran, ilk kitabım 'Gecekondu'yu elime aldığım zaman oldu. Titriyordu ellerim. O gece yayınevini bana

göndermiş olduğu otuz kitabı dizdim, geçtim karşısına baktım baktım baktım..."

Yakın dostu Mete Akyol ve aynı gün 29 Ekimde doğan Mehmet Haberal gibi kendini borçlu hissedenlerdendi: *"Bu halk beni 3 yıl okuttu. Yerdirdi, içirdi çamaşır*

verdi. Ben halkıma borcumu hâlâ ödeyemiyorum. Belki de yazdığım 154 kitabın altında yatan budur."

Önce çocuklar" dedi

"Öğretmenlik yıllarımda, iyice düşünmeye başladım. Çocuk okuru olmayan bir toplumun, büyük okuru olmaz. Siz istediğiniz denli büyüklere yazın. Çocuğu okutup yetiştireceksiniz ki, ileride Kafka'yı, Muzaffer İzgü'yü, Aziz Nesin'i, Schiller'i, şunu bunu okusun. Eğer çocuk okur yetiştirmesiniz, ileride büyük okurunuz da olmaz. E, okuru

Muzaffer İzgü çok sevdiği çocuklar için kitaplarını imzalıyor.

söylememek; çalışmak, sorumluluğu yerine getirmek; doğayı bitkileri, hayvanları sevmek, onları korumak; barış, hoşgörü, konukseverlik, dostluk, arkadaşılık, komşuluk, yurttaşlık, değerbilirlik; dünyayı bir arada tutan "sevgi harcı"ndan kopmamak; paylaşmak, yardımlaşmak, özveri, üretkenlik, güçsüzden yana olmak, vatanını sevmek, çevreye ve büyüklere saygılı, sevgili ve minnettar olmak gibi değerler" vermeye çalışan Türkiye'nin öğretmenlerinden biriydi.

Aydın'da "Hüraydın" gazete-

da kim yetiştirecek? Çocuk yazarı. Çocuk varsa, çocuk edebiyatı da vardır. Büyüklere değil ama çocuklara yazarken çok büyük bir yük var benim sırtımda. Çünkü belki bir

tiyatrodan yanlışı yaptığınız bir şeyi, yarın akşam değiştirebilirsiniz. Çocuk yapıtında değiştiremezsiniz.”

Uyarıp durdu anneleri babaları, öğretmenleri; sokakları, doğal çevreyi, çocukların elinden alan yetkilileri:

“Çocuk demek, oyun demektir. Bazı yazılarımda oyun anlatırım ben... Kazananın, kaybedenin eşit olduğu oyunlardır... Çocuğun doğasıdır oyun... Bizde tam tersi, çocuklara kitap okutmaz çalış, test çözerler. Zaten o testler çocukların canını okuyor. Yanlışı olan bir şey de, kitap bir metaadır düşünce. Metaa parayla alınır. Çocuk bunu da öğrenmeli. En iyi okuyucu bence, harçlığıyla kitap alan çocuktur. Ve bizde bir şey daha var, kitap pahalı diyorlar. Halkımız ruğunu alırken, sigarasını içerken, gömlek alırken muhasebeci kesilmiyor, kitap alırken muhasebeci kesiliyor. Fedakârlık et, çocuğuna kitap al.”

Dünyada en çok sevdiği insandı eşi. Hastalandığında gündüz çocuklarla, okullarla buluşur akşam soluğu onun yanı başında alırdı. Beklerdi sabahlara kadar:

“Bütün kitaplarıma adını o

koyardı. Bütün kitaplarımla ilk okuyanı oydu. Eleştirirdi. Çok da iyi eleştirirdi. Haksızlığa, yolsuzluğa, hortumculuğa her türlü hukuksuzluğa yıllardan beri bütün sözlü yazılı

söylemlerimle baş kaldıran insanlardanım. Eşimle yaşamı eşit olarak imkânlarımız ölçüsünde paylaşmaya çalıştım, şimdi de hastanede akşamları yanına gidiyorum sabaha

kadar yanında kalıyorum.”

Günsel'in ölümü değil ayrılığıydı İzgü'yü yakan

“Arabaya biniyorum, kuşlara, ağaçlara soruyorum: ‘Günsel'i gördünüz mü?’ Semadan gelecek bir şarkı gibi bekleyip durdum. Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır sözünü hiç sevmeydim. Benim eşim arkamda değil hep yanımdaydı, hem de dimdik!”

Eşi, hayatının en görülen yerindeydi, Bando mızıkayla 29 Ekim'de Cumhuriyet'in 10. yıl dönümünde doğan Muzaffer İzgü, Günsel'i bulmaya gitti... hem de zaferlerle dolu Ağustos ayında top tüfek saygı atışıyla.

Kim dedi Muzaffer İzgü öldü diye, 29 Ekim'de 84. Doğum gününü kutluyor Bütün Dünya ailesiyle... Nice Yıllara Muzaffer İzgü. “Sevgi harcı”n büyüyor yapıtlarınla, yaptıklarınla...•

yasarozturkdbd@gmail.com

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Realite (Fr.)
a-Gerçeklik
b-Karşı akım
c-Süzgeç
d-Gösterişli	6 Branş (Fr.)
a-Ayrıntı
b-Getirimci
c-Dal, kol
d-Töretanılmaz	11 Atom (Fr.)
a-Eksi elektrot
b-Ögecik
c-Kırık Çizgi
d-Gözlem
2 Pozisyon (Fr.)
a-Gelişigüzel
b-Yükselti
c-Öğreti
d-Konum	7 Dejenere (Fr.)
a-Bozulmuş
b-Mütenazır
c-Fizik bilimi
d-Sırnaşık	12 Enteresan (Fr.)
a-Uyarlaşmamış
b-Çe kapanık
c-İlgi çekici
d-Bilimsel söz
3 Non-stop (İng.)
a-Hikayecik
b-Niteliksiz
c-Duraksız
d-Taklit	8 Brüt (Fr.)
a-Açıkgöz
b-Gündüzlük
c-Çözümleme
d-Kesintisiz	13 Departman (Fr.)
a-Yanılıcı
b-Kare deseni
c-Sentetik madde
d-Bölüm
4 Ofansif (İng.)
a-Şikayetçi
b-Atak
c-Yavaşlatma
d-Ölçü birimi	9 Kampüs (Fr.)
a-Evrensel
b-Bencillik
c-Yerleşke
d-Elektronik devre	14 Hit (İng.)
a-Liste başı
b-Moda yaratan
c-Kuşak, nesil
d-İlişim
5 Entegre (Fr.)
a-Kuşkucu
b-Bütünleşmiş
c-Saçma, zıvrak
d-Onurluk	10 Ajanda (Fr.)
a-Ödence
b-Andaç
c-Palavra atan
d-Çok karışık	15 Marj (Fr.)
a-Güçlü heyecan
b-El aynası
c-Yazılı belge
d-Pay

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanıtlar:
151.
sayfada

Alt Yapılar Çöktü

Türk Sporunun tarihsel kalıntılarını "yabancı sporcu" gücüyle ayağa kaldırmaya çalışan kulüplerin, gırtlaklara dek çıkan borçlarını kime, ya da kimlere fatura edileceğinin düşünce selindeyim. Sporun görselliğini borç birikimlerinin havuzunda yüzdürmeye çalışan, "duymazların", perdeler indiğinde ve gerçekler ortaya çıktığında, ne yapacaklarını merak ederim.

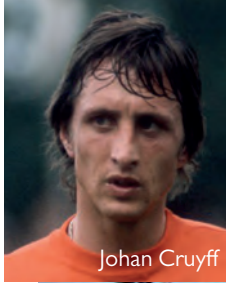

Spor olgusunun "yaşama, bü-yüme ve uluslararası" podyumlara çıkabilme şansının tek kaynağı alt yapıların iflası, çaresizliğin bir sonucu mu, yoksa devlet politikasından, zenginler sınıfına dek inen ve de yapıyı ele geçirenlerin ihaneti midir?

Spor da yabancılaşma, kürsülere çıkan paralı askerlerin (!) komik sevinç salgılamasından başka bir şey değildir. Oysa ki; yöntem başkadır.

Model; Hollanda'nın ünlü kulübü Ajax olabilir.

Sekiz yaş grubundan, 16 yaşa dek uzanan zincir halkalarına nice şöhretler dizilmiştir. Cruyff, Van Basten, Gullit gibi olağanüstü yıldızlar gözlerini yeşil alanlarda açtıklarında daha onaltı yaşında ve Ajax'ın birinci takımında A sınıfı birer oyuncu olarak gövde gösterisi yapmaya hazır. Bırakın İspanya'nın dev takımlarını Real Madrid ile Barcelona'nın alt yapılarını. Nuri Şahin'in bir yıldız gibi parladığı Borussia Dortmund takımının alt yapısına bakın. Nereden, nasıl oyuncu bulduklarını görün; şaşıracaksınız..

Johan Cruyff

Ruud Gullit

Marco van Basten

Cruyff, Van Basten, Gullit gibi olağanüstü yıldızlar Ajax takımının alt yapısından yetişmiş oyuncular

İngiltere ve Fransa futbolu Arap alemine teslim olmadan önce, başta Afrika kıtası olmak üzere dünyayı çepeçevre sarıyorlardı, genç ve yetenekli oyuncular bulabilmek için.

İngiltere'nin köklü takımlarından Nottingham Forest takımı, ülkenin tüm kentlerindeki ailelere gönderdiği milyonlarca adet mektupta şunlar yazıyordu:

"Eğer çocuğunuz futbola yetenekli ve yaşı 10-15 arasında ise lütfen bize gönderin."

Nottingham takımının bu çilgin düşüncesine, Britanya Milletler Topluluğu'na dahil ülkelerden tam 2737 yanıt gelmiş ancak kulübün mali bütçesi yükü fazla taşıyamayınca

tarihe geçecek proje hayata geçememişti. Dünyada alt yapı olgusu sadece futbolla içini doldurmuyordu. Amerika'da basketbol, Küba'da boks, kuzey ülkelerinde uzak doğu sporları, İtalya ve Fransa' da atletizmde alt yapı araştırmasıyla nice sporcuları pistlere yolladı. Bu ciddi anlamda bir devler politikasıydı ve ciddi anlamda kulüplerle işbirliğinin bir ürünüydü..

Serpil Hamdi Tüzün'ü anımsar mısınız? O hayatını alt yapılara

adamış ve onlarca genç futbolcunun omzuna yıldız apoleti takmış, bir futbol adamıdır. Beşiktaş'ın alt yapısına hayatıyet verdiği o yıllarda, "Bugün Türk futbolunda Ali, Meh-

met, Metin, Rıza, Fikret gibi alt yapı patentli oyuncularımız var.. Yarın onların yerlerini yabancılar aldığında sıkıntıya gireceğiz. Alt yapılara önem vermeliyiz. Alt yapı fabrikaları tam kapasite çalışmalıdır. Bu konuda bir çok proje ürettim ama gereken ilgiyi ne yazık ki göremedim, çok üzgünüm..." demiştir.

Serpil Hamdi Tüzün'ü, Rauf Başer'i, Ali Sohtorik'i, Avni Bulduk'u, Gündüz Tekin Onay'ı, Naili Moran'ı, Abdullah Avcı'yı, Feridun

Serpil Hamdi
Tüzün:
**"Alt yapı
fabrikaları
tam
kapasite
çalışmalıdır."**

Köse'yi kaç futbolsever anımsar.. Bir çorba parasına, dolmuş kuyruklarında bekleyen idealist alt yapı çalıştırıcısının iki dudak arasına sıkıştırılmış, "kovuldunuz" sözcüklü kaderleri, otuz yaşının üzerinde seyreden yabancı futbolculara para yetiştirmekten geçiyorsa, Türk Sporunun alt yapıları çökmüştür.

Şimdi tüm yollar, yabancı oyuncu mekanlarına çıkıyor. Beşiktaş'tan başla, Urfaspor'a dek uzan... •

metingorenbd@gmail.com

Futbol Hakkında İlginç Bilgiler

- Futbol MÖ 476 yılında ilk Çin'de oynanmıştır.
- Tek bir maçta bir oyuncu tarafından en fazla 16 gol atılmıştır. (Stephan Stanis / Racing Club -Lens / Aralık 1942)
- Video kayıtlarına göre maç başladıktan sonra atılan en hızlı gol Ricardo Olivera tarafından Aralık 1998'de 2.8 saniyede atılmıştır.
- Takım kalecileri 1913 yılına kadar aynı formaları giymek zorundaydı.
- Bir maçta her futbolcu ortalama 9.65 km koşmaktadır.
- Dünyadaki en skorlu maç bir protesto sonucunda 149-0 bitmiştir.
- Ronaldinho 23-0 biten bir maçta 23 gol attıktan sonra ünlü olmuştur.
- Sadece Amerikalılar ve Kanadalılar "Football" yerine "soccer" ifadesini kullanır.
- Peru'da 1964 yılındaki bir karşılaşmada hakemin kararı sonucunda çıkan olaylarda 300 insan hayatını kaybetmiştir.
- Profesyonel müsabakalarda kullanılan futbol topunun şekli ve boyutu 120 yıldır hiç değişmemiştir. Topun çevresi 28 inç'dir (71,12 cm)

Büyük Yapıtlarımız
Konur Ertop

**Zamanın Baskısına
Direnmekte**

Bilgi Bilgelik Hoşgörü

İstanbul Üniversitesi Alman dili ve Edebiyatı bölümü öğretim üyelerinden, Yabancı Diller Okulu kurucularından Prof. Dr. Şârâ Sayın'ın yaşamı noktalandı. 91 yaşındaki Prof. Sayın için ailesinin yayımlandığı gazete duyurusunu üç gün sonra bir de teşekkür duyurusu izledi. Eski öğrencileri olan meslektaşları imzalamıştı o satırları. Değerbilir dört Germanistik profesörü (Nilüfer Kuruyazıcı, Şeyda Özdil, Tülin Polat, Nilüfer Tapan), ölümünün ardından onun bilim dünyasına katkısını ve kişiliğini örnek bir yaklaşımla dile getiriyordu:

*“Size çok şey borçluyuz
Öğrenciniz olmak yaşamın bize sunduğu
bir şans ve ayrıcalık oldu her zaman.*

Bilginiz, bilgeliliğiniz, engin hoşgörünüz, iletişim ve tartışmaya açık destekleyici tutumunuz, dostluk ve sevginizle bize hep yeni kapılar açtınız. - Sonsuz teşekkür, sevgi ve saygılarımızla."

Bilgili, bilge, hoşgörülü Şârâ Sayın tam da bu duyuruda anlatılan insandı. Mesleğinde çağdaş araştırmaları izlemiş, yeni yöntemleri Goethe'den Kafka'ya kadar Alman dilindeki edebiyat yapıtlarına uygulamıştı. Ancak bununla yetinmeyerek yeni Türk edebiyatı konusunda da Sait Faik'ten Orhan Pamuk'a, Latife Tekin'den Mario Levi'ye uzanan örnek incelemeler kaleme almıştı.

Öğrencilerinin önünü açmayı başlıca görev biliyordu. Düzenlediği "Çağdaş Avusturya Öyküleri" Seçkisi'ndeki incelemesini onun 30 yıl kadar önceki genç öğrencilerinin çevirileri izliyordu. O öğrenciler arasında ise yukardaki teşekkür duyurusunu imzalayanlarla birlikte Şârâ Hanımın kendi kızı Zeynep Sayın (sonradan Prof. Dr.), Meral Oralış Akan (sonradan Doç. Dr.) da vardı.

Şârâ Sayın'ın inceleme yazılarının derlenip "Metinlerle Söyleşi" kitabının yayınlamasında eski öğrencilerinden N.Tapan ile M. O. Akan'ın önemli katkısı oldu.

Bu önemli yapıtta alımlama estetiği, yorumbilim gibi çağdaş inceleme yöntemlerinin uygulama örnekleri bulunuyordu. Kültürlerarası etkileşim, kültürel kimlik alanları sorgulanıyordu.

"Metinlerle Söyleşi" kitabını hazırlayanlar sunu yazısında söz konusu çalışma alanına hocalarının yaklaşımını şöyle özetlemişti:

"Şârâ Sayın için yazın, bireyin kendisini evrendeki konumunu,

Gerhard Fricke ve Şara Sayın

evrensel olanı algılama, kavrama, anlama ve yorumlamasında yaşama açılan bir pencere oldu. Yazınsal yapıtları incelerken ötekini anlamayı ve kendi farklılığı içinde onu kavramayı ve kendi farklılığı içinde onu kavramayı ilke edinen bir okurun bakış açısını hep ön planda tuttu."

"Şara Sayın, yazınsal metinlerle tıpkı bir başkasıyla konuşur gibi sürdürür okumasını. Çokanlamlı

yazınsal yapıtı ya da felsefî bir metne sorular sorar. İlerleyen sayfalarda bu sorulara yenileri eklenir. Ancak bu kez soran okur değil, metnin kendisidir. Anlamın oluşması, okurun ve metnin karşılıklı olarak yönelttikleri bu soru-yanıt bütünüyle gerçekleşir. Şârâ Sayın, böylesi bir söyleşinin salt yazınsal metinlerle değil, kültürle de kurulabileceğini vurgular. Kültürler de birer metin gibi okunmayı, karşılıklı etkileşimle söyleşmeyi ve anlaşılmayı beklemektedir.”

Leo Spitzer

Erich Auerbach

L1933'te Türkiye'de üniversite reformu gerçekleşmiş, hemen ardından Almanya'daki baskı ve kıyım nedeniyle birçok bilim adamı Türkiye'ye göç ederek İstanbul Üniversitesi'nde görev almıştı. Bunlar arasında yer alan Leo Spitzer ve Erich Auerbach Türkiye'deki karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının temelini attılar. Şârâ Sayın öncelikle o gelenekten beslenmişti.

Alanındaki gelişmeleri hep yakından izledi. Çalışmalarında

yeni yöntemleri uyguladı. Kitabı bu yöntemlerden birini konu edinerek “Yorumbilimsel Söyleşi” başlıklı incelemesiyle başlar:

“Yorumbilimsel söyleşide metin, yorumbilimsel durumu oluşturan diğer öğenin, okurun aracılığıyla dile gelebilir ancak. Ancak yorumcu aracılığıyla, dilsel göstergeler anlama dönüşür. Ve ancak anlama süreci sonunda metnin söz ettiği şey, konu, dile gelir. Yorumbilimsel söyleşide metin ile yorumcuyu birleştiren ortak nokta-kişiler arası

söyleşide olduğu gibi-üzerine eğildikleri konunun kendisidir.”

Başka yazılarında da “metnin anlamının ancak okur tarafından gerçekleştirilebileceği” görüşünün kanıtlarını ortaya koyar. “Alımlama estetiği” üzerinde durur, bu yöntemi kendi çalışmalarına uygular:

“Alımlama okurun

kendisinin düş gücü aracılığıyla metnin yeniden oluşturulmasına verilen addır. (...) Yazınsal yapıtı tarihsel niteliği içinde ele alan alımlama araştırmaları, farklı tarihsel ve toplumsal bağlamlarda aynı yapıtı çeşitli anlam yapılarının nasıl olabileceği sorusunu sorar.”

“Alımlama estetikçilerinin diğer kuramcılardan en önemli farkları edebiyat metnini iletişim açısından ele almalarıdır. ‘İletişim’ kavramının temelinde ise iki insan, ya da

iki obje arasında iletişim kurulabileceği görüşü yatar. Başka deyişle, sözkonusu edebiyat metni olduğuna göre geleneksel yaklaşımda olduğu gibi tek yönlü bir ileti -metnin anlamının okura iletilmesi- söz konusu değildir. Okur ve metin sürekli bir iletişim içindedirler. Amaç, bu iletişim sürecini -buna okuma süreci, ya da kısaca 'okuma' da diyoruz- incelemek, betimlemektir."

Şârâ Sayın okumanın yazılı metinlerden daha ötelere doğru uzandığı görüşündeydi. "Çokkültürlü

anlatmış yazarların savundukları gruplar adına yanıp yakınmalarını ele aldıktan sonra, "Bütüncül (holistik) bir İstanbul özleminden vazgeçip İstanbul'u çoksesliliği içinde okuyalım," der.

Şârâ Sayın Osmanlı devletinin son müneccimbaşı Hüseyin Hilmi Bey'in torunuydu.

Müneccimbaşı yıldızların hareketlerini gözleyen, yorumlayan görevliydi. "Zayıç" adı verilen yıldız hareketleri cetvellerini hazırlardı. Sarayda yapılacak önemli işlerin

"Zamanın Görünen Yüzü Saatler" sergisinden bir görünüş

İstanbul'u Okumak" yazısı, "içinde yaşadığımız kültür'e, ya da kültür-lere de birer metin olarak yaklaşma" denemesidir. Metinler nasıl farklı okumalara açıksa kültürlerin de farklı okumaya, yorumlamaya açık olabileceğini varsayar. Çokkültürlü İstanbul'da kültürel birikimi "azınlıkların, levantenlerin, eski İstanbulluların, Kürtlerin, Çerkezlerin, Lazların, ama giderek köyden göçler sonunda varoş kültürünün" oluşturduğuna değinir. İstanbul'u

zamanı demek olan "eşref saat"i hesapları.

Müneccimbaşı genellikle çok iyi bir saat ustasıydı. Saraydaki son müneccimbaşı Hüseyin Hilmi Bey'in de saatlerle elbette yakınlığı vardı. Onun çok değerli saatleri 2009 yılında Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi'nde düzenlenen "Zamanın Görünen Yüzü Saatler Sergisi"nde izleyici önüne çıkmıştı.

Şârâ Sayın'ın zaman felsefesiyle, saatleri konu edinen edebiyatla ilgi-

lenmesini belki de böyle bir kaynak beslemiştir!

Prof. Sayın, çağdaş toplumlarda zamanın baskısını gitgide arttığını vurguluyordu. Zaman bilincinin olmadığı ya da farklı boyutlarda geliştiği toplumların da var olduğuna dikkat çekiyordu. Oysa, “Zamanla yarışan günümüz teknolojisinin kaynağı olan Batı uygarlıkları” kendi zaman anlayışını oluşturmuştur:

Sten Nadolny ve “Yavaşlığın Keşfedilişi” adlı kitabının kapağı

“Zamanın sınırlılığı, zamanı bir değer olarak görmeyi ve onu iyi kullanma gereksinimini de birlikte getirir. Böyle bir görüş benimsendiğinde, her gün, her saat, hatta her dakika önem kazanır. Bu görüş günlük yaşamın düzenlenmesine, iş saatlerinin ayarlanmasına kadar yansır.”

“Baskı Ögesi Olarak Zaman” incelemesinde işin öteki yanını da gözden kaçırmayan Prof. Sayın, bu noktada “teknik gelişmeler sonucu giderek hızlanan yaşam temposuna ayak uydurmanın güçlüğü”nü konu edinmektedir. Üzerinde durduğu yapıt, Sten Nadolny’nin “Yavaşlığın

Keşfedilişi” romanıdır. Orada övülen erdem “hız” değil, “yavaşlık”tır.

Bizim yazarımız ise zaman baskısının zaman bilincine sıkı sıkıya bağlı olduğu görüşündedir: “Baskının hissedilip hissedilmemesi, zaman bilincinin niteliğiyle doğrudan doğruya ilintilidir, toplumdaki topluma, kişiden kişiye değişir. Zaman bilinci ise belli değer yargılarını, belli bir zaman yaşantısını ve belli kuralların yönlendirdiği bir düzen anlayışını birlikte getirir. Özlediği zamanla zaman yaşantısı örtüşmeyen kişi, kendisini baskı altında hisseder.”

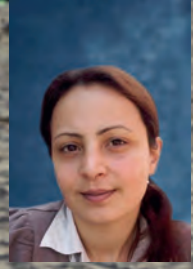
“Haldun Taner’de Kültür Eleştirisi” başlıklı incelemesinde Prof. Şârâ Sayın, zaman sorununu “On İkiye Bir Var” öyküsünden söz ederek gündeme getirecektir:

“Kültürlerin ürünleri olan ve halkların belleklerinde yerleşmiş söylenlerin kişileri olduğu kadar toplumun davranışlarını da ne denli yönlendirebileceğini sergileyen Haldun Taner, ‘zaman’ olgusunu da kültürlerde bir tür yönlendirici baskı olarak ele alır ve çağdaş toplumun ölçülebilir zamana olan bağımlılığını güldürü öğelerinden de yararlanarak somutlaştırır.”

“Metinlerle Söyleşi” yazarının meslek yaşamı ve yapıtlarıyla “somutlaştırdığı” olgu da zamanın baskısına en çok bilgi, bilgelik, hoşgörülle karşı konulabileceği yolundadır!.. •

konurertopbd@gmail.com

Dünya Döndükçe
Sabriye Aşır

Davranışlarımız Hayvanların Doğasını Değiştiriyor

İnsanlarla hayvanlar arasındaki kadim ilişkinin temelleri, milyonlarca yıl öncesine dayanıyor.

Onlarla milyonlarca yıldan bu yana yuvamız yerküreyi paylaşıyor ve çoğunlukla kendi gereksinimlerimiz doğrultusunda yaşamlarına ve davranışlarına müdahale ediyoruz. Hiç kuşku yok ki, bu ilişki son yıllarda daha da karmaşık bir hale geliyor. İnsanın bitmek bilmeyen

hâkim olma isteği, yayılcılığı ve sanayileşmenin beraberinde getirdiği tüm olumsuzluklar, hayvanların yaşam alanlarını gün be gün daraltıyor, yaşamlarını güçleştiriyor. Onlar da bu yeni koşullara uyum sağlayabilmek ve en önemlisi hayatta kalabilmek için kendilerine yeni yollar arıyorlar. İşte bu yol arayışı da hayvanların doğasında kalıcı değişimlere neden oluyor.

Son birkaç yıldır bu davranışsal değişimi, akıllı ve cesur deniz kuşları olan martılarda gözlemleyebiliyoruz. Deniz kıyısında ve özellikle de kayalarda yuva yapan, balık ve diğer deniz canlılarıyla beslenen martılar, son yıllarda kentlerin içinde, caddelerde ve sokaklardaki çöplerden besleniyorlar, yuvalarını yüksek binaların çatılarına yapıyorlar. Özellikle kıyı kentlerinde gözlemlenebilen bu durum, aslında yaban hayvanı olan martıların gün geçtikçe, insan artıklarıyla beslenen sokak hayvanlarına dönüştüğü gerçeğini ortaya koyuyor.

Başkent Üniversitesi'nden Veteriner Hekim Dr. **Didem Bacanlı**'yla, insan davranışlarının hayvanların doğasını ne denli değiştirdiğini konuştuk...

• **Hayvanların evcilleştirilmeye başlanması sanıyorum ki, onların yaşamını müdahalelerimizle değiştirdiğimiz ilk adımdı. Bu binlerce yıl önceki süreç nasıl işledi?**

Evcilleştirme, insanların bir başka türün evrimsel sürecine müdahale etmesi sonucu yeni türlerin evrimleşmesi şeklinde tanımlanabilir. Böylece hayvanlar vahşi atalarından farklılaşarak evcil olmuşlardır ki, bu da aslında kendi doğasından farklılaştığının bir göstergesidir. Burada değinilmesi gereken başka bir kavram olan ehlileştirme ise bir hayvanın, insanların bulunduğu yerlerde rahat bir şekilde yaşamını sürdürebilmesi için dav-

ranişsal olarak alıştırılmasıdır. Bu kavram evcilleştirmeden tamamen farklıdır. Zira evcilleştirmede hem evrim hem öğrenme varken ehlileştirme sadece öğrenmeyi kapsamaktadır. Etnologların yapmış oldukları araştırmalara baktığımızda, Neolitik çağda yani MÖ 12.000 yılında ilk olarak köpeğin, daha sonra 7000 yıllarında domuz ve keçinin, 6300-6500 yıllarında inek ve koyunun, 3500 yıllarında kedinin ve 3000 yıllarında da at, eşek ve devenin evcilleştirildiğini görüyoruz. İlk evcilleştirilmiş hayvanlara Ortadoğu'da rastlanıyor, ancak insan göçleriyle birlikte Avrupa ve Asya'ya yayılıyor.

• **Hayvanların evcilleştirilmesi ya da tutsak edilmesi, genel olarak insanın ondan yararlanmasına ve insanın zenginlik-statü isteğine mi dayanıyordu?**

Temelde evcilleştirilen hayvanlarla insanlar arasındaki ilişkinin

Dr. Didem

Bacanlı, 28

Haziran 1968'de Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi

Veteriner Fakültesini bitirdikten sonra 1999 yılında aynı fakültenin İç Hastalıkları Anabilim Dalı'nda doktora eğitimini tamamladı. Halen Başkent Üniversitesi'nde görev yapmaktadır.

besin, giysi, taşıma ve ulaşım, güvenlik, eğlence, yoldaşlık sağlama gibi amaçları içine alan ve insanoğlunun faydacı yaklaşımının bir ürünü olan sahiplik-mal ilişkisi üzerine kurulu olduğunu anlıyoruz. Etnologlara göre evcilleştirmeye ilgili üç teori ortaya atılmıştır. Bazı hayvan-

ların tarlalarda bulunan ürünlere yönelmesi neticesinde insanoğlunun tarımsal artıkların temizlenmesi ve ürünün korunması amacıyla köpek ve domuzu evcilleştirdiği görülüyor. Bir başka teoriye göre hayvanlar bazı batıl inançlardan kaynaklı olarak evcilleştirilmişlerdir. Bazı etnologlara göre ise hayvanların evcilleştirilmesi sosyal statüyü ifade ediyordu. Zira sahip olunan hayvan sayısı kişinin zenginliğinin bir göstergesiydi.

• **Hayvanlarla olan ilişkimizin, onların doğal yaşamlarına müdahale edişimizin, inanışlarla, inançlarla bir bağlantısı var mıydı?**

Yukarıda bahsettiğimiz dönemlerde, insan-hayvan ilişkisinin çoğunlukla bazı batıl inançlar, sosyal statü ve ekonomik boyutta olduğu görülmektedir. Ancak Türklerin tarihi dönemler içerisinde mensup oldukları dini inanç sistemlerinden kaynaklanan sebeplerden hayvan-

MÖ 12.000 yılında ilk olarak köpeğin, günümüze doğru sonraki bin yıllarda domuz, keçi, inek, koyun, kedi, at, eşek ve deve gibi hayvanların evcilleştirildiği görülmektedir.

larla sıkı bağlar kurdukları bilinmektedir.

Başlangıçta hepsi özgür ve bağımsız olan hayvanları besin, örtünme, haberleşme, ulaşım ve taşıma, tıp ve ilaç bilimi ya da duygusal gereksinimlerimiz için evcilleştirdik ama bu eylemimiz, evcilleştirdiğimiz türlerin neredeyse tamamının yaşamlarının ve doğalarının artık bağımsız bir biçimde yaşayamaz biçimde evrilmesine neden oldu değil mi?

Evcilleştirme, aslında hayvanı önemli doğal savunma mekanizmalarından yoksun bırakan ve bir bakıma onun aleyhine işleyen adaletsiz bir süreçtir. Çünkü hayvanın morfolojisinde ve davranışlarında önemli değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Evcilleştirilmiş

maları ve yaban ortamında sahip oldukları içgüdüsel dürtülerini unutmaları nedeniyle onların yaban hayatına geri dönme olanakları da kalmamıştır. Bu bakımdan tüm hayvanların doğal çevrelerinde yetiştirilmeleri ve doğal davranışlarını sergilemelerine olanak sağlamak ve hayvan gönencini geliştirebilmek için hayvanların doğasına saygı duymak gerekmektedir.

Martılar, günümüzde insan artıklarıyla beslenerek bir sokak hayvanı davranışını benimsemiş görünüyorlar.

hayvanlar beslenme, korunma ve barınak sağlama için insanlara bağımlıdırlar. Bu hayvanların çoğu insanlar olmadan açlığa maruz kalır, yırtıcı hayvanlara ve hastalıklara yenik düşerler. Tam tersi yaban hayvanları ise yiyecek, barınma ya

da diğer temel ihtiyaçlar için belirli insanlara bağlı değillerdir.

Evcilleşen hayvan türlerinin, insanların onlara uygun gördüğü ortama uyum sağlayabilmek adına yaban hayatındaki davranışları unutarak yeni davranış biçimleri kazan-

Evcilleşen hayvan türlerinin, yaban hayatına geri dönme olanakları da kalmamıştır.

•Öyle zannediyorum ki, bir de istemsiz biçimde yaşamlarını dönüştürdüğümüz hayvanlar var. Bunlardan özellikle son dönemde en dikkat çeken martılar. Yalnızca deniz kıyısında, vapur yolculuklarında görebildiğimiz martıların artık kıyı kentlerinde sokak aralarında çöpleri karıştırdıklarına ve yuvalarını binaların çatılarına yaptıklarına tanık oluyoruz.

Martılar, tıpkı kedi ve köpekler gibi insan artıklarını temel besinleri kabul eden bir yaşam döngüsüne, adeta bir sokak hayvanı olmaya doğru gidiyorlar gibi bir görüntü var. Üstelik insanoğlu bunu istemeden yapı-

yor. Daha doğrusu yaptıklarımız, istemesek de buna yol açıyor değil mi?

Martıların yanında, deniz kaplumbağaları ve Akdeniz'de yaşayan foklar gibi nesli tehlike altında olan canlıların yok olmasının nedeni, doğal yaşam alanlarının kalitesinin bozulması ve yok olmasıdır. Hatta Van Gölü'nde yaşayan binlerce martı açlıktan ve sıcak havadan yaşamını kaybederken, yüzlerce de zor koşullarda yaşam mücadelesi vermektedir. Aslında bir yaban hayvanı olan martıların davranışlarını, maalesef sokaklarda yaşamını sürdüren diğer hayvanların mücadelesine benzetmek mümkün. Martıların özgürce yaşamlarını sürdürmeleri gereken tertemiz gölleri ve denizleri yaşanmaz hale getirdiğimiz için onları aslında ihtiyaçları olan besin maddelerini başka yerlerde ararken görmekteyiz. Başka bir ifade ile ne yazık ki martılar şehir hayatının içinde kendi doğalarını kaybetmiş bir biçimde hayatlarını idame ettirmeye çalışıyorlar.

Teknolojinin ilerlemesiyle sanayileşme ve çarpık kentleşmenin yayılmasıyla yeşil alanların kaybolması, kara ve denizlerin kirlenmesi, bu canlıların yaşam alanlarını kısıtlamıştır. Güçlü fırtınalar nedeniyle kuşlar yollarını kaybederek barınacak yer bulamamaktadırlar. Denize atılan zararlı maddeler martıların

Dr. Didem Bacanlı, insanın doğanın bütün kaynaklarını sahiplenmesi nedeniyle diğer canlıların yaşam alanlarını yok ettiğini ve uzun vadede insanların mağdur olacağını söylüyor

zehirlenmesine neden olmaktadır. Yaşam alanları yok olan hayvanlar kendi doğalarından farklı davranışlar göstererek yiyecek ve güvenli bir yaşam alanı arayışı için şehirlere iniyorlar. Doğa ile bağı kısmen koparılan ve doğal ortamda yaşama yetisini kaybeden hayvanlar yerleşim yerlerinin içinde ve yakınında zor koşullarda yaşam mücadelesi vermektedirler. Etolojilerine uygun davranışları gerçekleştirmek ve hayatta kalmak için uygun ortamlara sahip olmamaları, düzenli ve yeterli

beslenememeleri, sağlık sorunları, kötü muamelelere maruz kalmaları bu hayvanlarının karşılaştıkları önemli sorunlardandır.

• **Vahşi yaşamın hüküm sürdüğü alanlar küçüldükçe, bugüne kadar kendimize uzak bildiğimiz başka türler de böyle yaşam döngülerine hapsolarak, bizlerin artıklarından beslenen sokak hayvanlarına dönüşecekler mi?**

İnsanoğlunun, doğaya karşı kurlsız müdahale ederek sadece işgal ettiği alanı yok etmekle kalmayıp etrafını ve kendi çevresinden çok uzaklardaki doğal çevreyi de bozduğu bilinen bir gerçektir. Bu kurlsız müdahale ve insanın hayvanlara karşı faydacı yaklaşımı kendisine hak görek yaşam alanını sürekli olarak genişletmesine bağlı olarak birçok canlının soyu ya tükenmiştir ya da sayıları tehlike arz edecek bir noktaya gelmiştir.

Pek çok yaban hayvanı için kendi doğal ortamları insanlara yakın olandan daha güvenlidir. Bu bakımdan yaban hayvanlarının kendi yaşam alanları üzerindeki egemenliklerine saygı duymamız ve onların bölgelerini işgal ve tahrip etmeye direnmemiz gerekir. Vahşi hayvanlara baktığımızda doğal ortamlarında özgürce hareket ederek hayatlarını idame ettirdiklerini görürüz. Evcil yaşamda ise insan, hayvanların yaşadığı çevreyi, beslenmelerini, üremelerini denetim altında tutar. İnsan merkezli yaşam tarzı sayesinde hayvanların

evcilleştirilmesi, avlanma, doğal kaynakların kontrolsüzce tüketilmesi, ormanların yok edilmesi, toprak alanların uygunsuz kullanımı ile ekolojik dengenin bozulması, birçok türün neslinin tükenmesi ve maalesef yeni türlerin ve yeni ekosistemlerin oluşması kaçınılmaz hale gelmiştir.

• **Aslında istemeden neden olduğumuz bu değişimlerin, doğanın dengesine ne tür etkileri oluyor?**

Beslenme, korunma ve neslin devamını sağlama tüm canlıların temel fizyolojik ihtiyaçlarıdır. Bununla birlikte doğanın ve ekolojik dengenin korunması, insanlar kadar bu dünyayı birlikte paylaştığımız diğer canlıların da en temel hakkıdır. Doğal ortamda meydana gelen artıkları, doğal olduğu için çevrenin temizliğini yapan böcekler, kurtlar, kuşlar bunları kendi besin zincirlerinde kullanarak yaşamalarını sürdürür. Böylece hem çevreyi temizlemiş olur hem de ekolojik dengenin düzenli şekilde devam etmesini sağlarlar.

Diğer taraftan tahrip olan ekolojik denge ile birlikte, içinde barındırdığı değerler de yok olmaktadır. Bir canlının doğal olarak yaşayıp neslini devam ettirdiği yer, o türün doğal ortamıdır. Günümüzde bu alanların insan marifeti ile tahrip edilmesi içindeki canlı türlerinin neslinin tükenmesi tehlikesini beraberinde getirmektedir. Bunun yanında insanoğlu zaman içerisinde

de, zarar verdiği doğaya muhtaç olduğunu anlamaya başlamış, doğayı, çevreyi ve hayvanları korumak için hukuki düzenlemeler yapmaya yönelmiştir. Bu anlamda dünyada ve ülkemizde doğal yaşamı, yaban hayatı ve ekolojik dengeyi koruyacak kanun ve yönetmelikler çıkarılmış ve uluslararası sözleşmeler kabul edilmiştir. Bütün bu kanun ve yönetmeliklerin temel aldığı ve insan türü ile diğer türler arasındaki ilişkiler konusunda felsefi bir tutumun ifadesi olan “Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi”, bütün hayvanların yaşam önünde eşit oldukları, türlerin doğal denge içinde yaşama hakkına sahip olduğunun altını çizmiştir.

Özetle bu bildireye göre bu dünyada “var olmak” başlı başına zaten bir haktır, hayvanların da özgürce yaşama hakkı vardır ve onların acı çekmesi insanların acı çekmesi kadar önemlidir.

Özetle, dünyamız insanlara ve diğer canlılara ev sahipliği yapmasına karşın, insanın, diğer canlılara kıyasla daha gelişmiş olan biyolojik özelliklerini kullanarak doğanın bütün kaynaklarını sahiplenmesi nedeniyle diğer canlıların yaşam

Doğanın ve ekolojik dengenin

korunması, insanlar kadar bu dünyayı birlikte paylaştığımız diğer canlıların da en temel hakkıdır.

alanlarını yok ettiği ve biyolojik çeşitlilik anlamında büyük bir tehdit oluşturduğu bilinen bir gerçektir. Bu anlamda insanoğlu, antroposentrik yaklaşımlarını biyosentrik yaklaşımlara dönüştürmediği sürece kısa vadede hayvanlar gibi gözükse de uzun vadede kuşkusuz insanlar mağdur olacaktır. Zira insan türü, hayvan sömürmeye bağımlılığını azaltıp onların doğal ortamlarını yok etmeye son vermedikçe bu gezegende hayatta kalamayacağı gün gibi ortadadır. •

sabriyeasirbd@gmail.com

İçinden Gökkuşığı Geçen
Wimbachklamm
Şelaleleri

W

atzmann Dağı ve Königsee Gölü etrafındaki bölgede yer alan, Almanya'nın tek Alp Dağları Milli Parkı olan Berchtesgaden; tertemiz havası, kristal berraklığındaki suları ve bozulmamış doğası ile her yıl 1,5 milyon turisti ağırlıyor.

Bu vadide dünyanın
70 milyon yıllık tarihine
tanıklık edebiliyorsunuz.

Avusturya sınırına yakın olan park, farklı zorluklarda toplam 260 kilometreyi bulan patikaları ve dağ yolları ile yürümek, bisiklete binmek ve tırmanmak isteyenlere farklı seçenekler sunuyor. Ben de Ağustos ayında, sıcak ve güneşli bir günde biraz serinlemek için park sınırları içinde yer alan Wimbachklamm Şelaleleri'ne gidiyorum. Wimbachbrücke'deki park yerine arabayı park edip yokuş yukarı çıkan yoldan dağa doğru yürüyorum. Ormana yaklaşıırken karşıma ahşap bir kulübe çıkıyor. Yöreye özgü hediyelik eşyalar, çeşit çeşit kokulu sabunlar, sıcak ve soğuk içeceklerin satıldığı dükkanda tereyağı sütü denilen içeceği deniyorum. Sürahiden bardağa doldurulan, Alp dağlarında

otlayan ineklerin sütünden yapılan, tuzsuz, yağlı bir ayran tadındaki bu yerel içecek çok lezzetli. Kulübenin arkasındaki bilet makinasından şelalelere giriş sağlayan jetonu aldıktan sonra biraz daha yürüyüp ormana giriyorum. Soldaki yoldan suyun sesine doğru devam edince karşıma çıkan turnikeli kapıya jetonu atarak patikanın diğer tarafına geçiyorum.

**Kayalara
tutturulmuş ahşap
tahtalardan oluşan
bu yol, tuz madenle-
rinde kullanılan
ağaçların taşınması
için yapılmış.**

İçinde bulunduğum Wimbach vadisi Berchtesgaden Milli Parkı'nın en etkileyici vadilerinden biri... Bu vadiye yürürken radyolarit, kırmızı kireçtaşı, Dachstein kireçtaşı ve Ramsau dolomiti gibi farklı taş tiplerini görerek dünyanın 70 milyon yıllık tarihine tanıklık edebiliyorsunuz. Uzun zaman önce şimdiki Watzmann ve Hochkalter dağları onlardan çok daha yüksek olan bir dağın kanatlarıymış. Zamanla bu devasa dağın tepesi çökmüş, buzullar da vadiyi iyice çukurlaştırdığında bugünkü şeklini almış. Wimbach nehri de binlerce yıldır içinde aktığı vadinin kayalık yüzünü aşındırıp, taşları taşıyarak yerlerini değiştirmiş ve dağların arasında şelalelerin olduğu bu büyüleyici geçiti oluşturmuş. Bu dar geçitin bir yanında yukarıdaki

kayalardan ince ince akan küçük şelaleler adeta ağlayan bir duvar oluşturuyor. Duvarın karşısındaki diğer kayalıklara yapılmış ahşap bir iskeleye

benzeyen yürüyüş yolu ise altınızda akan nehrin üzerinden geçmenize imkân veriyor. Ben de turnikeli kapıdan geçip burada yürümeye başladığım ilk andan itibaren muhteşem bir doğanın içinde olduğumu hissediyorum.

İrili ufaklı kayalar, kayalıklardan gökyüzüne uzanan ağaçlar, küçük küçük şelaleler ve yolun altında coşkuyla akan bir nehir...Bu dar geçite ulaşabilmeyi başaran güneş ışıkları tepeden şelale gibi akan sulara vurdukları su yüzeyinde küçük gökkuşakları belirliyor. Su, bazı yerlerde kayaları heykel gibi şekillendirirken bazı yerlerde de onları yemyeşil bir yosun tabakasıyla kaplamış. Oksijeni

bol havayı içime çekerken durmaksızın akan suyun sesini dinliyorum, havada uçuşan belli belirsiz su tanecikleri yüzüme geliyor. Güneş ışıkları yukarıdan akan minik şelalelerin içinden geçtikçe su damlaları sanki parlak elmas parçacıklarına dönüşüyor. Ağaçların gölgesi yosun kaplı kayalara düştükçe yeşil renk farklı tonlara bürünüyor. Suyun şiddeti bazı yerlerde daha da kuvvetleniyor, kayalardan akan sular nehirde küçük havuzlar oluşturuyor.

Kayalara tutturulmuş ahşap tahtalardan oluşan bu yol, bir zamanlar Berchtesgaden kasabasındaki tuz madenlerinde kullanılması gereken ağaçların taşınması için ormancılar tarafından yapılmış. Bir süre sonra madenler için ağaç taşıma işine ihtiyaç kalmayınca halkın kullanımına açılmış. Bu dar yürüyüş yolu bitince bir başka turnikeli kapıdan dışarı çıkıp patika yolu takip ederek vadinin üst bölümlerine çıkarak

diğer yoldan aşağı inebiliyorsunuz. Yokuşlarda yürümek istemezseniz, aynı yoldan geri dönüp girdiğiniz turnikeden dışarı çıkabiliyor, bu kez gelirken arkanızda kalan manzarayı da görebiliyorsunuz. Mayıs-Ekim ayları arasında ziyarete açık olan Wimbachklamm şelaleleri yolu, mucizeler diyarındaki gizli bir cevhere benziyor.

Ben de turnikeli kapıdan çıkıp yamaçtan aşağı doğru yürüyorum. Yürüdükçe şelaleler ardında kalıyor, suyun sesi giderek azalıyor. Artık nehri göremiyorsa da, suyun bıkıp usanmadan taş yığıntılarını taşıyarak vadinin görüntüsünü değiştirmeye devam ettiğini biliyorum. Her yıl toplam 4.500 ton ağırlığındaki taşın bu geçitten geçerek vadiyi terkettiğini düşününce doğanın gücüne bir kez daha hayran kalıyorum. •

izlensentokerbd@gmail.com

“ Ayva Sarı Nar Kırmızı Sonbahar!

Yazan: SABRİ KEMAL

Her sonbahar gelişinde Cahit Sıtkı Tarancı'nın bu dizesi gelir aklıma: “Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!”

Ve ayvalı, narlı bir natürmort^[1] dönüşüverir Otuz Beş Yaş adlı şiirinin bir dizesini oluşturan bu sözcükler.

Bu şiir ile tadına varmıştım ilk kez Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirinin. Ortaokul üçüncü sınıftaydım. Varlık Yayınları'nın bastığı “Yeni Şiirimiz” adlı antolojinin ilk baskısında okumuştum Otuz Beş Yaş şiirini. Bir cuma öğleden sonrası o gün satışa çıkacağını bildiğim, tükenir korkusuyla okuldan kaçıp Tağa Kitabevi'nden^[2] satın aldığımda. Sabahattin Batur, bu antolojiye aldığı şiirlerin şairlerinin kısa özgeçmişleri ile birer fotoğrafına da yer verdiğiinden yine bu kitapta görmüştüm ilk kez şiir sevenlerce bilinen resmini.

CAHİT SITKI TARANCI

(1910-1956)

Diyarbakır doğumlu sanatçı Galatasaray Lisesi'nden mezun oldu. Ankara Yüksek Ticaret Okulu'nda öğrenim gördü.

1939'da Paris'e gitti. 2. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla yurda döndü. Ankara'da Anadolu Ajansı'nda çevirmenlik yaptı. Toprak Mahsulleri Ofisi ve Çalışma Bakanlığı'nda da bir süre görev yaptı. Geçirdiği kısmi felç sonucu konuşma yeteneğini yitirdi. Tedavi için götürüldüğü Viyana'da yaşamını yitirdi.

1946'da Cumhuriyet Halk Partisi'nin şiir yarışmasında "35 Yaş" şiiriyle birincilik kazanınca birden ünlendi. Baudelaire, Verlaine gibi Fransız şairlerinin etkisinde kaldı. Ama hiçbir akıma bağlanamayan, uyum ve biçimi gözeten, duygulu, içten, kendine özgü bir şiir geliştirdi. Hem yaşam sevincini hem karamsarlığı yansıttığı şiirlerinde "yalnızlık" ve "ölüm" temaları ağır basar.

Cahit Sıtkı Tarancı'nın bu ünlü şiirini 1946 yılında otuz beş yaşındayken yazdığını, aynı yıl katıldığı Cumhuriyet Halk Partisi'nin şiir yarışmasında bu şiiri ile birinci olup ünlendiğini; çok iyi Fransızca bildiği için bir çok şairimiz gibi ünlü Fransız şairleri Valery, Rimbaud, Verlaine, Eluard, Baudelaire ve Verlaine'den etkilendiğini çok sonraları öğrendim. O yıllarda bir türlü çözemediğim Dante gibi ömrün ortasında olmanın ne olduğunu da.

“Dantel”in l’si düşmüş hali gibi gelmişti Dante sözcüğü şiiri ilk okuduğumda. Şairin yaşamı bir dantele benzettiğini düşünmüştüm. İtalyan ozan ve politikacı Dante Alighieri'nin İlahi Komedyasını okuduğumda, 13. Yüzyıl Avrupa'sında insan ömrünün yetmiş yıl olduğunu varsayıldığını; Dante'nin bu eserini otuz beş yaşında yazdığını öğrendiğimde düşmüştü jetonum “tık” diye.

Otuz beş yaş, yaşamının yarısı sayan Cahit Sıtkı Tarancı; ne yazık ki 46 yaşındayken, 1956 yılında buluştu şiirlerinde sık sık dile getirdiği ölüm ve sonsuzluğa uzanan yalnızlıkla. Şimdilerde geride bıraktığı ve hiçbir akıma bağlanmadan yazdığı duygulu, içten, kendine özgü şiirleri ile yaşıyor...

[1] Natürmort: konusu, meyve, çiçek, sebze gibi şeyler, cansız varlıklar ve nesnelere olan resim.

[2] 1960'lı yıllarda İzmir'in, Kemeraltı çarşısındaki üç kitabevinden en çeşitli bol olanı.

OTUZ BEŞ YAŞ

*Yaş otuz beş! yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak, yakarmak nafile
bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.*

*Şakaklarım kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşünün
görünüyorsunuz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?*

*Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben
değilim.
Nerde o günler, o şevk, o
heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.*

*Hayal meyal şeylerden ilk
aşkıımız;
Hatırası bile yabancı gelir.
Hayata beraber başladığımız,
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.*

*Gökyüzünün başka rengi de
varmış!
Geç fark ettim taşın sert
olduğunu.
Su insanı boğar, ateş yakarmış!
Her doğan günün bir dert
olduğunu,
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.*

*Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!
Her yıl biraz daha benimsediğim.*

*Ne dönüp duruyor havada
kuşlar?
Nerden çıktı bu cenaze? Ölen
kim?*

*Bu kaçınıcı bahçe gördüm
tarumar?*

*Neylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanamadın olacak.
Kim bilir nerde, nasıl, kaç
yaşında?*

*Bir namazlık saltanatın olacak,
Taht misali o musalla taşında.*

DESEM Kİ

*Desem ki vakitlerden bir nisan
akşamıdır,*

*Rüzgârların en ferahlatıcısı
senden esiyor,*

*Sende seyrediyorum denizlerin
en mavisini,*

*Ormanların en kuytusunu sende
gezmekteyim,*

*Senden kopardım çiçeklerin en
solmazını,*

*Toprakların en bereketlisini
sende sürdüm,*

*Sende tattım yemişlerin
cümlesini.*

*Desem ki sen benim için,
Hava kadar lazım,
Ekmek kadar mübarek,
Su gibi aziz bir şeysin;
Nimettensin, nimettensin!
Desem ki...
İnan bana sevgilim inan,
Evimde şenliksin, bahçemde
bahar;
Ve soframda en eski şarap.*

*Ben sende yaşıyorum,
Sen bende hüküm sürmekteisin.
Bırak ben söyleyeyim
güzelliğini,
Rüzgârlarla, nehirlerle, kuşlarla
beraber.*

*Günlerden sonra bir gün,
Şayet sesimi fark edemezsen,
Rüzgârların, nehirlerin, kuşların
sesinden,*

*Bil ki ölmüşüm.
Fakat yine üzülme, müsterih ol;
Kabirde böceklere ezberletirim
güzelliğini,*

*Ve neden sonra
Tekrar duyduğun gün sesimi
gökkubbede,
Hatırla ki mahşer günüdür
Ortalığa düşmüşüm seni
arıyorum.*

ABBAS

*Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu
akşam.*

*Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.*

*Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.*

*Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi*

*Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi
yeni baştan. •*

Muazzez İlmiye Çığ'dan *Mektup Var*

Öğretmenlik Anılarım

Sizleri çok, çok eski tarihlere götüreceğim. O günlerden artık hemen hemen kimse kalmadı. 4.5 yıl gibi kısa süren öğretmenliğimden bazı anılarımı yazmam için zorluyorlar beni. Aslında fazla bir anım da yok, fakat olanlar belki genç öğretmenlerimize bir yol gösterir, diye yazmıştım. Uzun yıllar bilgisayarımında yayınlanmadan kalmış. Tesadüfen yazıyı bulunca her ay bana sürekli olarak gönderilen, çok sevdiğim Berfin Bahar Dergisine göndermeye karar verdim. Orada değerlendirileceğine kuşukum yok.

Büyük savaşlar aşılmış, çetin uğraşlar sonucu Lozan antlaşması yapılmış, Türk milleti bağımsızlığını alarak Cumhuriyeti ilan etmiş, üstünden henüz 8 yıl geçmişti ki, öğretmenliğe başladım, 1931 senesinin Eylül ayı. Çok mutluy-

dum. Eskişehir'e ailemin yanına atanmıştım. Bütün zorluklara karşı vatanımızdı gideceğimiz yer, oralarda yapacağımız işler pek çoktu. Hepimiz büyük ideallerle dolu idik. Arkadaşlarımızdan çoğunun babaları savaşlarda ölmüş, kaybolmuş veya sakatlanmıştı. Hepimiz çok genç yaşta ailelerimizin yükünü de alıyorduk sırtımıza. O bile bizi mutlu ediyordu.

Bana okulda birinci sınıf verildi. Kardeşimle başladık okula. Ben 17 yaşında o da yedi yaşında idi (*O şimdi dünyada bilimi ile tanınmış bir profesör.*) Ben çocukları çok seviyordum ve hep sevdim. Kanimca çocuk sevmeyen asla iyi bir öğretmen olamaz.

Çok çabuk kaynaştım çocuklarla. Sınıfımda 40 kadar kız erkek karışık çocuk vardı. O zaman

sınıflar şimdiki gibi tıka basa dolu değildi ve ikili ders yapılmıyordu. Onun için öğretmenler öğrencilerle daha yakın olabiliyorlardı.

Bir olayı hiç unutmam. Bir gün öğrencilerimden birinin annesi ile babası beni görmeye gelmişler. Çocukla bir sorunun yoktu. Merakla yanlarına gittim. Her ikisi de ellerime sarılmaz mı? Birden şaşırđım. Her ikisi birden *“Size nasıl teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz, bizim oğlumuzu okula alıştırdınız, geçen yıl başladı okula ama, bir türlü alışamadı ve devamsızlıktan sınıfta kalmıştı.”* dediler.

Bunca yıl sonra beni tanıyıp, küçük bir çocuk olarak söylediğini unutmaması, benim için altın evden daha değerliydi o anda. İşte biz öğretmenler için en büyük mutluluk, öğrencilerimiz tarafından hatırlanmak değil mi?

Öğrencilerimle birlikte üçüncü sınıfa geçmiştik. Bir yıl önceki sınıftan 10 kadar öğrenci sınıfta kalmıştı. Öğretmenleri: *“Bakalım bu çocukların hakkından nasıl geleceksin, hepsi birer haylaz ve durmadan okuldan kaçıyorlar.”* dedi. İlk yaptığım iş çocuklarla tam bir arkadaş gibi oturup yaptıkları-

Muazzez İlmiye Çığ öğretmenlik günlerinde. Eskişehir İnkılap İlkokulu 1. Sınıf (1931)

Büyüyünce bana hep altından ev yaptıracağını söyleyen o çocukla birbirimizi öylesine sevmiş, o kadar anlaşmıştık ki... Aradan uzun yıllar geçti. Bir gün siyah gözlüklü bir bey yanıma yaklaşarak *“Ah! altından ev yaptıracaktım size, ama kendime gecekodu bile yaptıramadım.”* demez mi? *“Orhan sen misin?”* dedim, birbirimize sarıldık

nı değil, bu yeni sınıfta yapmaları gerekli olanları karşılıklı konuştuk. Arkasından sınıfta hepsine birer görev verdim. Bu çocuklar koca senede bir kez kaçtılar ve hemen gelip niçin kaçtıklarını anlatarak benden özür dilediler. Sonunda hepsi de iyi derece ile sınıflarını geçti. Bu benim için en büyük mutluluk olmuştü.

Yıl 1933. Cumhuriyetimiz tam

10 yaşında idi. Bizlerdeki sevinç görülmeye değeri, hepimiz havalara uçuyorduk sanki! Bizi sevindiren yalnız Cumhuriyetin gelişi değil, on senede başarılın devrimlerdi. Akıl alacak gibi değildi başarılınlar. Fransa'nın 100 yılda yaptıkların biz on yılda başardık, diyorduk. Halbuki bizim devrimlerimiz onlarınkinden çok fazla idi. Halkımızı çeşitli giyinişlerle gruplara ayıran

Biz öğretmenlerin görevi **çocuklarımıza devrimleri korumanın ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu anlatmak, vatan sevgisini, millet duygusunu, çalışkanlığı, kendine güvenmeyi aşlamaktı.**

kıyafetlerimiz çağdaşlaşmış, biri geriye biri ileriye dönük eğitim yapan okullarımız birleşerek hepsi ileriye dönük eğitime başlamış, dilimize hiç uymayan, öğrenilmesi çok zor Arap yazısı yerine, yeni yazı alınmış, bununla birlikte dilimizi anlaşılmasız hale getiren Arapça ve Farsça kelimelerden temizlenmeye başlanmış, ölçüler değişmiş, okka yerine kilo, kile yerine litre, arşın yerine metre getirilmişti. Saatler güneşin doğuşu batışına göre değil, dünyada kullanılan saatlere uydurulmuştu. Din ve inancında herkes özgürdü. Kimse kimseyi dini görevlerini yapıyor veya yapmıyor,

diye suçlamayacak, devlet işlerine dinsel işler karıştırılmayacaktı. Bir taraftan fabrikalar, bir taraftan onların ürünlerini taşıyacak demir yolları yapılıyordu. Ve bunlar hiç bir devlete borçlanmadan oluyordu. Bir taraftan birinci Cihan savaşının borçları ödeniyor, diğer yandan özellikle Kurtuluş savaşında düşmanların yakıp yıktıkları şehirlerimiz yeniden onarılıyor, bir

köy gibi olan Ankara başkent olacak şekilde yapılandırılıyordu. Halkımız da bunların oluşmasında arı gibi çalışıyordu. Çünkü Atatürk onların ayaklarına giderek, yapılacakları bir bir anlatıyor, onları yüreklendiriyor, düşmanlardan arınan vatanımızı

elimizde tutabilmemiz için bu yapıların gerekliliğine inandırıyor. Zorla değil, gönül hoşluğu ile oluyordu bunlar. Halbuki halkımız tarımcılıktan başka iş bilmiyordu, çünkü diğer işler hep azınlıkların elinde idi.

Biz öğretmenlerin görevi idi, bu konularda çocuklarımızı eğitmek. Onlara, çağa uymamızı sağlayacak olan bu devrimleri korumanın, ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu anlatmak, vatan sevgisini, millet duygusunu, çalışkanlığı, kendine güvenmeyi aşlamak gerekti.

Onuncu yıldönümünün benim için özel bir anısı da var. Ben biraz

keman çalıyordum. Babam, ben doğmadan hep kızı olsun istemiş ve “Kızım olursa ona keman çalmayı ve Fransızca’yı öğrettireceğim.” dermiş.

5. Sınıfta Bursa’ya geldik. Babam beni Bursa’da keman ve Fransızca öğreten bir özel okula verdi. Babam bir öğretmeni. Maaşı çok az, Bursa çok pahalı, ona rağmen beni paralı okula vermesi büyük bir özveriydi. Kemanı da, annem şapka dikerek kazandığı para ile almıştı. Orada kemana başladım, daha sonra girdiğim Bursa Kız Öğretmen Okulu’nda öğretmen yokluğundan ancak iki yıl keman dersi alabildim. Fakat Eskişehir’e gelince yine öğretmen bulamadım. Bu yüzden yalnız okul müsamerelerinde, dış memleketlerden alınan ront denilen oyunlar oynatılırdı çocuklara. O oyunlarda ben keman çalardım. Onuncu yıl marşı çıkınca hemen çalmayı öğrendim. O zaman radyo yok evlerde. Öğrenciler arkamda ben önde kemanla bu marşı çalarak, ve söyleyerek sokak sokak dolaşıp halkın marşı öğrenmesini sağlamıştık. İşin ilginç yanı o zaman hiç kimse bunu yadırgamadı, alay etmedi, ayıplamadı.

1934 yılında öğretmen okulundan yakın arkadaşım Hatice Kızılyay, Sivrihisar’dan Eskişehir’e atandı. İkimiz de ayrı ayrı okullarda aynı sınıfları okutuyorduk. Her hafta başlarında buluşur, o hafta içindeki ders programlarımızı hazırlardık. Aynı anda ikimizin sınıflarına giren aynı derslerle karşılaşılırdı.

Bir gün çocuklara telgrafın nasıl işlediğini anlatmaya çalışıyordum. Çocuklar anlamakta güçlük çekiyorlardı. Onlara bunu somut olarak göstermeye karar verdim. El işlerine, araç gerece çok meraklıydım. O yüzden bir tahta levha üzerinde pil ile işleyen bir telgraf aracı yaptım; araç bir taraftan diğer tarafa işaret veriyordu. Onu işletmeye başladığımız anda çocukların sevinçleri görülmeye değerdi. Telgrafın nasıl çekildiğini gözleriyle görmüş, elleyle denemişlerdi.

Carpım tablosunu ezberlemek zor geliyordu çocuklara. Kolay öğrenilmesi için somut bir araç yapmalıyım dedim ve 50x50 cm kadar büyüklüğünde bir tahta levhayı boyadım. Üstüne 2x2, 2x3 şeklinde rakamları sıra ile renkli olarak yazdım. Karşılıklarını değişik yerlere koydum. Çarpıların ve sonucunun üstüne ayakları iki tarafa açılan raptiyeleri geçirdim. Levhanın arkasından bir raptiyelerin ayaklarını birer ince tel ile bir pile bağladım. Levhanın ön yüzünün üst kısmında bu pile bağlı küçük bir elektrik lambası vardı. Çocuklar bir kalem ile 2x2’ ye basarlar, yanıtı olan 4’e diğer kalemi bastıklarında küçük lamba yanardı. Yanıt doğru değilse yanmazdı. Bunu çalıştırmaya başladığımızda, sınıfta bir bayram havası yaşanmıştı. Bunlar tamamen kendi düşüncemin ürünüydü.

Atatürk derslerin iş esasına göre verilmesini ön görmüş, bu yönde

yetenekli öğretmenleri yetiştirmek için 1925 yılında Almanya'dan uzmanlar getirterek kurslar açtırmıştı. Ben o zaman henüz öğretmen okuluna bile girmemişim. Öğretmenlikte böyle beceriler çocukların büyük ilgisini çekiyor.

Öğretmenliğim süresince Eskişehir'deki sosyal yaşamdan söz etmek istiyorum. Kadınlar çarşaflarını atmış, erkekler başlarında şapka veya kasket ile çağdaş kıyafete girmiş, kadın erkek eşitliği başlamış, tiyatrolarımız bağınazlıktan kurtu-

larak oyunlarını her yerde özgürce sergiliyor, yabancı filmleri gösteren sinemalar açılmıştı. Bizler kadın erkek ayrılığı olmadan bunlara gidiyorduk. Porsuk ırmağı kenarlarında kır kahveleri açılmış, oralara aileler çoluk çocuk gidiyorlardı. Milli bayramlarda, özel günlerde Orduevi'nde, vilayet ve Belediye'de balolar, çaylar olur, biz ailelerimizle yine kız erkek gençler birlikte gider, dans ederdik. Ben o gençlik günlerimde yaşadıklarımı, ne yazık ki, yıllar sonra İstanbul'da kızlarıma yaşatamadım.

15 Şubat 1936'da sevgili arkadaşım Hatice Kızılay ile öğretmenlikten ayrılarak yeni açılan Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne girdik. İlkokul öğretmenlerinin bir kerelik

Atatürk derslerin iş esasına göre verilmesini ön görmüş, bu yönde yetenekli öğretmenleri yetiştirmek için 1925 yılında Almanya'dan uzmanlar getirterek kurslar açtırmıştı.

fakülteye kabul edilmesi öngörülmüştü. Böylece okul öğretmenliğinden, çocuklardan ayrılmıştım.

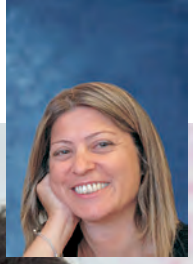
Fakültede Sümeroloji ve Hititoloji bölümlerinde eğitimimi tamamlayıp İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çiviyazılı Tabletler Arşivi'ndeki görevime başladıktan sonra, çeşitli konularla ilgili dünyaya açılan yayınlarım, emekli olduktan sonraki Sumer, Hitit kültürlerini halkımıza tanıtmak için yazdığım kitaplarla ve bu konulardaki konuşmalarım ile öğretmenliğim bugüne kadar sürdü.

Böylece Sümerlilerin "*Biliyorsun neden öğretmiyorsun? Boş vakit geçirdin neye yaradı?*" atasözlerine uyarak hem bildiklerimi öğretmeye, hem de zamanımı boş geçirmemeye çalıştım.

Bugünlerde yeni bir ufuk da açıldı bana ve yıllardan beri kurduğum bir hayal gerçek oldu, çok sevdiğim çocuklarıma kavuştum. Çağdaş Yaşam Derneği'nin üyesi ve burslu öğrencileriyle sohbet toplantıları yapmaya başladık. Çok zevk alıyor, kendimi öğretmenlik günlerimdeki kadar genç hissediyor ve son derece mutlu oluyorum. Bütün emekli öğretmenlerin de böyle bir mutluluğa ermesini dilerim. •

Anne Babalarla Başbaşa

Nilay Karatosun

Ergen Çocuğunuz
Niçin Sizin Yardımınıza
İhtiyaç Duyuyor

Ona Nasıl Yardımcı Olabilirsiniz

Ergen çocukla bir arada yaşamak dendiğinde herkesin ilk aklına gelen düşünce, çatışmalar ve sonu gelmeyen tartışmalar oluyor. Küçük yaşlarda çocukları olan ebeveynlerin korkulu rüyası ergenlik dönemi.

Ergenlik dönemini pas geçmek mümkün mü? Maalesef değil. Ancak tartışmalar ve şiddetli kavgalar olmadan çocuğunuza yardımcı olmanız mümkün.

Ergen yaşlardaki çocuklara “Bir desteğe ya da bilgiye ihtiyacın olduğunda kime danışırsın?” diye sorulduğunda ne cevap vermiş olabilirler?

Sosyal medya mı? İnternet mi? Arkadaşlar mı? Öğretmenler mi?

Yapılan araştırmalara göre verilen yanıt çok şaşırtıcı. Tüm yanıtlar arasında çocuklar en çok anne-babalarında yardım isteyeceklerini ve onlara danışacaklarını belirtiyorlar.

O halde anne baba olarak “Ergen çocuğum bana danışmıyor - yardım istemiyor” ya da “Ona nasıl ulaşacağımı bilemiyorum.” demek yerine, “Ona bu dönemde nasıl yardımcı olabiliyim?” düşüncesiy-le yaklaşmaya ne dersiniz?

Ergen çocuğunuzla iletişime geçmenin ilk adımı olarak onun güçlü yanlarını keşfetmesine yar-

dımcı olmakla başlayabilirsiniz.

Anne babaların en yaygın alışkanlığı maalesef çocuklarının eksik ya da zayıf yanlarını keşfetmek ve tüm enerjilerini bu eksiklikleri düzeltmeye veya güçlendirmeye çalışmak... Bu tutumun etkisinde kalan çocuk, ne yaparsa yapсын beğenilmediği, takdir edilmediği, ya da değiştirilmeye çalışıldığı hissine kapılır. Yanlışlarının düzeltilmesi veya değiştirilmesi yönünde baskı

Anne-babaların geliştirmeleri gereken tutumu, çocuklarının iyi yaptıkları, iyi oldukları şeyleri keşfetmektir.

gören çocuk ise tepki vermeye ve ebeveynlerinden uzaklaşmaya başlayabilir. Oysa anne-babaların geliştirmeleri gereken tutumu, çocuklarının iyi yaptıkları ya da iyi oldukları şeyleri keşfetmektir.

Hayatınızın bir alanında güçlü yanınızla yaptığınız ve sonuç elde ettiğiniz davranışı hayatınızın diğer alanlarına uygularsanız ne gibi sonuçlar elde edersiniz?

Ergen çocuklar genellikle güçlü yanlarının farkında olmazlar. Bu çok doğaldır. Biz yetişkinlerin bile farkında olmadan mücadele ettiğimizi ve sonuç almamızı sağlayan şeylerin bu güçlü yanlarımızın olduğunu hatırlamamızda yarar var.

Ergen çocuğunun güçlü bir iletişim kurma yeteneği olabilir; insanların yanında bu yönüyle harekete geçip iyi sonuçlar elde ediyordur.

Ya da takım halinde çalıştığında liderlik özelliğiyle başarılı sonuçlar elde ediyor olabilir. Bu özelliğiyle diğer öğrencilere örnek oluyor, grubunu yönetiyor ya da tek başına çalışmaktansa grup içinde çok daha verimli çalışabiliyordur. Veya çocuğunun yaratıcı yönü güçlü, sürekli yeni şeyler deneyen, araştıran bir genç de olabilir.

Çocuğunuzun güçlü yanı her ne ise onu destekleyip açığa çıkarmak

çok önemlidir. Böylece iyi olmadığı şeylere odaklanarak yetersizlik duygusu içine girmesine izin verilmemiş olunur. Onlarla konuşurken iyi oldukları bir alana dikkat çekip; “Bu alanda ne yapmıştın; senin başarmana hangi güçlü yanın yardımcı olmuştu? Şimdi zorlandığın bu alanda bu güçlü yanını kullansan ne elde edebilirsin?” gibi sorular sorarak sorunu çözümlemesine yardımcı olabilirsiniz.

Ergen çocuklar genellikle güçlü yanlarının farkında olmazlar. Bu çok doğaldır.

Bunun oldukça zor bir düşünce biçimi olduğunu biliyorum, çünkü pek çoğumuz çocuklara eleştirel yaklaşımın olağan karşılandığı bir toplumun bireyleriyiz. Önce, “Ne yanlış?” ya da “Neyin düzeltilmesi gerek” diyerek bakma alışkanlığımız var. Oysa bu anlayışı ters çevirmekle çok şey değişebilir. Kendiniz hakkında iyi hissettiğiniz zaman doğal olarak daha fazla şey yapmak daha fazla genişlemek, büyüme, yeni alışkanlıklar geliştirmek

istersiniz. Bu yeni bir düşünce kalıbı geliştirmek demektir.

Bu süreçte anne baba olarak kullanılan dil çok önemlidir.

“Senin bunu başaracağından kesinlikle eminim. %100 yaparsın.” demenin çok iddialı olduğunu düşünüyorum. Çünkü çocuğunuzun o konuda başarılı olacağını kesin bir kanıtı yoktur. Çocuğunuzun baskı

altında tutmak yerine; “Başaracağına inanıyorum. Bir çözüm yolu bulabilirsin Sana nasıl yardımcı olabilirim?” gibi sözlerle destek veren bir yaklaşım, olay hakkındaki sorumluluğun çocuğa ait olduğunu ama anne baba olarak sizin de çocuğunuzun arkasında olduğunuz duygusunu verecektir. Böyle bir durumda çocuk, sorumluluk almayı öğrenerek yaratıcılığını kullanarak sorun çözme yeteneğini geliştirir.

İkinci adım olarak ergen çocuğunuzun duygusal zekâsını geliştirmesine yardımcı olabilirsiniz. Duygusal zekâ, bir durum karşısında kişinin kendi duygu ve düşüncelerini tanımlaması demektir. Tabii bu aynı zamanda karşısındaki kişinin de duygu ve düşüncelerini tanımlaması anlamına da gelir.

Ergen çocuklara yaşadığı olay hakkında ne hissettiği sorulduğunda genelde verdikleri yanıt; “İyi

Duyguları net tanımlamak çözüm olasılığını artırır.

hissettim.” ya da “Kötü hissettim.” şeklinde olmaktadır. Bu tanımlama ile sorunlara çözüm bulmak çok zordur.

Bir örnekle açıklamak gerekirse; durumunu yalnızca “hastayım” sözcüğüyle ifade eden bir insanın hastalığını belirleyebilmeniz ve tedavi etmeniz mümkün değildir. Çünkü her hastalığın

tedavi yolları farklıdır ve teşhisin yapılabilmesi için tanı çok önemlidir. Yani yalnızca “kötü hissettim” ifadesiyle çözüme ulaşamayız.

Bu olay karşısında ben gerçekten ne hissettim? Kötü hissetmemin ardındaki belirleyici duygu nedir? Kızgınlık mı? Kıskançlık mı? Suçluluk mu? Yoksa bıkkınlık mı? Çünkü kızgınlığa bulacağınız çözümle, suçluluk hissine bulacağınız çözüm çok farklı olacaktır. Duyguları net tanımlamak çözüm olasılığını artırır. O halde çocuğunuzun duygusal zekâsının gelişmesine bir detektif ya da bilim adamı edası ile sorular sorarak yardımcı olabilirsiniz. Yargılamadan, eleştirmeden merakla birlikte keşif yapma ortamı yaratmak çok etkili bir yaklaşım olacaktır.

Yaşam olduğu gibidir...

Zorluklardan kaçamazsınız, ancak onları yönetmeyi öğrenebilirsiniz... •

nilaykaratosunbd@gmail.com

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

Şamanizm

Türklerin, dünya ve evren görüşünü tarih boyunca şekillendiren Türk halk kültürünün oluşmasında çok önemli bir yere sahip bulunan Şamanizmin nasıl bir dini inanç sistemi olduğunu gözden geçirmekte yarar var.

Gök-Tanrı Dinine mensup olan Türkler, zamanla Orta Asya'da ortaya çıkan Şamanizm ile inançlarını kaynaştırarak, Altay yöresinde ve Sibiryta bölgesinde uzun süre inançlarını yaşamın her alanında sürdürdüler.

İnsanı kötü ruhlardan korumaya çabalayan Şaman'ın, özel ruhsal yeteneklere sahip olduğuna inanılır.

Samanizmin temel anlayışında, ruhlarla doğa ve insanlar arasında devamlı olan bir bağlantı bulunduğu inancı vardır. İnanç önderlerine eski Türklerde "Kam" denilmekteydi.

Kaşgarlı Mahmut, Türk kültürünün temel kaynak eseri Divan-ü Lügat-it Türk'de "kam" sözcüğünü "kâhin" olarak tercüme etmiştir. Kam yerine şaman sözcüğü daha sonra kullanılmaya başlamış. "kâhin" olarak tercüme etmiştir.

Rus araştırmacıları, Sibiryaya ve Atay yöresinde yaptığı araştırmalarda Tunguzlardan Şaman sözcüğünü duyduklarını ifade etmişlerdir.

Şamanizm felekesesi, ruhun kalıcı ve sonsuz olduğu, bedenin ge-

çici olduğu anlayışı ile iyilik ve kötülük temelinde yaşamın maddi ve manevi olarak yorumlanması, değerlendirilmesi ve bunlara ilişkin uygulamaları içermektedir.

Şamanlar'ın koruyucu ruha sahip

ölmüş atalarına "Aruu Körmesler" denilmekte, evleri ve insanları tehlikelerden koruyucu olarak düşünülmektedir. Altaylılar "Evin Muhafızı" olarak isimlendirdikleri şaman için şöyle demekteler:

"Kızıl ağaç sahipli / Üç boğumlu Bay Kürmüş / Ata olup kotuyan, / Aygır olup güden, / Çadırın koruyucusu, / Yazgının kötüsüne yol vermiyorsun..."

"Öldükten sonra vücudumuz çürüyecek, ruhumuz yer yüzünde son-

suza dek yaşayacak” diye düşünen Altaylı Şaman, Şaman’ın koruyucu ruhu, ölümünden yedi gün sonra ve yedi yıl sonra bile kabilesini korumaya gelir” diye düşünülmektedir.

Gökleri çadır, güneşi bayrak kabul eden Altaylı Türkler, gelişmiş ruhsal kültürleri ile dünya ile iç içe yaşamaya inanmışlardır. Şaman ayinleri bu inancın yüksek örnekleriyle örülmüş ve korunmuştur.

Şaman, kendine özgü yol ve yöntemlerle ulaştığı vecd sonucunda, ruhsal yönden yükseliş, iniş ve çıkışlarla, Tanrı, insan ve ruhlar arasında aracılık yapma kudretine sahip bir kişi olarak toplumda özel bir saygınlık ve değer kazanmıştır. İnsanı manevi yönden rahata ve huzura kavuşturmak için kötü ruhlardan kurtarmaya ve korumaya çabalayan Şaman’ın, manevi yönden özel ruhsal yeteneklere ve duygulara sahip olduğuna inanılır.

Klasik Dinler Tarihi’nde Şamanizm inancına göre “Tanrılar insanları, yönetimleri altında bulundurdıkları ruhlarla etkilemektedir.” Güneş ve ay tutulması esnasında kötü ruhlara, Güneş ve Ay’ı karanlıklar dünyasına sürüklemek isterler. Davulunu ve asasını alan Şaman çıkardığı güçlü ve tempolu seslerle kötü ruhlara kovarak Güneş’i ve Ay’ı kurtarır.

Şamanı ve şamanizmi anlamak için, su, toprak, yağmur, ateş, gök, yer, güneş, yıldızlar, iyilik tanrısı Ülgen, kıl köprü, göğe yükselme,

uçmak, uçan atlar, kutsal kitaplarda bu konularda yer alan hususlar, şifa ayinleri, semboller ve sırları, ezoterik bilgiler, saklı enerjileri, falcılık, alkış, doğum, ölüm, beden, kehanet,

Bir şamana ait özel giysi ve eşyalar

kürek kemiği gerçeği, ruh, insan ve medyumsal yaşam konularında sosyolojik, psikolojik, kültürel, etnoğrafik ve inançsal araştırmalar yapmak gerekir. Günümüzde geleceği anlamak geçmişini araştırmakla olanaklıdır.

Yer yüzü ve gök yüzü arasında bir köprü oluşturan Şamanlar, ayinler ve ritüellerle ruhlardan aldığı etkiler, algılar ve bilgiler sayesinde insanları ruhen-manen eğitirken gelecek hakkında da bilgi verebilmekte ve gönüllere seslenmektedirler. Şamanlar, kutsal ruhla kutsal amaçlara hizmet ederek insanı ve dünyayı iyilik yolunda korumayı ve manen yüceltmeyi amaç edinirler. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Atlas'ın Yükü Hepimizin Yükü!

Yazan: BERK YÜKSEL

*Dünyanın bittiği bir yerlerde
Güzel sesli akşam perilerinin
karşısında
Dimdik durup ayakta tutuyor göğü
Başı ve yorulmaz kolları üstünde.
Akıllı Zeus'un ona ayırdığı kader bu.”
“Bu Atlas görür denizin bütün
uçurumlarını,
Ve koca direkleri omuzlarında taşır,
Yeri göğü birbirinden ayıran
direkleri.
(Odysseia I, 53-55)*

“Atlas, Yunan mitolojisinde göğün taşıyıcısı, Titan Iapetos ile Klymene'nin 13 çocuğundan en güçlü olanıdır. Prometheus'un kardeşidir. Olympos'a saldırdığı için Zeus tarafından gökkubbeyi omuzlarında taşımakla cezalandırılmıştır. Zeus onu bir dağ haline getirmiş göğü de omuzları üstünde tutmaya mahkûm etmiştir. Bu mitolojik dayanakla tıpta kafatasını taşıyan ilk omura da atlas adı verilmiştir.”

Atlas sanıldığı gibi dünyayı sırtında taşımakla değil, göğü tutan sütunları taşımakla cezalandırılmıştır. “Poseidon Platon’a göre Atlantis’in kurucusu ve Atlas’ın babasıdır.”

Atlas mitosunun kadim çağlarda kökenleri vardır. Herkül ile aralarında geçen olay şöyle anlatılır:

“Tanrıların kralı Zeus Atlas’a çok kızmıştı. Bunun nedeni Atlas’ın koca tanrı Zeus ile savaşmak istemesiydi. Koca tanrı, Atlas’a büyük bir ceza verdi; Atlas, sonsuza kadar gökkubbeyi sırtında taşımalıydı! Bu yorucu görevden kurtulmak isteyen Atlas, Herkül kendisinden yardım isteyince sinsice bir plan yaptı. Herkül bir bahçede bir ejderhanın koruduğu üç altın elmayı ele geçirmek istiyordu. Hera, Yaşam Ağacı’nın altın elmalarını koruması için yüzlerce başa sahip bir ejderha olan Ladon’u görevlendirmişti. Atlas, Herkül’e kendisi dönünceye kadar

Atlas, Yunan mitolojisinde göğün taşıyıcısı, Titan Iapetos ile Klymene’nin 13 çocuğundan en güçlü olanıdır.

gökkubbeyi sırtında taşırsa elmaları ona getireceğini söyledi. Atlas elmaları aldı ve geldi. Herkül'e: 'Sen taşımaya devam et!' dedi. Bunun üzerine Herkül taşımayı kabul etti ama sırtına bir omuzluk yerleştirene kadar birkaç dakika Atlas'ın tutmasını istedi. Atlas alır almaz Herkül kaçtı ve Atlas kandırıldığını anladı.'

Bir başka anlatımda; "Titanlar Olimposlulara karşı isyan edince Zeus, Atlas'ı gökyüzünü taşıma cezasına çarptırdı. Bununla birlikte, Atlas çoğunlukla küre şeklinde bir şey taşırken tasvir edilir, en mükemmeli de Flaman Mercator'un toplu halde yayınlanan haritalarının kapağında kullanılır. Daha yakından bakılırsa bu kürenin aslında Dünya değil, gökkube olduğu görülecektir. Ayrıca Mercator, kitabının adını Titan'dan değil, ilk kez 'göksel' küreyi ürettiği kabul edilen filozof, Moritanya Kralı Atlas'tan almıştır." "Dik-

kat edilirse, bunun Dünya değil, gökkube olduğu fark edilecektir" diyor Cahillikler Kitabı.

Atlas Homeros'a göre de yeri göğü birbirinden ayıran direkleri taşır. Atlas omuzlarında dünyayı değil gökkubbeyi taşır. "Mısır inanç sisteminde yer alan "Şu" adını "kaldırmak" anlamına gelen bir sözcükten alır, Yunan mitolojisindeki Atlas gibi gökyüzünü taşır. "Şu" "Tefnut" (nem, yağış) gibi İlk tanrı, Re (Ra)-Atum'dan ortaya çıkar. Aslında Şu havayı ve ışığı sembolize eder. Yer tanrısı Geb ile Gök tanrıçası Nut birleşmelerini engellemek için arada bir engel olarak durmaktadır."

Mitolojik hikâyeler ile yaşanan zaman arasında her zaman bağ kurulabilir. Daima paralellikler vardır. Yeni sözde Zeus'ların karşısına dikilmek cesaret istese de her daim yeni Atlaslar da çıkacaktır. Akıl ve zekâ, özgürlük, kaderini kendi elinle dönüştürme, cesaret, erdem ve mücadele süreklidir. Bu mit bu şekilde yorumlanırsa

**"Bütün dünyanın,
göklerin, derinliklerin
yükü Atlas'ın omuzlarında.
Ona verilen ceza
kibrini kırmak
içindir."**

her daim yeni güç ve kudret sahipleri hür iradeye pranga vurmaya çalışacaktır. Bireylere düşen bu meczupları tarihin tozlu raflarından dahi silinecek şekilde hiçliğe yolcu etmektir.

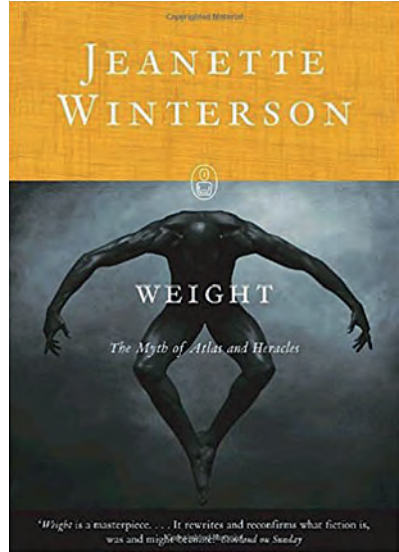
Jeanett Winterson, “Atlas’ın Yüğü” adlı eserinde farklı çıkarımlar yapıyor bu mitten. “*Winterson’ın mitinde öne çıkan nokta, Atlas’ın konumu. Bütün dünyanın, göklerin, derinliklerin yükü Atlas’ın omuzlarında. Ona verilen ceza kibrini kırmak içindir. Ve nitekim azgın yürekli kahramanın kibri kırılır: ‘Dünyanın altında böyle iki büklüm dururken insanların bütün sorunları gelir kulağıma, onlar kendi paylarına düşeni sorguladıkça, her şeyin boş olduğunu daha çok anlarıım.’*”

“*Winterson’ın Atlas’ı, adeta bir dağ gibidir. Gücünden dolayı değil, suskunluğundan dolayı. Atlas, düşünür durur. Yaşadıkları Atlas’a, varoluşun sınırlarını bozulmuş bir plak gibi sürekli fısıldar... Yazar, Atlas’ın güçlü ama özgür olmadığına dikkat çeker. Atlas ise özgürlüğü var olmayan bir ülke olduğunu çoktan kabul etmiştir.*”

“*Zeus, Atlas’a dünyayı veya gökkubbeyi değil, varlığını ceza olarak yüklemiştir. Var olduğunu unutamayacağı bir ağırlığın altında olmasıdır onun bitmeyen cezası.*”

Sorumluk, var olmak, sorgulamak, nedenlerle, niçinlerle çinden çıkamayacağı bir sarmalda düşünür durur koca Titan.

Hayat bir armağan mı, yoksa bir yük mü? Hakkı ile tamamlan-

Jeanett Winterson, “Atlas’ın Yüğü” adlı eserinde bu mitten farklı çıkarımlar yapıyor.

ması gerekli bir serüven mi yoksa üstlenilen bir görev mi? Hayat, yel değirmenleri ile bitmek tükenmek bilmeyen bir savaş mı yoksa biricik barış yapacağı kişinin kendi olduğunun algılanması mı? Değişimin kişinin kendisinden ailesine ve topluma yayılacağını idrak etmek mi, yoksa önüne gelene nasihat etmenin kolaylığına sapsak mı? Asıl mesele budur. Bizim yaşama bakışımız, bizim maceramızın yönünü tayin eder. Atlas’ın çekeceği

çilenin sonu yok gibi gözükme-
dir. O geçirdiği düşünce aşamasının
hakkını verir ise kendini bağladığı
kendi sınırlarını yine kendi eli ile
un ufak edebilirse sonsuzluğa kadar
süreceğini farz ettiği görevini,
aslında kendisinin üstlendiğini fark
edecektir.

lıktan, bayağılıktan, bağınazlıktan,
klişelerden, kolaycılıktan, ebeveyn
yaşamları kopyalamaktan kurtul-
maktır, kudretli Atlas'ın iki büklüm
halde bize hatırlattığı. Gözleri yeni
bir gerçekliğe açmak, bakmak değil
özün ile görebilmektir. Bireyin
kendi koyduğu sınırları yine kendi

yıkmasıdır. Yeni arzular,
yeni farkındalıklar, yenilenmiş
ve yeniden doğmuş bir algıyla yaşama farklı
bir bağlantı kurmak, ezber
yaşam biçimleri ezber
yükleri atıp hür sorumlulukları,
hür görevleri üstlenmektir. Toplumun,
ailenin, çevrenin bireyin üzerine
yüklediği sözde beklentiler kümesini
alaşağı etmektir.

Atlas'ın görevi, yükü başkasının omzuna bırakıp gitmek değil, yük gözüken ağır görevin üstesinden hakkı ile gelmektir.

Başkasının sorumluluğunu ebe-
diyete kadar taşımak mıdır Atlas'ın
görevi, yoksa bunun bilincine varıp
dur diyebilmek midir? Yükü başka-
sının omzuna bırakıp gitmek değil,
yük gözüken ağır görevin üstesin-
den hakkı ile gelmektir. Doğduktan
sonra sonsuza kadar aynı kişi ol-
maktan ve aynı düşünmekten, aynı-

Atlas'ın yükü bizim yükü-
müzdür, kişi umudunu asla
yitirmeden düşünceden ey-
leme geçen yenilenmesi ile bu yükü
hafifletir. Atlas ebedi bir köleden,
hür bir kahramana bizde dönüşür.
Yaşamın sonu herkesin kendi sına-
vının sonudur.

Ölüm için bir ozan şöyle der:

*“Ölmek değildir ömrümüzün
en feci işi, müşkül budur ki ölme-
den evvel ölür kişi.”*

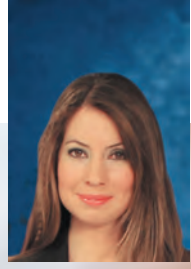
*“Yaşamın ve çalışmanın temel
amacı, kişinin başlangıçta olma-
dığı kişi olmasıdır.” M. Foucault •*

Kaynakça:

Atlas'ın bitmeyen cezası: Burcu Aktaş
Atlas'ın Yükü; Jeanette Winterson
Atlantis, Platon'un eserlerinde Atlantis; Erhan Altunay
Cabillikler Kitabı; John Lloyd ile John Mitchinson
[http://tr.wikipedia.org/wiki/Atlas_\(mitoloji\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Atlas_(mitoloji))

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Almanya'da Yoksulluk Alarmı

Almanya'da yoksulluk riski altındaki çocukların sayısı artıyor. Federal İstatistik Dairesi'nin verilerine göre, 2016 yılında 18 yaşından küçük her beş gençten birinin yoksul olduğu ortaya çıktı. Emekliler de yoksulluk tehdidi ile karşı karşıya. Özellikle yalnız yaşayan emekli kadınların gelecekte yoksulluk riski içinde olduğu belirlendi. Ülkede aylık geliri 2 bin 35 avroyu

geçmeyen 14 yaşından küçük iki çocuklu aileler yoksul sayılıyor.

2 Yunan Adalarında Turizm Şikayeti

Dünyanın dört bir yanından turist akınına uğrayan Yunan Adası Santorini sakinlerinden şikayet var. Ada sakinleri alt yapı yetersizliği

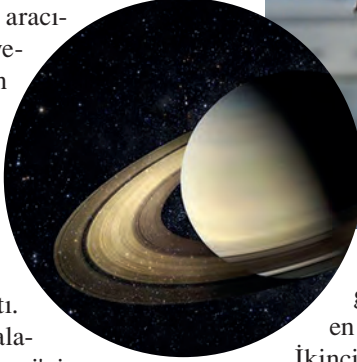
nedeniyle turist sayısının kontrol altına alınmasını ve adaya gelecekler için planlı bir çizelge uygu-

lanmasını istiyor. Adaya yalnızca yolcu gemileriyle 9 bine yakın turist geliyor. Her yaz Türk bandıralılar da dahil on binlerce özel tekne yanaşiyor. Uçakla gelenlerin sayısı ise 400 bine ulaşmış durumda.

3 Satürn Halkaları ile İlgili Yeni Bulgu

Cassini uzay aracının topladığı ve-rileri inceleyen bilim insanları, Satürn'ün halkalarının sadece 100 milyon yıllık olabileceği sonucuna ulaştı.

Bu bilgi, halkaların Güneş Sistemi'nin doğuşundan sonra meydana geldiğini gösteriyor. NASA'nın uzay aracı Cassini, 13 yıldır Satürn'ün yörüngesinde dolaşiyor. Temmuz 2004'ten bu yana Satürn ve bilinen 62 uydusu hakkında bilgi toplayan Cassini, kalan yakıtıyla gezegene ancak 2 kez daha yaklaşabilecek. Cassini'nin, 15 Eylül'de gezegenin atmosferine girerek kendini yok etmesi planlanıyor.

aktörün toplam geliri 488,5 milyon doları bulurken, en fazla kazanan 10 aktristin toplam geliri ise 172,5 milyon oldu. Dünyanın en çok kazanan 29 oyuncusunun 20'si erkek.

Mark Wahlberg

68 milyon dolarlık geliriyle Mark Wahlberg en çok kazanan oyuncu oldu.

İkinci ve üçüncü sırada Dwayne Johnson 65 milyon dolar ve Vin Diesel de 54,5 milyon dolarlık gelirleriyle yer aldı. İlk on isim arasına kadın oyuncular giremedi. Listeye 15. sıradan giren Emma Stone 26 milyon Dolar'lık geliriyle dünyanın en çok kazanan kadın oyuncusu oldu.

5 Charles Aznavour Şöhretler Kaldırımında

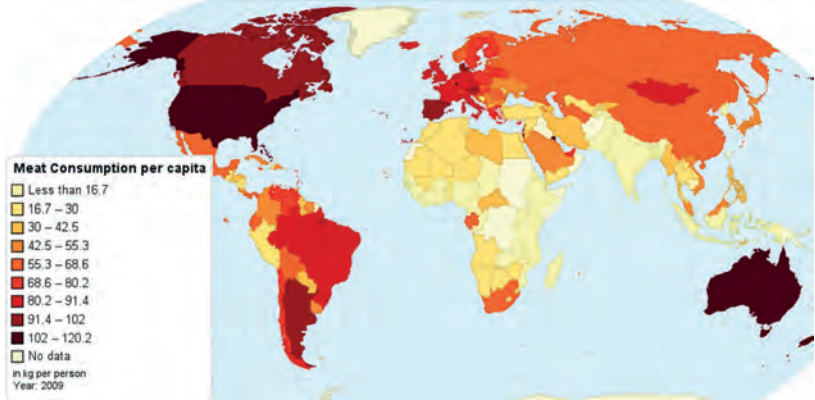
4 En Çok Kazanan Sinema Oyuncuları

Amerikan iş dünyası ve ekonomi dergisi Forbes, son bir yıl içerisinde en çok gelir elde eden sinema oyuncularının isimlerini belirledi. Listeye göre, en fazla kazanan 10

2400'ün üzerinde ünlünün adına bir yıldızın bulunduğu Hollywood'un meşhur kaldırımına yeni bir isim daha eklendi. Dünyaca ünlü Fransız şarkıcı Charles Aznavour'un adı şöhretler kaldırımına yazıldı. Fransız şarkıcı, dileklerinden birini gerçekleştirdiği için çok mutlu olduğunu söyledi. 93 yaşındaki şarkıcı Aznavour, 20. yüzyılın en önemli varyete sanatçısı olarak kabul ediliyor. Ünlü müzisyen, 70 yıllık kariyeri boyunca farklı dillerde 1300'ün üzerinde şarkı besteledi. Sanatçının albümleri 180 milyonun üzerinde satış yaptı.

6 Dünya Et Tüketim Haritası

İngiliz Telegraph Gazetesi, Türkiye'nin de yer aldığı dünyanın et tüketim haritasını çıkardı. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü tarafından "The State of Food and Agriculture" adlı çalışmanın verilerinin kullanıldığı haritaya göre; bir yılda kişi başına düşen et miktarının en fazla olduğu ülke 120,2

kilogram ile Amerika Birleşik Devletleri. 4 kilogram ile Bangladeş en az et tüketiminin olduğu ülke. Verilere göre; Türkiye'de ise bir yılda kişi başına düşen et tüketim miktarının 25,3 kilogram olduğu belirlendi.

7 288 Gün Uzayda Kaldı

57 yaşındaki Amerikalı astronot Dr. Peggy Whitson, uzay istasyonundaki görevini tamamlamasının ardından rekorlarla dünyaya döndü. Whitson 288 günün ardından uzay istasyonundan ayrılarak iki meslektaşıyla birlikte Soyuz kapsülü ile Kazakistan'a iniş yaptı. Whitson, bu görevindeki 288 günle birlikte

toplamda 665 gün uzayda kalarak "uzayda en uzun süreli kalan Amerikalı" ve "uzayda en uzun süre kalan kadın" ünvanlarının da sahibi oldu. Aynı zamanda "Uzaya giden en yaşlı kadın" olan Dr. Whitson'ın "en çok uzay yürüyüşü yapan kadın" rekoru da bulunuyor.

8 Bunamaya Karşı Bilgisayar Oyunu

Bilim insanları, dementia (bunama) hastalığının ilk belirtilerinden biri olan yön bulma yeteneğini

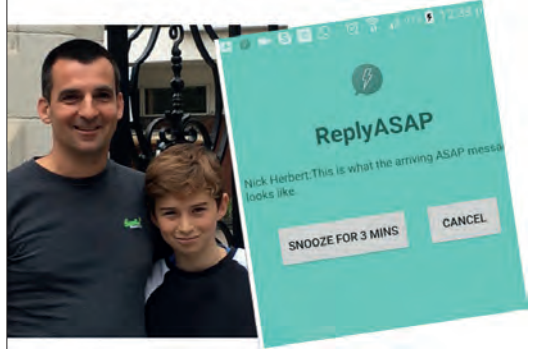

ölçmek için bir bilgisayar oyunu tasarladı. "Sea Hero Quest VR" isimli oyunda bir botun kaptanlığını yapıyorsunuz. Amaç, yön duygusunu kullanarak, karmaşık su yollarından, ıssız adalardan ve buzlu okyanuslardan geçip alanın krokiğini çıkarmak. Siz oynarken veriler, sinirbilimciler tarafından değerlendirilmek üzere toplanıyor.

9 Erişilemeyen Evlat Uygulaması

İngiltere'de bir baba, 13 yaşındaki oğlunun telefon mesajla-

rına cevap vermemesi üzerine bir uygulama geliştirdi. Nick Herbert, oğlunun telefonunu sessize alarak sürekli oyun oynadığını, bunun da onu "çıldırttığını" söylüyor. Herbert'in geliştirdiği ReplyAsap (Hemen Cevap Ver) adlı uygulama, cevap verilene kadar telefondaki bütün uyarı tonları ve alarmların bir anda ve en yüksek ses sevi-

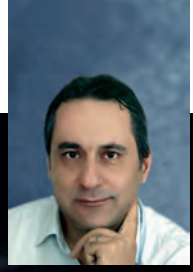

yesinde çalmasına neden oluyor. Mesaja cevap verene kadar da telefon çalmayı sürdürüyor. Telefon kilitleniyor ve başka uygulamaları kullanmak da mümkün olmuyor.

10 Koku Tesbit Eden Bilgisayar

ABD'deki biyoteknoloji şirketi Koniku'nun kurucusu Nijeryalı Oshi Agabi, fare nöronlarıyla çalışan bir bilgisayar sistemi geliştirdiklerini, bu sistemin patlayıcıların kokusunu tanıdığını ve mevcut havalımanı güvenliğinin yerine kullanılabilirliğini söyledi. "Koniku Kore" adlı modem büyüklüğündeki cihazın gelecekte robotların beynine temel oluşturması öngörülüyor. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

Yahudilerde, Hristiyanlarda, Müslümanlarda Mesih ve Mehdi Öğretisi

Son yıllarda, Mesih ve Mehdi kavramları çok sık bir şekilde gündeme gelmektedir. Özellikle de terör örgütü IŞİD ile mücadelenin başlamasıyla, söz konusu kavramlar, konuşmalarda, yazılarda kullanılmaktadır. Bu nedenle, konuyu özetleyerek irdelemekte yarar var. Yahudilikte ve Hristiyanlıkta 'Mesih' olarak bilinen 'Kurtarıcı', İslam'da 'Mehdi' adıyla geçmektedir.

Yahudilikte ve Hristiyanlıkta Mesih hakkındaki öğretiler tarih boyunca Müslümanlar tarafından da kullanılır, inanılır olmuştur. Bu öğretinin etkisi altındaki kimi Müslüman toplumlar, sıkıntıya düştüklerinde Mehdi ve Mesih'i kurtarıcı olarak beklemişlerdir.

Ancak Mesih'in, İslam'da çok farklı şekilde yorumlandığını, Mesih ile Mehdi'nin birbirine karıştırıldığını vurgulamak gerekiyor.

Mesih ve Mehdi kısaca kurtarıcıdır. Yahudilikte Mesih'in sadece gelmesinden önce olacaklar değil gelişinden sonra yaşanacaklar da belirlenmiştir. Yahudilere göre, Mesih öncesinde insanlarda utanma duygusu azalacak, ahlâksızlık artacak, dini inançlar körelecek, Tanrı düşmanları Kudüs'e saldıracaktır. Ayrıca Bilginler Meclisi fahişelerin akınına uğrayacak, kutsal kitap Tevrat bilginlerinde de bilgi tükenecektir. Büyükler küçükleri

sevmeyecek, küçükler de büyükleri saymayacaktır. Dünyada kuraklık hâkim olacak, salgın hastalıklar baş gösterecek, savaşlar yayılacak, felaketler üst üste gelecektir. Yahudilerin kutsalları düşmanların istilasına uğrayacaktır. İşte bunlar Mesih'in geleceğinin habercisidir. Yahudilere göre Mesih Tanrı'nın dünyadaki temsilcisidir. Yahudiler, Mesih'in sadece kendilerini değil diğer toplumları da yöneteceğine inanmışlardır. Mesih'e inanmayanlar Tanrı'nın

gazabına uğrayacak, inananlar ise rahmetini alacaktır.

Mesih dünyayı Yahudi inancında çok önemli bir yeri olan Siyon (Sion) Tepe-sinden yönetecektir. Tanrı'nın evini Siyon Tepesine kuracağına inanılan Mesih, dünyaya yepyeni bir düzen getirecek, savaşlar ortadan kalkacak, kavimler birbirine düşmanlık

Yahudiler, Mesih'in sadece kendilerini değil diğer toplumları da yöneteceğine inanmışlardır.

Simon Bar Kohba, Romalılara karşı başlatılan MS 132-135 yılları arasındaki isyanın önderi olarak Mesihliğini ilan etmiş, sahte Mesihliği 3 yıl sürmüştür.

etmeyecektir. Mesih, dünyaya yeni bir dini ve ahlaki değerler getirdiği için de kuraklık kalkacak, verim ve zenginlik aratacak, çöller suyun fışkırdığı, meyve ağaçlarının kapladığı alanlara dönüşecek, dağlardan şarap, tepelerden süt akacaktır. Kurt ile kuzunun beraber yaşayacağı, ayın güneş gibi parlak, güneşin de eskisinden kat ve kat daha ışıklı olduğu günler başlayacaktır. Mesih ayrıca dört bir yana dağılmış İsrailoğullarını bir araya toplayacaktır.

Mesih'ten önce ise habercisi İlya'nın geleceğine inanılır. İlya, Mesih'ten 3 gün önce Filistin dağlarında belirerek, Mesih'i müjdeleyecektir. Mesih'in gelişi ile de İlya ona hizmet edecek, dini sorunları çözecek, Yahudilerin aile hayatını düzenleyecektir.

Mesih döneminin ne kadar süreceği konusunda bir bilgi yoktur. Mesih'in ölümünden sonra ise tüm insanlar ve canlılar ölecektir. Ayrıca dünyayı günlerce sürecek bir sessizlik kaplayacaktır.

Tüm bu öğretilere rağmen Mesih'in kim olacağı ve ne zaman geleceği konusunda da bilgi verilmemiştir. İşte bu durumdan do-

layıdır ki, tarih boyunca Yahudiler arasından çok sayıda sahte Mesih çıkmıştır. Bunlardan en tanınanları, milattan sonra 44 yılında ortaya çıkan ve Romalılar tarafından öldürülen Theudus ve yine milattan sonra 66-70 yıllarında Romalılara karşı isyan yürüten Menahem'dir. Aynı yüzyılda yaklaşık 60 sahte Mesih ortaya çıkmıştır.

Simon Bar Kohba, Romalılara karşı başlatılan milattan sonra 132-135 yılları arasındaki isyanın önderi olarak Mesihliğini ilan etmiştir. Bu sahte Mesihlik 3 yıl sürmüştür.

Giritli bir Yahudi olan Moşe de, milattan sonra 441'de Mesih olduğunu ileri sürüp, kendisine inananları tepe üstü denize atlamaya ikna etmiştir. Bunlardan bazıları'nın boğulması üzerine Yahudiler Moşe'yi aramaya başlayınca sahte Mesih ortadan kaybolmuştur.

Milattan sonra 740 yıllarında ortaya çıkan Serene adlı Yahudi ise dönemin Halifesi Yezid tarafından yakalanınca sahte Mesih olduğunu kabul etmiştir.

Milattan sonra 1160 yılında İran'da ortaya çıkan David Alroy'un yanı sıra daha sonraki yüzyıllarda

ortaya çıkan Abraham Abulofya, David Rubeni ve Samuel Molto da, bilinen sahte Mesihlerdendir.

Unutmadan Yahudilerdeki Mesih öğretisinin nerelerden kaynaklandığına ilişkin bir konuya daha değinelim. Her ne kadar Mesih öğretisinin Yahudiliğin kutsal kitabında, dinin bizzat içinde olduğu söylene de, bazı kaynaklara

ği yönünde tezleri de hatırlatmakta yarar var.

Yahudilerde bu kadar çok sahte Mesih'in çıkmasının ve Mesih beklentisinin nedeni de irdelenmiştir. Bazı çevrelere göre bu durum, milattan önce 157 yılında kurulan Yahudi devletinin milattan sonra 70 yılında Romalılar tarafından yıkılması üzerine bu tarihten, İsrail devletinin kurulduğu 1948'e kadar

Yahudiler hep sürgünde ve başka güçlerin egemenliği altında yaşamak zorunda kalmasından kaynaklanmaktadır.

Yahudileri kurtaracağına inanılan Mesih, Hristiyanlara göre Hazreti İsa peygamberdir. Tevrat'ta anla-

Hristiyan inancının temelinde Mesih'in, yani Hazreti İsa'nın 2 kez dünyaya gelişi vardır.

göre Yahudiler, milattan önce 586 yılında girdikleri Babil esaretinden kendilerini kurtaran İranlıların yönetiminde kaldıkları yaklaşık 2 yüzyıllık süre boyunca onların Zerdüştlük dinindeki bazı öğretilerden etkilenmişlerdir. Bu öğretilerden biri de, Mesih inancıdır. Dolayısıyla Mesih inancının Yahudilere Zerdüştlük dininden geçtiği düşünülmektedir. Ayrıca Eski Mısır inanışlarında da Mesih beklentisi olması nedeniyle Yahudilerin bunlardan da etkilendi-

tılan vasıflar Hazreti İsa'da vardır. Ancak İsa'nın sadece Yahudileri değil tüm insanları kurtaracağını söylemesi hayal kırıklığı yaratmıştır. Bunun üzerine Yahudiler, halkın inancını bozduğu ve kendi inanışlarına aykırı davrandığı gerekçesiyle Hazreti İsa'yı Romalılara ihbar ederek, çarmıha gerilmesini sağlamışlardır. Hazreti İsa'nın ölümünden 3 gün sonra dirilip taraftarlarına hitap ettiğini düşünen Hristiyanlar, peygamberin daha sonra 'Babası-

nın' yani Tanrı'nın yanına çıkarak sağ tarafına oturduğuna inanırlar. Hristiyanlara göre, şartlar oluştuğunda Hazreti İsa tekrar dünyaya gelerek, insanlığı kurtaracaktır.

Dolayısıyla Hristiyan inancının temelinde Mesih'in, yani Hazreti İsa'nın 2 kez dünyaya gelişi vardır. İlk gelişinde hakarete, ihanete uğramış ve başarısız olmuştur. Dün-

yanın sonuna doğru ise ikinci kez gelerek, başarıya ulaşacak ve görevini tamamlayacaktır. Hristiyanlara göre Hazreti İsa'nın dünyaya dönüşünden önce ise ona düşman olan 'Deccal' çıkaracaktır. Hazreti İsa, Mesih olarak

geri geldiğinde, ölümlerin dirileceğine, 'Bin Yıllık Tanrı Krallığı'nı kuracağına ve tüm düşmanlar yok edilinceye kadar hüküm süreceğine inanılır.

Buraya kadar, çok fazla ayrıntıya girmeden Yahudiler ve Hristiyanlar için Mesih yani Kurtarıcı

kavramını özetlemeye çalıştık.

Yahudilikte sistemleşen, Hristiyanlıkta ise ilk defa Hazreti İsa ile gerçekleşen Mesih inancı, İslam'da, Müslümanlar arasında 'Mehdi' olarak yayılmıştır. İslam'ın kutsal kitabı Kuran, Hristiyanların ve Yahudilerin Mesih inancına açıkça yer vermemiştir. Ancak Mehdi inancına bağlı olarak Mesih düşüncesi gerek

İslam'ın kutsal kitabı Kuran, Hristiyanların ve Yahudilerin Mesih inancına açıkça yer vermemiştir.

Müslümanlar arasında gerek İslam kültüründe gerekse İslam âlimleri arasında dikkate alınacak bir yer bulmuştur.

İslam'da Mesih ve Mehdi kavramlarını bir başka yazıda ele alacağız. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Bizim dinimiz en mâkul ve en tabîî bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabîî olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lâzımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur.

M. Kemal Atatürk

Bilinçaltı

Uzm. Psk. Sedem Demir

Çocuklarda Motor Becerileri

Çocuk gelişiminin en önemli kilometre taşlarından biri ince ve kaba motor becerileridir. İnce ve kaba motor becerileri geliştikçe, çocuklar kendilerini çevreleyen dünyayı keşfedip özgürlüklerinin sınırlarını yeniden tanımlarlar. Bu sosyal, duygusal ve bilişsel yeteneklerin (soyut kavramları anlayabilmek, sorun çözme yetenekleri ve dikkat süresi gibi) gelişiminin doğru ve zamanında olmasına yardımcı olur.

Kaba motor becerileri büyük kaslarımızın bulunduğu vücut parçalarının (kol ve bacaklar gibi) hareketi olarak tanımlanırken; ince motor becerileri daha küçük kasların hareketi yani el ve bilek hareketleri olarak tanımlanabilir.

Doğduktan sonra onların her şeyi ilk defa deneyimlediğini unutmamalı ve onlara karşı sabırlı olmalısınız.

Motor becerileri doğdu-
muz anda gelişmeye başlar. Kaba
motor becerileri kendini ilk olarak
çocuğunuzun başını dik tutmasıyla,
başını çevirmesiyle, yatarken
yanlara dönebilmesiyle gösterir. Bu
beceriler, yenilerinin öğrenilmesi
için zemin hazırlanır. Örneğin,
düşmeden oturmaya, emeklemeyi,
daha sonraları eşyalara tutunarak
ayağa kalkabilmeyi ve sonunda da
yürümeyi öğrenir.

İnce motor becerileri ise çocuk-
ların nesnelere kavrayıp ağızlarına
götürmek istemeleriyle başlar. Daha
sonraları el ve parmak kasları geli-
şikçe (dördüncü ay civarında) el-göz
koordinasyonu kurulur, hareket
eden nesnelere gözle takip edilirken
yakalanabilir. İnce motor becerileri
özellikle çocuğun okul hazırlığı
için de çok önemlidir
çünkü bu beceriler
yazı yazmayı öğren-
meye zemin hazır-
layan becerilerdir.
İnce motor becerileri
nesnelere kavramakla
başlar kaşık tutmak,
ambalajlar açmak,
makas tutmak gibi
becerileri öğrenmeye
kadar uzanır.

Çocukların motor gelişimini
desteklemek için ebeveynlerin
yapabileceği bazı egzersizler
vardır. Çocukların bedenlerine
uygun el ve ayak
egzersizleri
yaptırılabilir,
örneğin bacak-

ları dizlere kadar çekip bırakılabil-
ir. Çocuklar, bedenlerinin henüz
yapamayacağı şeylere zorlanmama-
lıdır, daha emeklemeyi yeni başaran
bir çocuktan yürütmesi beklenme-
melidir. Emeklemeye başladığı
sıralarda sivri eşyalara çarpmak ve
canının acıması çocukların cesare-
tini kırabileceğinden onlara rahat
hareket edebilecekleri bir ortam
hazırlanabilir. Küçük yaşta da olsa
parka gitmek hem fiziksel hem de
sosyal becerilerin gelişimine destek
olur, tırmanmak veya bir şeyleri itip
çekmek çok faydalı olabilir.

İnce motor becerilerinin geli-
şimine destek olmak içinse par-
mak boyları, çocuğunuzun kendi

**Lego gibi
oyuncaklar
çocuğunuzun
motor becerileri
kadar bilişsel
gelişimine de katkı
sağlayacaktır.**

kendine giyinmesine izin vermek, oyuncakları kavradıklarında hafif hafif çekiştirmek, kendi kendine bir şeyler yemesine izin vermek yararlı olacaktır. Bu tür aktiviteler zamandan kazanmak veya etrafın kirlenmemesi için

bazı ebeveynler tarafından çocuk için yapılabilir ancak bunları çocuğun yapmasına izin vermek aynı zamanda çocuğun özgüvenini de olumlu yönde etkileyecektir.

Bu becerilerin doğru ve zamanında öğrenilmesi okul ve iş hayatındaki başarıyı etkileyebileceği için çok önemlidir.

Araştırmalara göre kaba ve ince motor becerileri okula başlarken en az sosyal, bilişsel ve duygusal beceriler kadar önemlidir. Henüz iyi kalem kullanamayan bir çocuğun yazı yazmayı öğrenmekte zorlanması çok doğaldır. Çocukların önce kalemi doğru tutacak kadar parmak kaslarının gelişmiş olması gerekir ancak motor gelişimi 6 yaştan (72 aydan) önce tamamlanmaz. Bu da demektir ki 66 aylık çocukların gerekli gelişimsel özellikleri tamamlamadan birinci sınıfa başlaması daha sonra okulda başarısızlık, özgüven eksikliği ve kaygı bozuklukları gibi problemlere yol açabilir.

Çocuğunuzun ilk senelerinde onun çevresini tanınmasına fırsat tanınmalısınız.

Yani çocuğunuzun yaşının getirdiği gelişimsel özellikleri bilerek hareket etmeli, sahip olduğu becerileri geliştirmesi için cesaretlendirmeli ancak yapamayacağı şeyler için zorlamamalı ve yapamadıkları için

de onları kötü hissettirmemelisiniz çünkü henüz o becerileri edinme yaşları gelmemiş olabilir.

Çocuğunuzun doğduktan sonra her şeyi ilk defa deneyimlediğini unutmamalı ve çocuklarınıza karşı sabırlı olmalısınız. Uslu durması için televizyonu açıp gitmemeli, veya ellerine bilgisayar, tablet ve akıllı telefonlar tutuşturmamalısınız. Teknolojik aygıtlar vermek yerine kendini bilişsel ve motor becerileri yönünden geliştirebileceği oyuncaklar (lego gibi) vermek motor becerileri geliştirdiği kadar bilişsel gelişime de katkı sağlayacaktır. Çocuğunuzun ilk senelerinde çevresini tanımaya fırsat tanınmalısınız. •

sedemdemirbd@gmail.com

Kaynaklar:

- Adolph, K. E., & Robinson, S. R. Motor Development. Handbook of Child Psychology and Developmental Science.
- Batum, P., & Öktem, F. (2011). Öğrenme Bozukluklarında Ebeveyn Kabulü/Reddi İle İçselleştirme Ve Dışsallaştırma Sorunlarının İncelenmesi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 18(1).
- Grissmer, D., Grimm, K. J., Aiyer, S. M., Murrah, W. M., & Steele, J. S. (2010). Fine Motor Skills and Early Comprehension of the World: Two New School Readiness Indicators. Developmental Psychology, 46(5), 1008.

EKİM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(a) Gerçeklik

6-(c) Dal, kol

11-(b) Öğecik

2-(d) Konum

7-(a) Bozulmuş

12-(c) İlgü çekici

3-(c) Duraksız

8-(d) Kesintisiz

13-(d) Bölüm

4-(b) Atak

9-(c) Yerleşke

14-(a) Liste başı

5-(b) Bütünleşmiş

10-(b) Andaç

15-(d) Pay

"Bilginizi Denetleyin"

1-(d) Merkür

2-(b) ENIAC

3-(b) Çile

4-(d) Fransa

5-(b) Moğolistan

6-(a) Gökpınar Barajı

7-(c) Oksijen

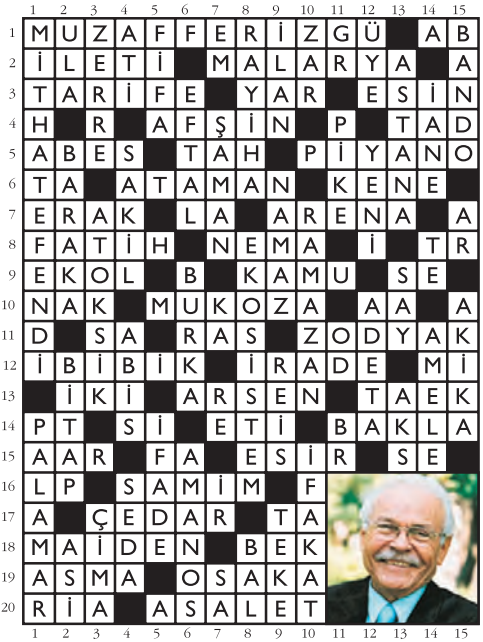
8-(a) Cüneyt Çakır

9-(c) Aladağlar

10-(a) Mariana Çukuru

11-(b) Beyşehir Gölü

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

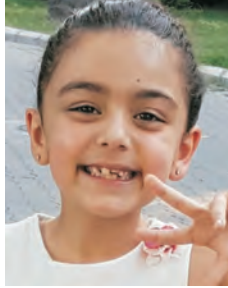
Tolga ve Duru Bekar, İstanbul

Ali Mete İdeci, İstanbul

Beren Bozoğlan, İzmir

Duru Sunay, İzmir

*Makbule Hazal Kaplan,
Kırıkkale*

Melek Naz Boğar, Tekirdağ

Beren Tiryaki, İstanbul

Nazlı Sarnav, İstanbul

Eylül Tezler, Ankara

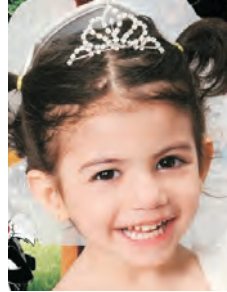
Batuhan Coşkundeniz, İstanbul

Aynur Aysel Karataş, Samsun

Doğukan Kaygun, Ankara

Doğasu Kaygun, Ankara

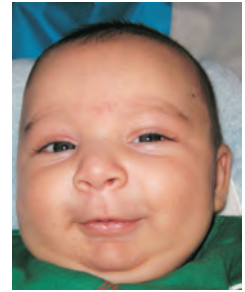
Bulut Büyükturhan, Ankara

Emirhan Yönet, İstanbul

Yusuf Acar, Afyonkarahisar

Mehmet Alkın Polat, Ankara

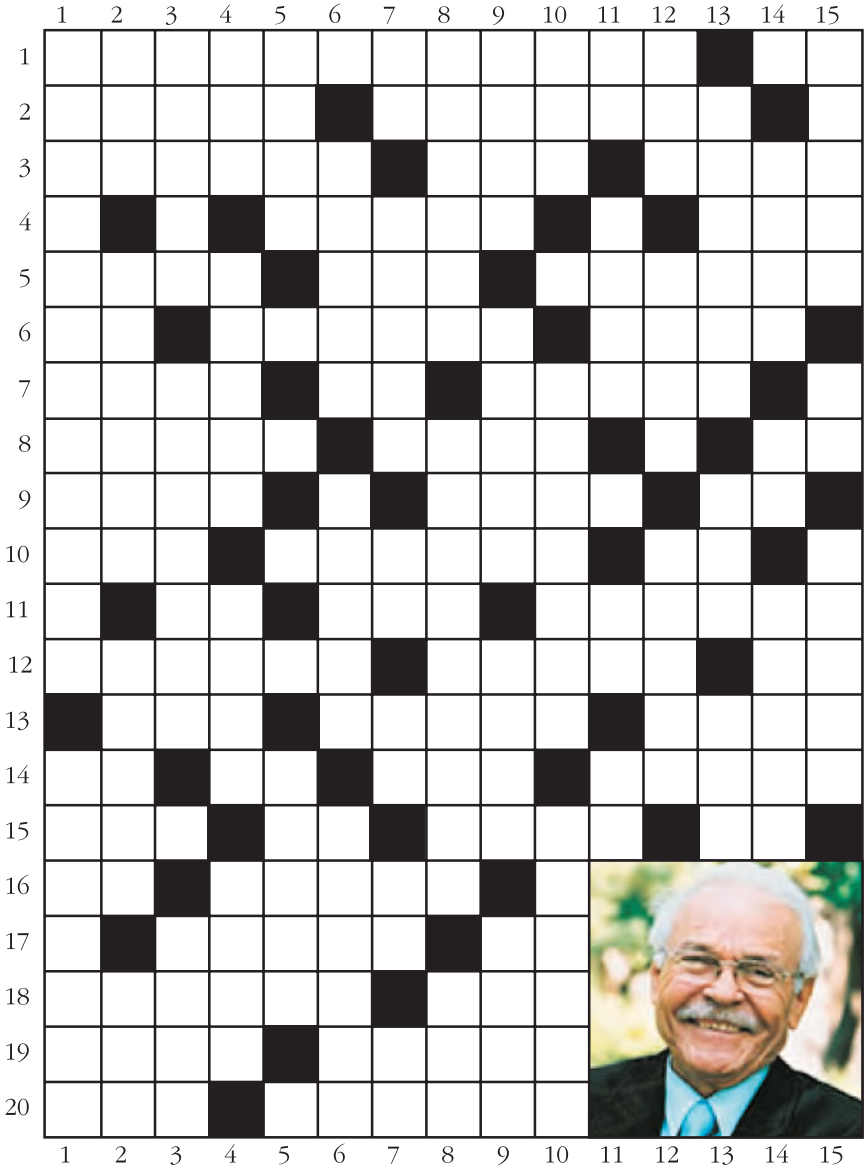
Selin Çimen, Ankara

Duru Ercan, Denizli

Özge Eylül Öksüz,
Alanya

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen radyo oyunu yazarı ve edebiyatçımız.- Eski dilde su. 2-Mesaj.-Sıtma hastalığının diğer adı. 3-Fiyat gösteren çizelge.-Sevgili.-İlham. 4-Kahraman-maraş'ın bir ilçesi.-Lezzet. 5-Akla ve gerçeğe aykırı olan söz ve davranış.- Bazı yörelerde hamura verilen ad.-Klavyeli bir çalgı. 6-Uzaklık işareti.-Kazak başkanlarına verilen ad.- Koyun, köpek gibi hayvanların derisinde asalak olarak yaşayan, buluşacı hastalıklara sebep olan böceklerin genel adı. 7-Uykusuzluk.-Bir nota.- Boğa güreşi, yarış, oyun vb. türlü gösteriler yapılan alan. 8-İstanbul'un bir ilçesi.Faiz, ürem.- Türkiye'nin plaka işareti. 9-Bir bilim ve sanat kolunda ayrı nitelik ve özellikleri bulunan yöntem veya akım.-'Kemalettin(edebiyatçımız).- Tavlada bir sayı. 10-Karga avazı.- Sindirim borusu, soluk borusu gibi iç organların iç yüzeyini örten ve mukus sıvısı salgılayan ince tabaka.-Bir haber ajansının simgesi. 11-Nazi hücum kıtası.-Habeş soylusu.-Burçlar Kuşağı. 12-Çavuşkuşu da denilen ötücü bir kuş.-Bir şeyi yapıp yapmamaya karar veren iç güç.- Bir nota. 13- '.... Şehrin Hikayesi'(Charles Dickens'in bir yapıtı).- '..... Lüpen' (Maurice Leblanc'ın ünlü Fransız roman karakteri.- Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun kısa adı. 14-Platinin simgesi.- Bir nota.- Hitit.- Bir zinciri oluşturan halka veya parçalardan her biri. 15-İsviçre'de bir akarsu.-Bir nota.- Tutsak.-Selenyumun simgesi. 16-Uzunçaların kısa adı.-Bir şeyin merkezi. 17-İnek sütünden yapılan sert bir peynir türü.- Talyumun simgesi. 18-Yarış hayatında hiç kazanmamış atlar arasında yapılan koşu.- Futbolda savunma hattında oynayan oyuncu. 19-Belirli bir tür üzüm veren bitki.- Japonya'da bir şehir. 20-Akarsu vadilerinin deniz suları altında kalmasıyla oluşan kıyı tipi.-Soyluluk.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Ahmet ' (1844-1912 yılları arasında yaşamış olup, Felatun Bey ile Rakım Efendi, 'Şey-tankaya Tılsım' gibi yapıtlarından tanıdığımız edebiyatçımız).- Gemileri iskele, rıhtım bağlamaya yarayan kalın halat. 2-Muğla'nın bir ilçesi.- Tahta, çinko gibi hafif şeylerden yapılmış, temelsiz eğreti yapı.-Bitkin, yorgun.-İsyankar. 3-Çok küçük parçacık.-Zehirli olmayan.-Terzilikte kullanılan bir tür dikiş. 4-Gelecek.-Türk müziğinde bir usul.-Okyanusların en derin yeri.- Ses. 5-Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği'nin kısa adı.-Değiş, söyleyiş. 6-En değerli en yüksek.-Tüm vücudu kaplayan ve sadece gözleri açığa bırakan, Müslüman kadınlar tarafından giyilen uzun bol cübbe.-Toros dağlarının Hatay'da bulunan uzantısı olan dağlar. 7-Eski dilde ilaç.-Şamanlıkta din adamı.-Kiloamperin kısa yazılışı.-Bir nota.-İridiyumun simgesi.-Suudi Arabistan'ın plaka imi. 8-Güzel koku.- Bir Aradaki canlı birliklerin ve cansız varlıkların hepsinin birden oluşturduğu sistem.-Semih Kaplanoğlu'nun bir filmi. 9-Duyuru.- İslamiyetin şartlarından biri.- Küçük tekne kaptanı.- Erkek keçi. 10-Tavla oynanan gereç.-Müslümanlıkta kutsal aylardan sonuncusu.-Hastalıktan iyileşme. 11-Yunanistan'ın plaka imi.-Kabartmalı pamuklu kumaş.-Ateş.-Bromun simgesi. 12-Aza.- Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan.-Atın bir yürüyüş şekli. 13-Asya'da bir başkent.-Her arz kendi talebini yaratır tezini savunan ekonomik bir doktrin.-Dingil. 14-Yardım amacıyla toplanan para.-Bir cetvel türü.- Gündelikle çalışan işçi. 15-Türlü üflemeli ve vurgulu çalgılardan oluşan ve genellikle geçit törenlerinde kullanılan mızıkacılar topluluğu.- Güzel sanat.-Yeni doğan çocuklar için adanılan kurban.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

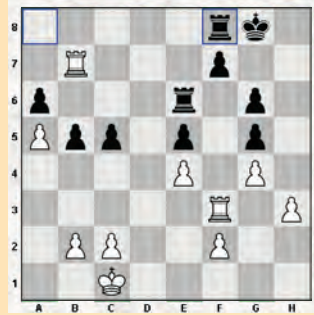
Mustafa Yıldız

İSTANBUL SATRANÇ FESTİVALİ'NDEN İLGİNÇ KONUMLAR

Uluslar arası İstanbul Açık Satranç Turnuvası, 11-17 Eylül 2017 tarihlerinde Bayrampaşa Semih Erden Spor Salonu'nda A, B, 14 Yaşaltı, 10 Yaşaltı ve 8 Yaşaltı olmak üzere 5 kategoride 600 yarışmacının katılımıyla yapıldı.

Nijat Abbasov – Davit Benidze, 7. Tur

Yalnız g dikeyindeki piyonların bingec yapısı değil siyahın konumunu zayıf yapan; f7 piyonuna baskı da savunmayı zora sokuyor. üstelik beyaz, şimdi vezir kanadında başka bir zayıflık peşinde. **25.c4! bxc4 26.Kc7 Kd6 27.Kxc5 Kb8 28.Kc7! Kf8** Zorunlu geri dönüş. Çünkü şahın yakınında oluşturulan tehdit öncelikle savuşturulmalıdır. **29.Kxc4 Kfd8** Etkisiz batarya. **30.Kc7 K8d7 31.Kxd7 Kxd7 32.Kf6!** Siyah terk etti. **1-0** Beyazın vezir kanadında geçer piyon oluşturmasının önüne geçilemez. Abbasov, turnuvası 7.5/9 puanla birinci bitirdi.

Hakan Mete Taştan – Uzay Altay Önem, 8. Tur

Yandaki konumda, her iki taraf da piyonunu yeni vezire yükseltmek üzere. **32. exd8V bxc1V+** Şah temposu dahi siyahın iki beyaz vezirden birini almasına yetmiyor. Ancak tahtada 2 veziri olan beyazı dramatik bir son bekliyor. **33.Vdd1 Vb2 34.Vdd5 Ae6 35.Vb7 Vc1+ 36. Şg2?** (36.Vf1 ile değişime zorlamak gerekirdi.) **36...Kf8 37.Vxa6? Kd8** Piyon avcılığı beyaza pahalıya patlayacak. **38.Vaf1 Vc7 39.Ve3 h6 40.h4 Ka8 41.Vff2 Ka5 42.Vb2 Kc5 43.Şh3? Kc2 44.Vbb3 Vc8** İşler birden tersine döndü. **45.g4 Vc6 46.Vf3 Af4** (At alınamaz: **47.Vxf4 Vg2+ # 0-1**) **47.Şg3 Ae2 48.Şf2 Ad4+** Çok güzel bir açarak atak konumu. **49.Şg3 Vxf3+ 0-1**

Salih Zeydan – Muhittin Bükler, 9.Tur

1.e4 e5 2.Af3 Fc5 3.f4 Fxg1 Henüz açılış aşamasında gereksiz bir değişim. 4.Kxg1 exf4 5.d4 Vh4 6.g3 Vxh2 7.Kg2 Vh1 8.Vg4 Ae7 9.Ad5 Ag6 10.Fxf4? Aa6 (10.Axc7+ Şd8 Beyaz çok üstün.) 11.0-0 d6 12.Vf3 Fh3?? 13.Fb5+ Siyah, vezirini kaybettiğini görüp terk etti. 1-0

Basher İyti – Ataberk Eren, 9.Tur

Siyahın at fedasını göze alan merdiven matı planı ilginç. 30...Kg6+ 31.Şxh3 Ve5! 32.Ag3 (32... Vh5+# tehdidi başka türlü önlenemiyor.) 32...fxg3 33.f4 Vh5+! (33... Vxf4 34.hxg3)34.Şg2 gxh2+ 35.Şh1 Kg1+# 0-1 Eren, turnuvarın en başarılı Türk oyuncusu oldu.

Kadir Erden Mamytbek Narbekov, 1.Tur

Siyah vezir a7'de, savaşın kızıştığı şah kanadından öyle uzak ki neredeyse yok sayılır. Bu durumda rakip vezire piyon tehdidi vız geliyor. 35.Kxf7+ (35.Kxg6+ da oyundakine benzer sonuca ulaştırırdı.) Kxf7 36.Vxg6+ Şf8 37.Vh6+ Şe7 (37...Şe8 38.Vh8+ Şe7 39.Kxf7 Şxf7 40.Vxd8 yoluyla da beyaz kale kazanırdı.) 38.Kxf7+ Siyah terk etti. 1-0

Eray Kılıç – Cihangir İnel, 5.Tur

Beyaz, vezir fedasıyla başlayan bir kombinezonla 5 hamlede mat ilan ediyor:

27.Ve6+!! fxe6 28.Kxe6+ Şd7 29.Ke7+ Şc8 30.Kc7+ Şb8 31.Kb3+# 1-0

Kılıç, 8,5/9 puanla B kategorisi birincisi oldu.

mustafayildizbd@gmail.com

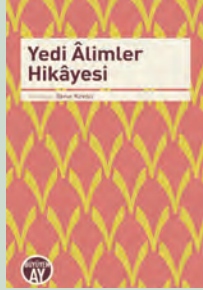

Bize Gönderilen Kitaplardan

Yedi Âlimler Hikâyesi

İlknur Kirenci

Büyüyen Ay
Yayınları

Güneşin Doğu'dan doğuşu gibi hikaye de doğudan doğup batıya göç etmiş tarih boyunca. “Yedi Âlimler Hikâyesi” de hikâye anlatma geleneğinin güzel örneklerinden biri. Binbir Gece Masalları'ndan gelen form ve ruhla kaleme alınmış, içinde birçok hikâyenin bulunduğu ve bu hikâyelerin ana metne bağlandığı tek bir hikâye. Bu hikâyelerde önemli olan hakikatin ortaya çıkmasıdır. Hikâye hakikate hizmet için vardır ve her bir hikâye adeta hakikatin görünür hâle gelmesi için elinden geleni yapmaya hazırdır. Vaktiyle yaşanmış, ortak kültüre hikayeleşerek mâl olmuş ve her biri insanoğlunun tecrübe envanterini oluşturan bu anlatıların bir tek amacı vardır: Erdemleri canlandırmak, adaleti sağlamak ve kötülüğün önüne geçmek. Böylece farkında olsun veya

olmasın herkesin muhtaç olduğu hakikatin insanın ruhuna bir güneş gibi doğması ve insanın davranışlarında da bu aydınlığın eylem olarak görünür hâle gelmesi mümkün olacaktır... Yedi Âlimler Hikâyesi, korkuya, şüpheye, ihtirasa ve nefsin oyunlarına râm olmuş kahramanlarını hikâyelerin içinde barındırdığı insanlık tecrübelerini yansıtarak arındırır, onları eğitmeye çalışır yedi günde ve yedi âlimle onların kararmaya ramak kalmış ruhlarına hakikatin aydınlığını sunar. İlknur Kirenci 1872'de basılan yapıta yeniden can vermiş.

Gazi Ayıntab'a Selam ve İshak Refet Işıtman

Ömer Faruk
Şerifoğlu

Turkuaz
Yayıncılık

Gaziantep, sadece Milli Mücadelenin simge kentlerinden biri değildir. Türk dilini yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarma savaşının önemli kentlerindedir. Dil savaşımının Başkomutanı Mustafa

Kemal Atatürk'ün de nüfusa kayıtlı olduğu yerdir. İshak Refet İşıtman yazdığı Gazi Ayıntab'a Selam masrafları ilk TBMM'de Gaziyıntab Milletvekili olan Yasin Sani Kutluğ karşılanan; Şubat 1921'de Antep'e "Gazi"lik unvanı verildiği günlerde Ankara'da basılan bir yapıt. İnsan nereye giderse gitsin, anası babası, ailesi gibidir doğup/doyup büyüdüğü topraklar. Bu yüzden kan da toprak da çeker insanı. Altın kafesteki bülbülün özlem ateşi şiire, öyküye, yazıya, türküye, şarkıya dönüşür. 90 yıl sonra İstiklal Marşı şairimiz Mehmet Akif Ersoy'a imzalı nüshanın tıpkıbasımı ile birlikte yeniden yayımlanan kitap "Kırlı Çıktı"dan bir armağan okurlara. "Dil Kavgası, Ana Dilden Derlemeler, Türkçe İçin Bir Konferans, Ne Mutlu ki Türk Yaratıldım, Karacaoğlan, Cumhuriyet Destanı, Atatürk" adlı yapıtları da yazan İşıtman kitabında anlattığı 11 yaşındaki tutsak düşün. Bacağı kesilen ulak "Küçük Memed" gibidir. At üzerinde Batı Anadolu'da gönüllülerden oluşan "Kızıl Elma" adlı müfrezeyi kuran İşıtman'ın neferlerinden Hasan Âli Yücel milletvekili ve bakan olduğunda Komutanına ne görev istediğini sordu. "Esmeyi rüzgâr, doğma ey kamer;/ Bu gece matemim pek ağır benim." dizelerinin sahibi İşıtman'ın yanıtı kısa ve özdü: "Sadece öğretmenlik yeter bana!"

Kur'an'ın Tarihçesi ve Yazım Serüveni

Arif Tekin

Berfin Yayınları

Yazdığı her kitap ile karanlıkta kalan/konan, dayatılan konuları aydınlatan çağımızın önemli araştırmacılarından biri Arif Tekin. Yeni kitabında, Hicri üçüncü asrın ikinci yarısında yaşamış ve birçok kitap yazmış İbni Ebi Davud'un Kitabı'l Mesahif/Mushafklar kitabını referans alarak, İslami kaynaklardaki bilgilerle karşılaştıran Tekin Hz. Muhammed zamanında Kur'an'ın kitap olarak var olup olmadığını inceliyor. Her yapıtında İslami kesimin referans eserlerini temel alan Tekin bu çalışmasının III. Bölümünden itibaren farklı Mushaf'ları ele alarak, halifelerin Kur'an çalışmalarını değerlendirerek okura sunuyor. (...) Dinin siyasetle iç içe olduğu, bilimsel görüşün ortadan kaldırıldığı ve din savaşlarının dünyayı kan gölü haline getirdiği bugünkü ortamda Socrates'in "sorgulanmamış hayat yaşanmaya değmez" çağrısı kulak veren Arif Tekin sorgulayan çarpıcı kitaplarıyla insanlara Prometheus gibi aydınlanma için ateş taşıyıp duruyor.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: DURU YILMAZER, BALIKESİR

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

NURİ ABAÇ

Darülbedayi'nin (İstanbul Şehir Tiyatrosu) ilk sanatçılarından Mahmut Celalettin oğlu olan Abaç, Anadolu kültürünün efsanevi mitolojik yaratıklarını masalsı ve gerçeküstü-fantastik bir biçimde resimledi. Karagöz'ün kişiliğinde ve biçim benzetmesinde tarihi ve güncel konuları, olayları ele aldı. Balıkçıları, simitçileri, pazaryerleri, meyhaneleri, düğünleri, çay bahçeleri gibi yurdunun akla gelebilecek özgün tüm ayrıntıları üzerinde yoğunlaştı. Geleneksel anlatım biçimlerinden, kültürel motiflerden etkilendi. Yöreselliği evrensel bir anlayışla yeniden yorumladı, özgün bir resim tarzı geliştirdi. Can dostu İlyas Halil'di. Zamana ve ölüme inat Nuri Abaç'n bir resmini kitabının kapağına koydu: "Nerede olursak olalım, aramızdaki uzaklık ne olursa olsun dostluğumuz sürüyor ve yaşıyor."

